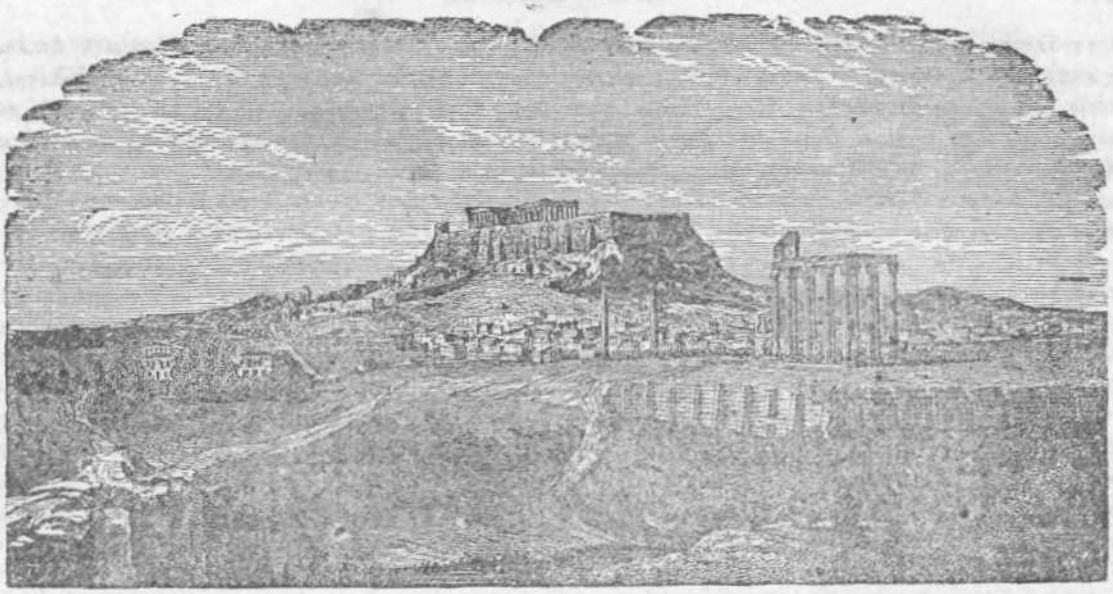

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1859. ΤΟΜΟΣ Γ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 226.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ

ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,

ὑπὸ

Π. ΚΑΛΛΙΓΑ.

—ooo—

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν εὐηρεστήθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ μοὶ πέμψῃ οἴκοθεν τὸν περὶ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος πίνακα. καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους φιλαυτίαν, τῆς ὁποίας δὲν εἶμαι ἀμέτοχος, ἐξήγησα τὴν τιμὴν ταύτην τεκμαίρων, ὅτι αἱ πέρυσι διὰ τῆς *Ἀθηνᾶς* δημοσιευθεῖσαι παρατηρήσεις μου περὶ τοῦ τότε ἐκδοθέντος Πίνακος δὲν δυσηρέστησαν.

Τοσούτῳ μᾶλλον ἀπεδέχθην ταύτην τὴν ἐξήγησιν, ὅσον εἶδον ἐν τῷ ἤδη ἐκδιδομένῳ πίνακι μεγάλας βελτιώσεις, τὰς ὁποίας τότε ἐζήτησα.

Ἐνῷ ἄλλοτε ὁ Πίναξ περιωρίζετο εἰς μόνον τὸ ἐμπόριον τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, τουτέστιν εἰς τὸ λεγόμενον *εἰδικὸν* ἐμπόριον, ὁ νέος Πίναξ τοῦ ἐμπορίου τοῦ 1858 περιλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ ἐμπόριον, τουτέστι καὶ τὴν διακόμισιν, ὥστε ἔχομεν ἅπαντα τὰ εἰσκομισθέντα εἴτε πρὸς κατανάλωσιν, εἴτε καὶ πρὸς νέαν ἐξαγωγήν, ὡσαύτως δὲ ἐν τῇ ἐξαγωγῇ δὲν σημειοῦνται μόνα τὰ ἐξαχθέντα ἐγχώρια προϊόντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ξένα, τὰ διαμείναντα προσωρινῶς ἐπὶ διακομίσει. Τὸ σύνολον τοῦτο ὀνομάζεται *γενικὸν* ἐμπόριον.

Ἄλλη παρ' ἐμοῦ ζητηθεῖσα βελτίωσις ἐπίσης ἐνεκρίθη. Ἄλλοτε ὁ Πίναξ διελάμβανε μόνην τὴν εἰς δραχμὰς ἀξίαν τῶν εἰσαχθέντων καὶ ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων. Ἡ ἀξία αὕτη, προσδιοριζομένη διὰ τῆς τελωνικῆς ἐκτιμήσεως, ἀπέχει πολὺ τῆς ἀληθείας. Ἤδη ὅμως ὡς ἐκ τοῦ νεωστὶ ἐφαρμοσθέντος δασμολογίου, καθ' ὃ τὸ τέλος εἰσπράττεται ὡς ἐπιτοπλεῖστον κατ' ἀριθμόν, μέτρον, ἢ σταθμόν, ἔχομεν καὶ τούτων σημείωσιν, πλὴν τῆς κατ' ἐκτίμησιν ἀξίας, ὥστε προστίθεται νέον στοιχεῖον πρὸς ἀκριβέστερον ὑπολογισμὸν, πρὸ πάντων διὰ τὴν σύγκρισιν διαφόρων ἐτῶν. Καθ' ὑπόθεσιν ὅταν σημειοῦται ὁ εἰσαχθεὶς σῖτος κατὰ μόνην τὴν ἐκτιμηθεῖσαν ἀξίαν, καὶ αὕτη ὑπῆρχε ἀνὰ 10 δρ. τὸ κοιλὸν, οὐδὲν μὲ ὠφελεῖ τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν, εἰς ὃ συμποσοῦται ἡ ἀξία τοῦ εἰσαχθέντος τότε σίτου, πρὸς σύγκρισιν ἄλλης ἐποχῆς, ὅτε καθ' ὑπόθεσιν ὁ σῖτος ἐτιμᾶτο 6 δρ. τὸ κοιλόν.

Ἀπεναντίας ὅταν συγχρόνως ἔχω τὸ ποσὸν τῶν εἰσαχθέντων ἑκάστοτε κοιλῶν, διὰ τῆς συγκρίσεως εὑρίσκω πόσου ὑπῆρξεν ἀνάγκη εἰσαγωγῆς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐλλείποντος ἐγχωρίου. Συγκρίνων μάλιστα πολλὰ ἔτη, δύναμαι μετὰ βεβαιότητος

κατὰ μέσον ὅρον νὰ προσδιορίσω, πόσον παρέχει ἡ ἑλληνικὴ γεωργία εἰς τὴν κατανάλωσιν καὶ πόσον τὸ ἐμπόριον.

Ὁ σήμερον ἐκδιδόμενος πίναξ εἶναι πολὺ τελειότερος ἐπίσης κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν ἔκθεσιν τοῦ μεθ' ἑκάστης χώρας ἐμπορίου.

Προσέτι προστίθεται ἡ καθ' ἕκαστον λιμένα ἐν ἔτει 1858 τελωνικὴ εἰσπραξις καὶ τελευταῖον ὁ πίναξ τῆς ναυτιλίας.

Κατὰ πολλοὺς λόγους λοιπὸν πληρέστερος ὁ Πίναξ τοῦ ἔτους τούτου δεικνύει, ὅτι παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν ἐκρίθη ἄξιος προσοχῆς καὶ μελέτης, ὡς παρέχων σπουδαίας ὠφελείας.

Κατὰ τρεῖς λόγους τῳόντι ὁ Πίναξ παρέχει πληροφορίας μεγάλου λόγου ἀξίας. Κατὰ πρῶτον διὰ τῆς παραβολῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐν συνόλῳ βλέπομεν, ἂν ηὔξησεν ἢ ἐλαττώθη ἐν γένει ἡ περιουσία τοῦ ἔθνους, ἀνταλλάξαντος προϊόντα ἀντὶ προϊόντων, ἢ προσεπιδόντος καὶ χρήματα διὰ τὴν ἔλλειψιν προϊόντων.

Ἔπειτα ὁ Πίναξ εἶναι διδακτικώτατος ὡς πρὸς τὰ εἴδη τῶν προϊόντων, ὅσα ἔξωθεν λαμβάνομεν καὶ ὅσα ἐγχώρια ἀντιδίδομεν. Ἐξ αὐτοῦ βλέπομεν ποῖαι καὶ πόσαι αἱ ἀνάγκαι ἡμῶν, τὰς ὁποίας ἐκ τῶν ἰδίων μέσων δὲν δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν, ἂν πολλὰ καταναλίσκωμεν εἰς πολυτέλειαν ἢ ἂν εἰσάγωμεν πρώτας ὕλας πρὸς ἐπεξεργασίαν. Καὶ πάλιν ποῖα τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἐξάγομεν, ἢ διότι πλεονάζουν, ἢ διότι παρ' ἡμῖν δὲν γίνεται αὐτῶν κατανάλωσις. Διὰ τῆς συγκρίσεως μάλιστα τοῦ πίνακος πολλῶν ἐτῶν ἐπιτρέπεται ἀσφαλέστατα τὸ συμπέρασμα περὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν διὰ ξένων προϊόντων θεραπευομένων ἀναγκῶν, ἢ τῆς αὐξήσεως τῶν ἰδίων προϊόντων πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐξωτικῶν.

Τελευταῖον ἐκ τῶν πινάκων μανθάνομεν μετὰ πόσων χωρῶν ὑπάρχουν αἱ ἐμπορικαὶ ἡμῶν σχέσεις, πρὸς τίνας εἴμεθα ὑποτελεῖς, ἢ τίνες εἶναι πρὸς ἡμᾶς.

Ἐκ τούτων ὅλων καὶ ὁ ἔμπορος φωτίζεται βλέπων ποῖον ἐμπόριον ἐπιδέχεται ἀνάπτυξιν, ἢ ποῖον παρακμάζει, καὶ ὁ παράγων προϊόντα οἱαδήποτε πληροφορεῖται, ἂν εἶναι ἢ μὴ ἐξαγώγιμα, καὶ ἀνατρέχει εἰς τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν κωλύεται ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῶν, ὥστε ἢ φιλοτιμεῖται νὰ βελτιώσῃ αὐτὰ πρὸς πλείονα χρησιμότητα, ἢ τὰ παρασκευάζει ὅπως ζητοῦνται μᾶλλον, ὅπου γίνεται αὐτῶν μείζων κατανάλωσις.

Ἐπὶ τέλους ἡ Κυβέρνησις διὰ τῆς νομοθεσίας, ἢ διὰ τῶν σχέσεων αὐτῆς μετ' ἄλλων Ἐπικρατειῶν, αἴρει ὅσον ἔνεστι τὰ κωλύματα τῆς ἐξαγωγῆς καὶ ῥυθμίζει πρὸς τὸ προσφορώτερον τὸ δασμολόγιον κατὰ τὴν ἀποκτηθεῖσαν πεῖραν.

Μέλλοντες νὰ ἐνασχοληθῶμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν ζητημάτων τούτων, καθόσον ἐκ τῶν ἤδη δημοσιευομένων ἀποτελεσμάτων ἐπιτρέπεται νὰ κρίνωμεν, προτάττομεν ἀμέσως τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ σύγκρισις πρὸς ἔτη προηγούμενα, ἥτις εἶναι ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης ἡ πρώτη βάσις πάσης σκέψεως, ἐντελῶς ἐκλείπει. Οἱ δημοσιευθέντες πίνακες τῶν ἐτῶν 1851—1854 ὑπῆρξαν ἀτελέστατοι. Πληρέστερος ἦτον ὁ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δημοσιευθεὶς Πίναξ τοῦ ἐμπορίου τοῦ 1857. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅλους αὐτοὺς ἀποχρῶντας, πάλιν μικρὸν χρησιμεύουν πρὸς σύγκρισιν μετὰ τοῦ νέου Πίνακος περὶ τοῦ ἐμπορίου τοῦ 1858, διότι ἔκτοτε εἰσήχθη νέον δασμολόγιον. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἐπεκράτει τὸ ἐπὶ Κυβερνήτου συνταχθὲν δασμολόγιον καὶ τὰ εἰσαγόμενα καὶ ἐξαγόμενα ἐτελωνίζοντο κατ' ἐκτίμησιν (ad valorem). Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1857 ἐφηρμόσθη τὸ νέον δασμολόγιον, τὸ ὁποῖον περιώρισε τὰ κατ' ἐκτίμησιν τελωνιζόμενα εἴδη εἰς εὐάριθμά τινα, τὰ πλεῖστα δὲ ὑπέβαλεν εἰς σταθερὸν τέλος κατ' ἀριθμόν, μέτρον, ἢ σταθμόν. Τοιουτοτρόπως δὲν δυνάμεθα νὰ παραβάλωμεν τ' ἀποτελέσματα τοῦ 1858, ὅτε ἔχομεν ἄλλην διατίμησιν, καὶ προσέτι μνημονεύεται τὸ ποσὸν ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγωγῆς κατ' ἀριθμόν, μέτρον, ἢ σταθμόν, πρὸς τ' ἀποτελέσματα προγενεστέρων ἐτῶν, ὅτε ἄλλη ἦτον ἡ διατίμησις, οὐδέποτε δὲ ἐγένετο μνεία ποσότητος.

Γινώσκοντες τὰς διαφορὰς ταύτας δὲν θέλομεν ἐκλάβει τὰ διδόμενα τοῦ συνόλου εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ὡς χρήσιμα πρὸς σύγκρισιν, ἰδοὺ δὲ ποῖα μνημονεύονται ποσά.

	Εἰσαγωγή.	Ἐξαγωγή.
1851	Δρ. 25,819,702	Δρ. 13,851,202
1852	» 24,982,205	» 10,402,212
1853	» 20,209,960	» 8,988,890
1854	» 21,270,182	» 6,799,221
1855	» 26,453,672	» 10,844,225
1856	» 30,000,000	» 26,000,000 (α)
1857	» 36,636,235	» 24,362,957
1858	» 40,405,341	» 25,024,008

Ἡ διαφορὰ 4 περίπου ἑκατομμυρίων κατὰ τὸ ἔτος τοῦ 1858 ποσοῦ εἰσαγωγῆς ὑπὲρ τὸ τοῦ ἔτους 1857 δὲν γνωρίζομεν ἂν προέρχεται ἁπλῶς ἐκ τῆς κατὰ τὸ δασμολόγιον μεταβληθείσης βάσεως τῆς διατιμήσεως, ἢ ἂν ἐμφαίνῃ πραγματικὴν αὔξησιν, ἐνῷ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἡ διαφορὰ εἶναι ἐλαχίστη.

Ὁπωσδήποτε ὅμως ἀπὸ τοῦ 1851—1857 παρατηρεῖται σπουδαία αὔξησις, καί τοι μὴ σταθερά, κατά τε τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξαγωγήν, κατὰ τὴν τελευταίαν μάλιστα ὑπερτέρα.

Μεγίστης παρατηρήσεως καὶ μελέτης ἄξιον εἶναι τὸ φαινόμενον τῆς σταθερῶς ἐπαναλαμβανομένης ὑπερτερήσεως τῆς εἰσαγωγῆς ἐπὶ τὴν ἐξαγωγήν, ὥστε πολλάκις αὕτη μόλις ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ ἐκείνης. Ὅταν δὲν ἔχωμεν ἴσην ἀξίαν προϊόντων πρὸς ἀντίδοσιν ἀνθ' ὅσων ἔξωθεν λαμβάνομεν, πῶς ἀναπληροῦμεν τὸ μέγιστον ἔλλειμμα; Ἂν διὰ χρημάτων, καὶ βεβαίως ἄλλος τρόπος δὲν ὑπάρχει, ποῦ οἱ ἀνεξάντλητοι πόροι αὐτῶν τῶν χρημάτων; Ἐννοοῦμεν κάλλιστα, ὅτι οὐδαμοῦ ὑπάρχει τέλειον ἰσοζύγιον μεταξὺ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, ἀλλ' ἡ διαφορὰ εἶναι ἐλαχίστη, κατὸ τὸ 1/10, τὸ 1/20, τὸ 1/50, ἢ καὶ τὸ 1/100, παρ' ἡμῖν ὅμως ὑπάρχει κατὰ τὸ 1/3 καὶ ἐνίοτε κατὰ τὸ 1/2.

(α) Τοῦ 1856 τὰ ποσὰ εἶναι ὑποθετικά.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὁ οἰκονομολόγος δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ ἄλλως, ἀφοῦ σταθερῶς διατηρεῖται, εἰμὴ δεχόμενος, ἢ ὅτι ὁ Πίναξ δὲν εἶναι ἀκριβής, ἢ ὅτι ὑπάρχουν ἄλλοι ἀφανεῖς πόροι τῆς Ἑλλάδος, μὴ δηλούμενοι διὰ τοῦ Πίνακος, ἢ ἐπὶ τέλους ὅτι ἀμφότερα εἶναι ἐνδεχόμενα.

Περὶ τῆς μὴ ἀκριβείας τοῦ Πίνακος προτείνομεν τεκμήριόν τι, ἄξιον προσοχῆς, τὸ ἑξῆς·

Κατὰ τὸ ἔτος 1858 σημειοῦται ἤδη καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἐμπορίου διακομίσεως ἐκ δρ. 7,416,353. Ἐκ τούτου εἰσήχθησαν πρὸς ἀνάλωσιν ἐμπορεύματα δρ. 2,875,080, ἀπεστάλησαν δὲ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπορεύματα ἐκ δρ. 3,841,177· τὸ ὑπόλοιπον ἐκ δρ. 745,101 διέμεινεν ἐν ἀποταμιεύσει. Τὸ ποσὸν τῶν δρ. 2,875,080, ὡς εἰσαχθὲν εἰς ἀνάλωσιν, περιλαμβάνεται ἐν τῷ συνόλῳ τῆς πρὸς ἀνάλωσιν εἰσαγωγῆς ἐκ δρ. 40,405,341

ὥστε εἰς τοῦτο προσθετέον τὸ λοιπὸν τῆς διακομίσεως πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ *γενικοῦ* ἐμπορίου εἰσαγωγῆς, ἤτοι » 3,841,177

δρ. 44,246,518

Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἰς τὸ ποσὸν ἐξαγωγῆς ἐγχωρίων προϊόντων ἐκ δρ. 25,024,008

προσθέτομεν τὸ αὐτὸ ποσὸν ἐκ τῆς ἐπὶ διακομίσει ἀποταμιεύσεως πάλιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποσταλέντων ἐμπορευμάτων πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ *γενικοῦ* ἐμπορίου ἐξαγωγῆς δρ. 3,841,177

δρ. 28,865,185

Αὐτὸ τὸ ποσὸν τοῦ ἐμπορίου τῆς διακομίσεως ἐκ δρ. 3,841,177 μὲ φαίνεται λίαν εὐτελὲς, καὶ περὶ τούτου ἐξηγοῦμαι.

Κατὰ τὸ ἔτος 1857, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ πέρυσιν ἐκδοθέντος Πίνακος, τὸ μετὰ τῆς Γαλλίας ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος συνεποσοῦτο κατὰ μὲν εἰσαγωγὴν ἐκ δρ. 5, 268, 242

κατὰ δὲ ἐξαγωγὴν ἐκ » 1, 877, 230

ὁμοῦ δρ. 7, 145, 472

Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον ἐξεδόθη καὶ ὁ *ἐνιαύσιος πίναξ τοῦ ἐμπορίου τῆς Γαλλίας*, ἀποτελῶν τόμον τετράπτυχον ἐκ σελ. 600, ὃν δὲν ἔχω ἀνὰ χεῖρας, ἀλλ' ἐξ ἀποσπασμάτων τῶν γαλλικῶν ἐφημεριδῶν γινώσκω, ὑποθέτω ὅμως ὅτι ἔλαβε τὸ ἡμέτερον ὑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν. Ὁ ἐπὶ 25 ἔτη διευθύνων ἐν Γαλλίᾳ τὴν σύνταξιν τοῦ πίνακος *Κ. Γρετερῖος* κατέγινε νὰ φέρῃ τὸ ἔργον εἰς τὴν ὁσονένεστι τελειότητα καὶ προσδιώρισεν οὐ μόνον τὸ μετὰ ἑκάστης ἐπικρατείας ἐμπόριον τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑκάστου λιμένος αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ Πίνακος τούτου, καθ' ὃν τὸ γενικὸν ἐμπόριον τῆς Γαλλίας ἐν ἔτει 1857 συγκεφαλαιοῦται εἰς 5328 ἑκατομμύρια, μανθάνομεν, ὅτι τὸ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐμπόριον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ὑπῆρξεν ἐκ φρ. 14 ἑκατομμυρίων.

Πόθεν λοιπὸν αὐτὴ ἡ ἐπέκεινα τοῦ διπλασίου διαφορά; Ἂν εἴπωμεν, ὅτι ὁ ἡμέτερος Πίναξ τοῦ 1857 δὲν μνημονεύει τὸ τῆς διακομίσεως ἐμπόριον, εἴδομεν ὅτι τὸ σύνολον αὐτοῦ ἐν ἔτει 1858 δὲν παρέχει αἰτίαν προσθήκης ἀνωτέρας τῶν δρ. 3,841, 177, καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο κατὰ ἐλάχιστον μέρος ἐκπηγάζει ἐκ τῶν μετὰ τῆς Γαλλίας σχέσεων.

Ὅσον εἶναι βέβαιον ὅτι 7 δραχμαὶ δὲν δύνανται 14 φράγκα, τόσον βέβαιον εἶναι, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ μέσῳ λογιστικὸν λάθος, περίπου κατὰ τὸ διπλάσιον, τουτέστιν ἐπέκεινα τοῦ συνήθους μέτρου τῶν λογιστικῶν λαθῶν καὶ ἐπέκεινα τῆς ἐκ τῆς διατιμήσεως διαφορᾶς. Ἀλλὰ ποῦ κεῖται τὸ λάθος τοῦτο; ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι, ἢ ἐν τῷ τῆς Γαλλίας; Ὁμολογοῦμεν ὅτι εἴμεθα τόσον προκατειλημμένοι ὑπὲρ τῆς ἀκριβείας τοῦ γαλλικοῦ πίνακος, ὥστε μεταφέρομεν ἀθρόον τὸ ποσὸν τῶν ὅσων ἔχομεν δισταγμῶν εἰς τὰ εὐρύχωρα χάσματα τοῦ ἡμετέρου Πίνακος, οὐδόλως φοβούμενοι περὶ στενοτοπίας.

Τὸ ἁπλούστερον καὶ πλησιέστερον συμπέρασμα τῆς μεροληπτικῆς ταύτης γνώμης εἶναι, ὅτι τὸ παρὰ τῶν ἡμετέρων τελωνείων βεβαιούμενον ποσὸν πόῤῥω ἀπέχει τῆς ἀληθείας διὰ πλείστους λόγους, ἐξ ὧν εἷς μόνος ἐξέλιπε, τουτέστιν ἡ κατ' ἐκτίμησιν ἐπιβολὴ τοῦ τέλους, ἀντικατασταθεῖσα ἤδη διὰ σταθεροῦ τέλους, κατ' ἀριθμόν, μέτρον, ἢ σταθμόν. Ἂν αὐτὴ ἡ σπουδαία μεταῤῥύθμισις ἐξαρκῇ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ὁ χρόνος μάρτυς ἐν βραχεῖ.

Ὅπως ἐν πᾶσιν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι προτιμοτέρα κατὰ τῶν ἁπλουστέρων μόνων τὴν γνώμην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐμπειροτέρων.

Ἐν πρώτοις ὁ Πίναξ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς εἶναι μέσον ἐξελέγξεως αὐτῆς τῆς τελωνικῆς διαχειρίσεσεως, ὅταν παραβάλλεται πρὸς τοὺς Πίνακας ἄλλων ἐθνῶν, οἷον Ἀγγλίας, Γαλλίας, Αὐστρίας, κ. λ.

Ἔπειτα δι' ἀκριβεστέρων Πινάκων ἐποπτεύονται τὰ διαβήματα τοῦ ἐμπορίου, πρὸς διάγνωσιν ἐν τίσιν ὑπάρχει πρόοδος, ἢ ἐν τίσιν ὀπισθοδρόμησις.

Πρὸ πάντων ὅμως διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπικρατειῶν ἀνταλλαγῶν ἀπαλλαττόμεθα δοξασιῶν οὐ μόνον ἐσφαλμένων, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβῶν, ὅταν ἐν ὀνόματι αὐτῶν λαμβάνωνται μέτρα γενικά.

Χάριν παραδείγματος μνημονεύομεν δύο δοξασίας, τὰς ὁποίας πολλάκις ἀκούομεν ὑποστηριζομένας.

Πολλοὶ πιστεύουν, ὅτι τὸ ὑπερβολικὸν πλεόνασμα εἰσαγωγῆς εἶναι σημεῖον αὐξήσεως τῶν ἀναγκῶν, προερχομένων ἐκ τῆς ἐπιβλαβοῦς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς παρακολουθούσης αὐτὸν πολυτελείας.

Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν, ὅτι συνακόλουθος τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ αὔξησις τῶν ἀναγκῶν, διότι ἐκ τῆς γνώσεως γεννᾶται ἡ ἐπιθυμία, καὶ μάλιστα καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀτελοῦς γνώσεως, πρὸ αὐτῆς οὐδόλως ὑπάρξασα. Οἱ βάρβαροι δὲν γνωρίζουν θέατρα καὶ ἑπομένως δὲν ἐπιθυμοῦν αὐτά. Ἀλλ' ἡ διὰ τῶν γνώσεων αὔξησις τῶν ἐπιθυμιῶν εἶναι τὸ ἕτερον στοιχεῖον τοῦ πολιτισμοῦ, συνεπάγοντος ἐκ παραλλήλου αὔξησιν καὶ τελειοποίησιν τῶν πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν μέσων.

Ὅταν αὐτὰ δὲν συμπορεύωνται, οὔτε πολιτισμοῦ πρόοδος ὑπάρχει, οὔτε βελτίωσις ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς καταστάσεως, ἀλλ' ὄλεθρος προφανὴς καὶ ταχυτάτη ἐξάντλησις πρὸς κατάπτωσιν εἰς βαρβαρότητα ἀπαισιωτέραν. Ποῖος νόμος, ἢ ποία δύναμις ὑλικὴ μέλλει νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν μεταξὺ ἀνθρώπων κατεχομένων ὑπὸ ἐπιθυμιῶν, αἵτινες ἔγιναν ἀνάγκαι, καὶ κατ' ἀντίστροφον λόγον αὐξάνουν τῆς ἐλαττώσεως τῶν πρὸς ἐκπλήρωσιν μέσων; Ἢ τί ἄλλο ἐπικρατεῖ ἐν τοιαύτῃ κοινωνίᾳ, ἢ ἡ ἁρπαγὴ τοῦ ἰσχυροτέρου, ὅλα τὰ ὑπάρχοντα μέσα σφετεριζομένου, καὶ ἡ παντελὴς στέρησις τοῦ ἀσθενοῦς;

Ἀλλὰ πῶς δύναταί τις ν' ἀντιπράξῃ εἰς τὸν ἀκράτητον ῥοῦν τοῦ πανταχόθεν εἰσέρποντος πολιτισμοῦ, καὶ πῶς ἀποστομοῦται ἡ πρὸς αὔξησιν τῶν γνώσεων ἀνθρωπίνη ὁρμή; Δυστυχῶς ὅσοι νομίζουν ὅτι φέροντες προσκόμματα εἰς τὴν φιλομάθειαν ἀναχαιτίζουν τὸ κακόν, οὐδὲν ἄλλο πράττουν, πλὴν ὅτι καθιστοῦν σπανιωτέραν καὶ σχεδὸν κατορθόνουν κατὰ κράτος νὰ ματαιώσουν τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἐπὶ καλῷ καὶ ἀληθῶν γνώσεων, τοὐτέστι τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ κοπιωδῶν, δι' ὧν πρὸ πάντων νικᾶται ὁ ἀνθρώπινος τύφος· ἀπ' ἐναντίας δὲ οὐδὲν ἰσχύουν νὰ παρεμβάλλουν πρόσκομμα εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἐπὶ κακῷ γνώσεων, πρὸς ἡδυπάθειαν καὶ χλιδήν.

Εἶναι λίαν στωϊκὸν καὶ μεγαλόψυχον, νὰ δοξάζῃ τις τὸ πνεῦμα ἀνεξάρτητον τῆς ὕλης, ἀλλ' ἡ ἀνεξαρτησία διττῶς δύναται νὰ ζητηθῇ. Καθ' ἕνα τρόπον γίνεταί τις ἀνώτερος τῆς ὕλης περιστέλλων ὅσον ἔνεστι τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἀνάγκας, οὐδέποτε ὅμως ἀπολύτως ἀπαλλασσόμενος αὐτῶν, διότι πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ συναπαλλαχθῇ καὶ τῆς ζωῆς ἀδόξως, ἐν ἀσιτίᾳ. Ὁ ἀρνητικὸς οὗτος τρόπος, ὅλως σχετικὸς καὶ τελευταῖον ἀποτέλεσμα ἔχων τὴν ἔνδειαν καὶ τὸν ἐν ἀδρανείᾳ μαρασμὸν τῆς κοινωνίας ἐν αὐταρκεῖ στερήσει τῶν ἀναγκαιοτέρων, ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς διδασκαλίας τῶν στωϊκῶν, οὐδὲν ἐφευρόντων πρὸς λύσιν τοῦ δεινοῦ προβλήματος τῆς πενίας. Ὁ ἕτερος τρόπος, δι' οὗ τῷ ὄντι κατορθοῦται ἡ ὑπερίσχυσις τοῦ πνεύματος, ὑπάρχει διὰ τῆς ἐργατικότητος καὶ τῆς βιομηχανίας, δι' ὧν ἀποκτῶνται μέσα ἀφθονώτερα τῶν ἀναγκῶν, ὥστε οὐδεμιᾶς αὐτῶν φέρει ἡ κοινωνία τὸν βαρὺν ζυγόν, ἀλλὰ τὰ πάντα ὑποτάσσει εἰς τὰς ἀκμαίας αὐτῆς δυνάμεις. Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἀνεξαρτησία τοῦ πνεύματος διὰ τῆς κυριαρχίας.

Ἡ διὰ τοῦ πολιτισμοῦ λοιπὸν αὔξησις τῶν γνώσεων δὲν ἔχει μόνον σημεῖον τὴν αὔξησιν τῶν ἀναγκῶν, ἀλλὰ συνάμα καὶ τὴν ἀνάλογον ἐπέκτασιν τῶν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν μέσων, διότι ἄλλως ὁ νοῦς δὲν προπορεύεται τῶν ὀρέξεων, ἀλλ' αἱ ὀρέξεις τοῦ νοός.

Τοῦτο ἐναργέστατα βλέπομεν παραβάλλοντες τὰ ἀσιατικὰ πρὸς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, διότι ἐκεῖνα μὲν μεταλαμβάνουν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἕξεως τῶν ὑλικωτέρων ἀπολαύσεων, οὐδέποτε ὅμως τῆς τελειοποιούσης τὰ μέσα ἐκπληρώσεως νέων καὶ προσκτήτων ἀναγκῶν διανοίας. Καὶ ὁ καφὲς καὶ τὸ ζάκχαρον ἔγιναν ἀναγκαῖα εἰς τὰ ἀσιατικὰ ἔθνη, ἀλλ' οὐδὲν συνετέλεσαν οἱ ἐν Ἀσίᾳ πρὸς αὔξησιν τῆς παραγωγῆς αὐτῶν. Τίς δὲν βλέπει προφανῶς ἐν Τουρκίᾳ προχωροῦσαν τὴν κυριολεκτικῶς λεγομένην ἀπώλειαν ἡδυπαθοῦς σπατάλης, καὶ κατόπιν αὐτῆς παρακολουθοῦσαν τὴν ἐξερημοῦσαν τὴν χώραν πενίαν; Δυνάμεθα νὰ μακαρίσωμεν τὴν Τουρκίαν βλέποντες τοὺς ἐν αὐτῇ ὀλιγωτέρους σπεύδοντας πρὸς βίον πολυδάπανον, εἰς ὃν χρεωστοῦν νὰ συντελέσουν οἱ εὐτελεῖς, κατ' οὐδὲν ἐπεκτείνοντες τὰ κοινὰ τῆς παραγωγῆς μέσα;

Ἂν θέλωμεν νὰ δείξωμεν τὸ ἐναντίον ἐν Ἑλλάδι, καὶ νὰ πείσωμεν πάντα διστάζοντα, ἢ προκατειλημμένον, ὅτι εἶναι αὕτη ὅσον ἔνεστιν ἐπιδεκτικὴ πολιτισμοῦ, ὡς εἶναι τῷ ὄντι, ἐνῷ ἡ Τουρκία δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἀσιατικῆς ἀδρανείας, κυλινδουμένη εἰς τοὺς ἀβροὺς αὐτῆς τάπητας, πάσης γευομένη εὐρωπαϊκῆς τρυφῆς καὶ περιῤῥαντιζομένη ἀφθόνου καμπανίτου, ὁ μόνος τρόπος ὑπάρχει διὰ πιστοῦ Πίνακος εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, ἐμφαίνοντος τὴν ὅσον ἔνεστιν ἰσορροπίαν, καὶ ἴσον βάδισμα ἀναγκῶν καὶ μέσων. Ὅλα τὰ λοιπὰ εἶναι φαντασμαγορία.

Ἀλλ' ἴσως εἶναι δεκτὴ ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀναγκῶν εἶναι κέντρον πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν μέσων. Ἡ πενία διδάσκει τὰς τέχνας, καὶ ὁ αἰσθανόμενος τὰς ἰδίας στερήσεις σπεύδει πρὸς θεραπείαν αὐτῶν. Ἡ σκέψις αὕτη δὲν εἶναι ἀπόβλητεα, ἀλλὰ πῶς θέλομεν γνωρίσει, ὅτι τὸ κέντρον δὲν εἶναι ἄμβλύ, ἢ ὅτι δὲν εἶναι ἄμβλὺς ὁ κεντούμενος, πρὶν φανῇ ἀποτέλεσμα, καὶ πῶς πρὸ τῆς βεβαιώσεως ταύτης δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ μέλλοντος; Στηρίζοντες τὴν ὑπόθεσιν ἐπὶ μόνου τοῦ σημείου τῆς αὐξήσεως τῶν ἀναγκῶν ἑτεροποδοῦμεν.

Ἀλλὰ τάχα διὰ μόνου τοῦ πίνακος εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἀνακαλύπτεται τὸ ἀπόῤῥητον τῆς βιωσιμότητος τῶν ἐθνῶν; Νομίζομεν ὅτι ἡ καταφατικὴ ἀπάντησις εἶναι ἀπαραίτητος.

Κατ' ἔτος παράγομεν προϊόντα καὶ καταναλίσκομεν αὐτά, ἀλλὰ καθόσον τινῶν στερούμεθα, ἔξωθεν ποριζόμεθα αὐτά. Ὅταν ἀντὶ τῶν λαμβανομένων δίδωμεν ἄλλα ἴσης ἀξίας, δυνάμεθα νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν λῆψιν, ἐφ' ὅσον ἔχομεν πρὸς ἀντίδοσιν καὶ εἰς ἐπάπειρον. Ἅμα ὅμως δὲν ἔχομεν πρὸς ἀντίδοσιν, ἀνάγκη νὰ συμπληρώσωμεν διὰ χρημάτων τὸ πλεόνασμα τῆς ἀξίας τῶν εἰσκομιζομένων. Ἀλλὰ πόθεν τὰ χρήματα ταῦτα, ἀφοῦ ἐξηντλήθη ἡ πηγὴ

τῆς διὰ τῆς ἐξαγωγῆς προϊόντων συῤῥοῆς χρημάτων; Αὐτὸ ἦτο τὸ ζητούμενον τῆς ἀλχημείας.

Εἶναι ἀπαραίτητος ἄρα ἡ ἐξαγωγὴ τοσούτων προϊόντων, ὅσα εἶναι τὰ εἰσκομιζόμενα, διὰ νὰ μὴ ἐκκενωθῇ βαθμηδὸν τὸ γενικὸν ταμεῖον τοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ χρηματικοῦ, καὶ κατόπιν τῆς ἐκκενώσεως ταύτης ἐκλείψῃ ἡ πίστις, ἡ εὐζωΐα καὶ αὐτὴ ἡ ἀνεξαρτησία. Τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς φυγαδεύσεως χρημάτων εἶναι ἡ διὰ χαρτονομίσματος ἀντικατάστασις αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν ἐγχωρίων συναλλαγῶν. Ὅστις ἔρθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τούτου, πρὸς ἀκράτητον βαδίζει ὄλεθρον, διότι ἔπαυσε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀξίαν τοῦ πραγματικοῦ νομίσματος, νομίζων ὅτι εἶναι ἀπεριόριστος ἡ ἔκδοσις εἰκονικοῦ. Ὁ θαλαμηπόλος τοῦ Σουλτάνου ἐρωτώμενος παρ' αὐτοῦ, πόσον ἐδαπανήθη εἰς ἀνέγερσιν τῶν πολυτελεστάτων ἀνακτόρων Δολμαμπαζέ, *τριγίλια καὶ πεντακόσια γρόσια*, ἀπήντησε, διότι τόσον πραγματικῶς ἐδαπανήθη εἰς τὸν χάρτην τοῦ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐκδοθέντος χαρτονομίσματος.

Ἤδη φθάνομεν εἰς τὴν ἄλλην δοξασίαν ἐκείνων, οἵτινες, ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξαγωγῆς προϊόντων, νομίζουν ἐνδεχομένην τὴν διὰ τεχνικῶν μέτρων θεραπείαν, δι' ὧν παρεμβαίνει ἡ κυβέρνησις κανονίζουσα καὶ περιστέλλουσα τὸ μέτρον τῆς εἰσαγωγῆς, πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἰσορροπίας.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐπινοημάτων παρεμβάσεως ὑπάρχει καὶ ἡ παρεμπόδισις ἐξαγωγῆς μετάλλων κεχαραγμένων, ἢ μή. Ἀπέχομεν σήμερον νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τίνων μέτρων παρ' ἡμῖν σήμερον παρεμβάλλεται πρόσκομμά τι εἰς τὴν ἐξαγωγὴν νομισμάτων, διὰ νὰ μὴ ἀποπλανηθῶμεν εἰς ἄλλην συζήτησιν, καὶ περιοριζόμεθα εἰς μόνην τὴν παρατήρησιν, ὅτι διὰ τῶν μέτρων τούτων μόνον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἡ φυγάδευσις τοῦ παρ' ἡμῶν χαραττομένου νομίσματος. Ἐν γένει ὅμως λέγομεν, ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται καταπειστικὴ ἡ σκέψις, ὅτι διὰ τῆς παρεμποδίσεως ἐξαγωγῆς χρημάτων, τίθεται ὅριον ἀνυπέρβλητον εἰς τὴν ὑπὲρ τὸ μέτρον εἰσαγωγὴν προϊόντων, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς δίδει μὴ λαμβάνων τὸ ἀνάξιον. Ὅταν λοιπὸν τὸ ἀνάξιον τοῦτο ἀποδίδωμεν διὰ μόνων προϊόντων, ἰδοὺ κατορθουμένη ἡ ἰσορροπία, διότι ἐπέκεινα τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγομένων οὐδὲν εἰσάγομεν.

Ἀλλ' εὐκολώτερον εἶναι νὰ κωλύσῃ τις τὴν ἔξοδον καπνοῦ καὶ ὕδατος, διὰ τῶν ἐλαχίστων ὀπῶν διερχομένων, ἢ τὴν ἐξαγωγὴν νομίσματος. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμίσωμεν ὅτι ὁ Ζεὺς, διὰ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν χάλκινον πύργον τῆς Δανάης, εἰςέῤῥευσεν ὑπὸ τὸ σχῆμα χρυσοῦ ὑετοῦ.

Ἡ πεῖρα λοιπὸν ἀπέδειξεν ἀπανταχοῦ, ὅτι ἡ δέσμευσις τοῦ μετάλλου δὲν κατορθοῦται ὡς ἡ τοῦ Πρωτέως, ἐκ τῶν περιοριστικῶν ὅμως μέτρων προέρχονται ἄλλα ἀποτελέσματα ἔτι ἐπιβλαβέστερα τοῦ θεραπευθησομένου κακοῦ.

Ἡ ἀνταλλαγὴ προϊόντων πρὸς ἄλλας ἐπικρατείας δὲν γίνεται ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ ἀνταλλάσσομεν πρὸς ἕκαστον ἐκεῖνο, οὗτινος χρῄζει, λαμβάνοντες παρ' αὐτοῦ ὅ,τι πάλιν αὐτὸς ἔχει. Ὅταν δὲν ὑπάρχῃ τοιαύτη ἀμοιβαιότης, ὅπως συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀντὶ τῶν λαμβανομένων προϊόντων δίδομεν χρήματα, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ μᾶς ἀποδώσῃ ἄλλος λαμβάνων τὰ ἡμέτερα προϊόντα, πρὸς ἃ δὲν ἔχει ν' ἀντιδώσῃ.

Καθ' ὑπόθεσιν ὁ Γάλλος δὲν ἀρέσκεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν σταφίδα, ἐνῷ ἡμεῖς πολλῶν χρῄζομεν ὅσα ἡ Γαλλία παράγει, ἀλλὰ πωλοῦντες τὴν σταφίδα εἰς τὸν Ἄγγλον, διὰ τῶν χρημάτων αὐτοῦ ἀποσβεννύομεν τὸ πρὸς τὸν Γάλλον χρέος ἡμῶν. Ὑπὸ τὸ κράτος ὅμως ἀπαγορευτικῶν μέτρων ἐπέρχονται πολλαὶ δυςχέρειαι, διότι, ἅμα εἰσέλθῃ τὸ νόμισμα τοῦ Ἄγγλου εἰς τὴν Ἑλλάδα, διατελεῖ ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν ἐννοοῦμεν κάλλιστα, ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν διορατικωτέραν Κυβέρνησιν, νὰ προχωρήσῃ διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως μέχρι τοῦ ὀρθοῦ μέτρου καὶ νὰ μὴ ὑπερπηδήσῃ τὰ ὅρια τῆς ποθουμένης ἰσορροπίας; Ἂν ὑπερπηδήσῃ αὐτά, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι προφανές, καθόσον δὲν προσφέρομεν χρήματα ἀντὶ τῶν ἐξωτικῶν προϊόντων, οὔτε τὰ ἡμέτερα προϊόντα ἀνταλλάσσομεν ἀντὶ χρημάτων, καὶ τοῦτο μάλιστα συνεργείᾳ ἡμῶν αὐτῶν, διότι οἱ ἡμέτεροι ἔμποροι δὲν εἰσάγουν πλέον χρήματα ὑποκείμενα εἰς δουλείαν μονίμου διαμονῆς.

Πρὸς τί ἄλλο τὰ χρήματα, πλὴν πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἀνταλλαγῶν ὡς γενικὸν μέτρον ἀξίας, ἄρα ὅταν ἡ παρέμβασις αὐτῶν περιστέλλεται, περιστέλλεται καὶ ἡ ἀνταλλαγή, καὶ ἐπὶ τέλους πιέζεται ἡ ἐγχώριος παραγωγὴ μὴ εὑρίσκουσα ἀνεωγμένας καὶ πλατείας ὅλας τὰς διεξόδους. Τὰ δὲ χρήματα ὅσα ἀπρὶξ διατηροῦμεν, ἐξευτελίζονται πλεονάζοντα, ὥστε ἀδρῶς πληρόνομεν ὅσα εἶναι τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης.

Ἀποκρούοντες τοιουτοτρόπως τὸ σύστημα τεχνικῶν ἀπαγορεύσεων καὶ μόνην τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου θεωροῦντες δυναμένην νὰ φέρῃ τὴν πρέπουσαν θεραπείαν, ἕπεται ὅτι οὐδεμίαν ἐμπιστευόμεθα φροντίδα εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐν μέσῳ τοιαύτης καταστάσεως; Εἶναι τάχα ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ ἀδράνεια τὸ μόνον καθῆκον αὐτῆς; Ἄπαγε! Μάλιστα φρονοῦμεν ὅτι μεγάλην ὀφείλει νὰ καταβάλῃ δραστηριότητα, ἀλλὰ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἐμπορίου. Διὰ τῆς ἀσφαλείας, ἣν παρέχει εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν, διὰ τῆς ἰσομέτρου ἐπιβολῆς τοῦ φόρου καὶ τῶν ἐγγυήσεων περὶ τὴν εἴσπραξιν αὐτῶν ἄνευ καταπιέσεως, διὰ τῶν παντοίων δημοσίων ἔργων πρὸς ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν συγκοινωνίαν, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ ἀναπτύξεως πιστωτικῶν καταστημάτων, διὰ τῆς διαδόσεως γνώσεων ὠφελίμων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, διὰ τῆς συντόνου μελέτης καὶ δημοσίας ἐκθέσεως ὅλων τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῆς, διὰ τῆς συνάψεως ἐμπορικῶν συνθηκῶν ὠφελίμων πρὸς ἐξόδευσιν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων ὑπηρεσιῶν, δύναται τὰ μέ-

γιστα ἡ Κυβέρνησις νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κοινὴν εὐημερίαν.

Ὅλα ταῦτα δὲν εἶναι περιττὰ πρὸς ὀρθοτέραν γνώμην περὶ τῆς ἤδη φαινομένης διὰ τῶν δημοσιευθέντων Πινάκων δυσαναλογίας εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐν Ἑλλάδι. Ἀντὶ νὰ καταληφθῶμεν ὑπὸ φόβου καὶ δυσθυμίας καὶ τῶν συνακολούθων σκέψεων, ἀντὶ νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τοιαύτη δυσαναλογία ὑπάρχει τῳόντι ἐν τοῖς πράγμασιν καὶ ὅτι ὑπάρχουσα δὲν εἶναι ἐπίφοβος, ἀντὶ νὰ προβλέψωμεν περὶ μέτρων πρὸς ἀναχαίτισιν ἐξαγωγῆς χρηματικοῦ, ἁπλούστερον εἶναι νὰ πιστεύσωμεν ὅτι οἱ δημοσιευθέντες Πίνακες δὲν εἶναι ἀκριβεῖς καὶ δὲν ἐμφαίνουν πιστῶς τὴν κατάστασιν τοῦ ἡμετέρου ἐμπορίου, ὥστε ἐπὶ τῶν καταδεικνυομένων δι' αὐτοῦ γεγονότων δὲν δικαιούμεθα νὰ στηρίζωμεν βεβαίαν κρίσιν. Ἡ ἐπὶ μακρὸν καὶ σταθερῶς παρατεινομένη δυσαναλογία δὲν μᾶς πείθει, ὅτι τὸ πλεόνασμα εἰσαγωγῆς ἀναπληροῦται διὰ χρημάτων ἐξαγομένων ἐκ πίθων ἀκενώτων καὶ ἐν παραβύστῳ ἀποκειμένων.

Ὅταν βλέπωμεν τὸ χρηματικὸν ἤδη παρ' ἡμῖν ἀφθονώτερον, τὰς γαίας, τὰ γήπεδα, τὰ ἡμερομίσθια καὶ ἐν γένει τὰ πάντα ὑπερτιμώμενα, ἐν τῷ ταμείῳ τῆς Κυβερνήσεως ἐλαττούμενον τὸ κενόν, πιστεύομεν ὅτι πολλοὶ ὑπάρχουν ὀχετοί, δι' ὧν εἰσέρχονται παρ' ἡμῖν χρήματα καὶ πληροῦται ἡ κοινὴ δεξαμενή, ἐνῷ συγχρόνως αὐξάνει καὶ ἡ κατανάλωσις ἐξωτικῶν προϊόντων. Τίνες ὅμως οἱ ὀχετοὶ οὗτοι, καὶ ποῦ κεῖνται, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ βεβαίως διὰ τῆς ἐξαγωγῆς προϊόντων οἱουδήποτε εἴδους, ἀνθ' ὧν πορίζόμεθα πλέον τῶν πρὸς ἐξόφλησιν τῆς καταναλώσεως ἀναγκαίων χρημάτων.

Ἀλλὰ τάχα ἀγνοοῦντες τοὺς ὀχετοὺς τούτους πάσχομεν; Τάχα ὁ ὑγιὴς πάσχει, ὅστις ἀγνοεῖ τὸ πεπτικὸν σύστημα, καὶ πῶς κατορθοῦται ἡ πάντοτε ἐπιτυγχάνουσα τῶν ἐσθιομένων πέψις; Πάντες παραδεχόμεθα, ὅτι προτιμότερον νὰ πλουτῶμεν ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ νὰ πενώμεθα γινώσκοντες. Ἀλλ' ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ πλουτῶμεν ἐν γνώσει καὶ ἐκ προνοίας, ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι συμβαδίζει ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νοὸς καὶ ἡ αὔξησις τοῦ σώματος, ὅτι δὲν ἔχομεν ἔρμαιον τὰ χρήματα πρὸς πᾶσαν σπατάλην, ἀλλ' ἐξ ὡρισμένων πόρων καὶ ὡρισμένα καὶ πανταχόθεν ἐκρέοντα. Ἂν εἰς ὅλα τὰ ὑλικὰ μέσα, ὅσα ἔχομεν ἐξ αὐτομάτου, προστεθῇ καὶ ἡ συνδρομὴ τοῦ νοός, δὲν δύναται τάχα νὰ συντελέσῃ πρὸς αὔξησιν τοῦ πλούτου καὶ αὐτὸς ὁ συνεργάτης; Δὲν εἶναι τῶν εὐπορούντων ἴδιον νὰ μὴ ἐρευνοῦν πλέον τί ἔχουν, τοὐλάχιστον ἐκείνων, οἵτινες σκέπτονται περὶ μονιμότητος εὐπορίας. Τί νὰ εἴπωμεν ὅμως περὶ ἐκείνου, ὅστις ἐκ μὲν τῶν βιβλίων καὶ τῶν σημειώσεων αὐτοῦ ἐξάγει τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον, ἐνῷ ἐν τῷ ταμείῳ βλέπει πλήμμην ἀντὶ ἀμπώτιδος; Βεβαίως δὲν χρήζει παραμυθίας, ἀλλ' ἐπιτηδείου λογιστοῦ.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον τῆς ἐρεύνης, εἰς τὰ εἰσαγόμενα καὶ ἐξαγόμενα εἴδη.

Ὡς εἴρηται, δὲν δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν τὰ διδόμενα τοῦ παρελθόντος ἔτους πρὸς τὰ τοῦ προηγουμένου, διότι μετεβλήθη τὸ δασμολόγιον, ἀλλ' ὀλίγα τινὰ ἐπιτροχάδην δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν.

Τὸ κυριώτερον εἶδος εἰσαγωγῆς εἶναι τὰ παντοῖα ὑφάσματα βαμβακηρά, μάλλινα, λινά, μεταξωτά, καὶ εἶναι ἀξιοπερίεργον ὅτι κατὰ τὸ 1857 καὶ 1858 σημειοῦται σχεδὸν τὸ αὐτὸ ποσὸν ἀξίας, ἤτοι·

1857	δρ.	9,842,642
1858	»	9,562,005

ὥστε τὸ νέον δασμολόγιον δὲν ἐπέφερε σπουδαίαν διαφορὰν ὡς πρὸς τὴν τελωνικὴν διατίμησιν. Ἀπὸ τοῦδε ὅμως ἔχομεν καὶ τὴν δήλωσιν τοῦ βάρους τῶν ὑφασμάτων, τινῶν δὲ τοῦ ἀριθμοῦ, ὥστε μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ καὶ τοῦτο τὸ στοιχεῖον πρὸς παραβολήν.

Μετὰ τὰ ὑφάσματα ἔρχονται τὰ δέρματα, ἐξ ὧν μόνα τ' ἀκατέργαστα ἐκτιμῶνται ἀξίας δραχμῶν 4,255,446, ἐνῷ κατὰ τὸ 1857 ἐξετιμήθησαν δρ. 4,103,436. Τὸ ὑπουργεῖον ἀποδίδει τὴν μεγάλην διαφορὰν εἰς τὴν ποιότητα, ἀλλ' ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι ἀπαράδεκτος, διότι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος δὲν παραλλάσσει τοσοῦτον ἡ ποιότης τῆς πρώτης ὕλης οἱαςδήποτε βιομηχανίας, οὔτε τὰ δέρματα ἔρθασαν ποτὲ εἰς τὴν εὐτελῆ τιμὴν λ. 73, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν τοσοῦτον ἐξετιμῶντο τελωνιζόμενα, ὅτε κατ' ἀξίαν ἐπεβάλλετο τὸ τέλος, ἐνῷ ἤδη τελωνίζονται ἀνὰ λ. 8—25 τὴν ὀκὰν κατὰ διαφορὰν ποιότητος, καὶ δὲν κρύπτεται πλέον ἡ ἀγοραία αὐτῶν ἀξία ἀνὰ δρ. 2, 33 κατὰ μέσον ὅρον τὴν ὀκάν. Ἐντεῦθεν συνάγομεν τὸ αὐθαίρετον τῶν ἐκτιμήσεων. Ἀσφαλέστερον στοιχεῖον παραβολῆς ἔχομεν τὸ βάρος, ἤτοι·

ἐν ἔτει	1857	ὀκ.	1,600,000
	58	»	1,821.043

Τὸ μεγάλον τοῦτο ποσὸν χρεωστεῖται εἰς τὴν αἴφνης ἐν Σύρῳ ἀναπτυχθεῖσαν βυρσοδεψικήν. Ἡ πρόοδος αὐτῆς ὑπῆρξε τῳόντι γιγαντιαία, διότι κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀπαντῶνται εἰσαχθέντα δέρματα ἀκατέργαστα καὶ κατειργασμένα ἀξίας

ἐν ἔτει	1852	δρ.	953,077
	53	»	896,102
	54	»	939,583

Σημειωτέον δὲ ὅτι πέρυσι εἰσήχθησαν προσέτι κατειργασμένα ὀκ. 107,665, ἀξίας δρ. 784,747 κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1857 δρ. 614,618, ὥστε δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ὅτι ἄλλοτε τῶν ἀκατεργάστων ἡ εἰσαγωγὴ περιωρίζετο ὡς ἔγγιστα εἰς δρ. 300,000.

Ὅταν παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐξήχθησαν κατὰ τὸ 1858 κατειργασμένα δέρματα ὀκ. 396,146 καὶ ἀκατέργαστα ὀκ. 72,079, δικαιούμεθα εἰς τὸν ἐξῆς ὑπολογισμόν. Ἐκ μὲν τῶν εἰσαχθέντων ἀκατεργάστων ὀκ. 1,821,043 ἀφαιροῦμεν τὰ ἐξαχθέντα ὀκ. 72,079=1,748,964, ἐκ δὲ τῶν ἐξαχθέντων κατειργασμένων δερμάτων ὀκ. 396,146 ἀφαιροῦμεν πάλιν τὰ εἰσαχθέντα ὀκ. 107,665=288,471, καὶ συνάγομεν ὅτι τὰ $^5/_6 \left(\frac{1,748,964}{288,471}\right)$ τῶν δερμάτων, ὅσα ἡ Ἑλλὰς μεταχειρίζεται ἐξωθεν πρὸς ἰδίαν κατανάλωσιν, παρασκευάζει αὐτὴ ἡ ἰδία. Εἶναι ἀξιοπερίεργον ν' ἀκολουθήσωμεν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς αὐτὸν τὸν ὑπολογισμόν, διὰ νὰ ἴδωμεν, ἂν ὑπάρχῃ πρόοδος βιομηχανίας, ἀναπτυχθείσης ἄνευ οἱαςδήποτε προστασίας, ἢ προνομίου τινος, ἢ ἐνθαρρύνσεως, ἀλλ' αὐτομάτως. Αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξις θέλει χρησιμεύει ὡς πρῶτον παράδειγμα ἐν Ἑλλάδι, ὅτι τὰ τέκνα τῆς ἐλευθερίας εἶναι ῥωμαλεώτερα τῶν ἐν πολλοῖς σπαργάνοις ἀνατρεφομένων τέκνων τῆς προστασίας.

Ἔπονται κατὰ τὴν σπουδαιότητα οἱ Δημητριακοὶ καρποί. Ὡς πρὸς τὴν δηλουμένην ἀξίαν τῶν εἰσαχθέντων σιτηρῶν κατὰ τὰ δύο ἀλλεπάλληλα ἔτη, ἐλαχίστη ὑπάρχει διαφορὰ ἤτοι·

ἐν ἔτει 1857	δρ·	3,800,527
58	«	3,752,912

Ἀλλ' ἤδη γνωρίζομεν πόσων κοιλῶν εἰσήχθησαν πέρυσι, ἤτοι 690, 247 καὶ πόσων ἐξήχθησαν, ἤτοι 332,245, ὥστε μικρόν τι εἶναι τὸ διὰ τὴν σιτάρκειαν ἡμῶν ἔξωθεν ληφθέν. Ἂν εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Πίναξ φέρῃ τὰ μέτρα, δυνάμεθα νὰ στηρίζωμεν ἀσφαλὲς συμπέρασμα περὶ τῆς προόδου τῆς γεωργίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τοῦδε ὅμως δυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν βεβαίαν κρίσιν περὶ τῆς καταργήσεως τῆς κλίμακος, ὅτι οὐδένα κίνδυνον ἀπέτρεπε, μὴ ὁ ἐξωτερικὸς σῖτος ἀποδιώξῃ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀγορᾶς τὸν ἐγχώριον, διότι ἐν πλήρει ἀργίᾳ τῆς κλίμακος ὁ ἐξωτικὸς σῖτος δὲν ἐπλεόνασεν. Περὶ τούτου ἐδίσταζον μόνοι, ὅσοι εἶναι τοσοῦτον στερημένοι πείρας, ἐνῷ πάντοτε ἐν ἑνόματι αὐτῆς λαλοῦν, ὥστε νὰ νομίζουν, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ σῖτος, καίτοι μετακομιζόμενος ἔξωθεν, ἐν τούτοις εὐτελέστερος τοῦ ἐγχωρίου. Δὲν πιστεύομεν ὅμως νὰ ἦναι τόσον ἐπίμονες, ὥστε νὰ μὴ μεταβάλουν γνώμην βλέποντες κατ' ἔτος τὸ αἴσιον ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μεταβάλουν γνώμην, ὅπως εἶναι κύριοι, δὲν θέλουν ἔχει τὴν κοινὴν γνώμην ὑπὲρ ἑαυτῶν.

Ἐπίσης ἡ κτηνοτροφία δὲν προώδευσε τοσοῦτον ὥστε νὰ ἐπαρκῇ εἰς ἑαυτὴν ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ τὸ πλεόνασμα εἰσαγωγῆς δὲν εἶναι ὑπερβολικόν.

	Εἰσαγωγή.		Ἐξαγωγή.
Κτήνη μεγάλα	8,089 δρ. 1,151,935	—	2,206 δρ. 296,895
» μικρὰ	19,117 » 211,107	—	16,218 » 236,420
	27,106 δρ. 1,363,052	—	18,424 δρ. 533,315

Ἐντεῦθεν βλέπομεν, ὅτι μικρῶν κτηνῶν δὲν στερεῖται ἡ Ἑλλάς, χρῆζει ὅμως ποσοῦ τινος μεγάλων. Ἀλλὰ σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ εὐτυχὴς συζυγία κτηνοτροφίας καὶ γεωργίας, ἥτις εἰσέτι δὲν ἐτελέσθη παρ' ἡμῖν.

Μεγάλην θέσιν κατέχει ἐν τῷ Πίνακι ἡ ξυλεία τελωνιζομένη κατ' ἐκτίμησιν ἀνὰ 5 τοῖς 100 ἡ ναυπηγήσιμος, καὶ 10 ἡ οἰκοδομήσιμος. Τὰ ἐμφαινόμενα ποσὰ εἶναι

Ναυπηγησίμου	δρ.	264,273
Οἰκοδομησίμου	»	1,201,960
	δρ.	1,466,233
Ἀφαιρετέον τὴν ἐξαχθεῖσαν		51,167
	δρ.	1,415,066

Τὸ μέγα τοῦτο ποσὸν πρὸ πάντων οἰκοδομησίμου ὕλης λαμβάνομεν ἔξωθεν διὰ τὴν στέρησιν ὁδῶν πρὸς μεταφορὰν τῆς ἐκ τῶν ἡμετέρων δασῶν ξυλείας καὶ μηχανῶν πρὸς παρασκευὴν αὐτῆς, ἰδίως δὲ πρὸς σανιδοτομίαν. Εἶναι μάλιστα κίνδυνος πρὶν ἀποκτήσωμεν τὰ μέσα ταῦτα, μὴ στερηθῶμεν καὶ αὐτῶν τῶν δασῶν, εἴτε διὰ τῆς ἀνθρακοποιΐας, εἴτε διὰ τοῦ πυρὸς φθειρομένων. Πόσος θησαυρὸς ξυλείας ἔγεινε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ὑπὸ τῶν ἀσεβῶς ἐπεκτεινόντων τὸ ἀπέραντον διάστημα βοσκησίμων γαιῶν!

Ἐκ τῶν λοιπῶν εἰδῶν εἰσαγωγῆς ἰδοὺ ἐν συνόψει τὰ κυριώτερα·

Σάκχαρ	ὀκ.	1,213,213	Δρ.	2,922,562
Νήματα καὶ κλωσταὶ	»	425,632	»	1,281,456
Ὄρυζα	»	1,848,898	»	1,099,509
Καφφὶς	»	436,930	»	1,025,838
Ποτὰ	»	449,725	»	939,139
Θεῖον	καντ.	50,656	»	737,034
Κατειργασ. σίδηρος	ὀκ.	579,594	»	722,225
Ἀκατέργαστος	»	1,240,104	»	681,976
Βαφαὶ	»	569,317	»	299,590
Γαιάνθρακες	καντ.	104.760	»	134,864
Βαρελλοσάνιδα,	κομ.	1,706,190	»	140,206
Κηρὸς	ὀκ.	40,850	»	172,656
Ῥῶπος (κιγκάλια)	—	—	»	628,718

Τῶν εἰδῶν ἐξαγωγῆς πρωτόθρονος εἶναι ἡ σταφίς. Ἐν τῷ πέρυσιν ἐκδοθέντι Πίνακι ἐβλέπομεν σημειούμενον τὸ ποσὸν δρ. 13,474,628, ἀλλὰ δὲν ἐγνωρίζομεν πόσων λιτρῶν ἦτο. Ἤδη τὸ ὑπουργεῖον ὡς ἔγγιστα βεβαιοῖ ὅτι ἦτο 35 ἑκατομμ. ἀλλὰ συγχρόνως μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἡ ἐκτίμησις ἐν γένει ὑπῆρξεν ὑπερβολική. Ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος Πίνακος ἀκριβέστερον μανθάνομεν περὶ τοῦ ἔτους 1858 ὅτι ἐξήχθησαν λίτραι 62,561,050 ἐκτιμώμεναι δρ. 11,800,922. Μᾶς εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορον διὰ τὸν προτιθέμενον σκοπόν, ἂν μόνα 55 ἑκατομμ. λιτρῶν ἦσαν τοῦ ἔτους 1858, ἀλλὰ βλέπομεν ἐν παραδείγματι ἐκ τῆς ὁμολογίας τοῦ ὑπουργείου, ὅτι τὰ εἰς δραχμὰς ποσὰ δὲν εἶναι λίαν ἀξιόπιστα.

Τὸ ἐξαχθὲν τοῦτο εἶναι τὸ ἥμισυ, ὅσον ἡ Ἑλλάς, ἐλευθερωθεῖσα τῆς νόσου τῶν ἀμπέλων, δύναται νὰ ἐξάξῃ καὶ ἔχομεν γαίας ἐπιδεκτικὰς σταφιδοφυτείας πρὸς παραγωγὴν τοῦ διπλασίου, ὡς βεβαιοῖ ἐν τῇ ἐκθέσει τὸ ὑπουργεῖον, ἤτοι μέχρι ποσοῦ 240 ἑκατομμ.

Καὶ ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει αἰτία μακαρισμοῦ.

Ὅταν προσθέσωμεν, ὅτι ἡ Ἑπτάνησος δύναται νὰ δώσῃ 35 ἑκατομμ., τὰ ὁποῖα δύναται νὰ διπλα-

σιάσῃ καὶ αὐτή, φθάνομεν εἰς ποσὸν ὑπερβαῖνον τὴν περιωρισμένην κατανάλωσιν, ὥστε ἀναλόγως ἐξευτελίζεται ἡ τιμή.

Τὴν αὔξησιν τοῦ προϊόντος δὲν ἐπακολουθεῖ ἄντικρυς ἡ αὔξησις τοῦ ποσοῦ τῶν εἰσαγομένων διὰ τῆς πωλήσεως σταφίδος χρημάτων, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ποσὸν διαμένει σχεδὸν τὸ αὐτό.

Εὐχῆς ἔργον εἶναι βέβαια νὰ διαδοθῇ ἡ σταφιδοφαγία ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς, ἀλλ' εἶναι τάχα ἐφαρμοστέον τὸ *ἀνάγκασον αὐτοὺς φαγεῖν*; Καθαυτὸ μόνη ἡ σαξωνικὴ φυλὴ εἶναι σταφιδοφάγος.

Ἡ ἐλάττωσις τῶν ὑπερόγκων δασμῶν, εἰς οὓς ἡ σταφὶς ὑπόκειται, καθ' οὓς τόπους πρὸ πάντων καταναλίσκεται, παρέχει ἐλπίδα ἀφθονωτέρας ἀναλώσεως. Ἰδοὺ ὁποῖοι ὑπόκεινται κατὰ τὰ διάφορα κράτη δασμοὶ ἐπὶ ἑκάστης χιλιάδος λιτρῶν

Ἐν Ἀγγλίᾳ		Δρ.	200
Αὐστρίᾳ		»	132
Γερμανίᾳ		»	162
Ὁλλανδίᾳ		»	11
Γαλλίᾳ		»	1,20
Ῥωσσίᾳ	διὰ τῆς βαλτικῆς	»	90
	διὰ τοῦ Εὐξείνου		—

Πρὸ πάντων ἡ Ἀγγλία εἰσάγουσα κατ' ἔτος μέχρι 30 ἑκατομμ. καὶ ἡ Γερμανία μέχρι 15 πρέπει νὰ πεισθοῦν, ὅτι δὲν βλάπτονται διὰ τῆς ἀναλώσεως τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου, οὔτε φυσικῶς, ὡς δύνανται νὰ ἐξακριβώσουν οἱ ἰατροί, οὔτε οἰκονομικῶς, διότι ἀπεδείχθη ἄλλως, ὅτι ἡ ἐλάττωσις τοῦ δασμοῦ μάλιστα συντείνει εἰς αὔξησιν τελωνικῶν εἰσπράξεων.

Ἐκ τῆς σαξωνικῆς φυλῆς μόνη ἡ Ἀγγλία εἶναι πιθανὸν νὰ δώσῃ εἰς τοιούτους λόγους ἀκράσιν, διότι ἡ τελωνικὴ ἕνωσις τῆς Γερμανίας (Zollverein) πρὸ ἡμίσεως αἰῶνος εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφασίσῃ ὅ,τι δήποτε, καὶ πρὶν γραφοῦν βιβλιοθῆκαι, ἀφοῦ μία μόνη ἐναντία ψῆφος ἀρκεῖ ν' ἀναστείλῃ πάντα νεωτερισμόν. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ὡς ἐκ τοῦ ἀδιορθώτου αὐτῆς ἐγωϊσμοῦ ὑποθάλπει ἀπανταχοῦ τὰς συνταγματικὰς ἐλευθερίας. Οὕτω ἀμέσως μετὰ τὴν σεπτεμβριανὴν μεταπολίτευσιν κατεβίβασε τὸν δασμὸν τῆς σταφίδος ἀπὸ σελινίων 44 1/3 εἰς 15. Τίς οἶδε, ποίας ἄλλας ἐλευθερίας ἐπιθυμεῖ ἐμπράκτους ἐν Ἑλλάδι, διὰ νὰ τὰς ἀποτιμήσῃ πάλιν εἰς σελίνια, ὅπως τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844. Εἰς ἡμᾶς ἀπόκειται νὰ κρίνωμεν τὸ συμφερώτερον.

Τὴν δευτέραν θέσιν εὐτυχῶς κατέχει ἡ ἐξαγωγὴ κουκουλίων. Λέγομεν εὐτυχῶς, διότι ἡ Ἑλλάς, ἥτις μετέδωκε σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν σκωληκοτροφίαν, εἶναι δίκαιον νὰ μὴ στερῆται αὐτῆς. Ἐνῷ μόλις εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὸ στάδιον παραγωγῆς κουκουλίων, δύναται νὰ προχωρήσῃ εἰς ἀπέραντον ἀνάπτυξιν αὐτῆς, καθόσον δὲν εἶναι περιωρισμένη ἡ κατανάλωσις ὡς τῆς σταφίδος. Περὶ τούτου μᾶς δίδει παρηγορητικὴν βεβαίωσιν τὸ ὑπουργεῖον, ὅτι αἱ μορέαι ἐν Ἑλλάδι ἀριθμούμεναι πρὸ τοῦ 1857 περὶ τὰς 300,000, ἤδη ἀριθμοῦνται περίπου 1,600,000. Εὐχόμεθα νὰ γείνῃ πρόνοια θεραπείας τῆς ἤδη μαστιζούσης τοὺς σκώληκας νόσου, καί, ὡς λέγεται, τὸ καταλληλότερον μέσον εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ νέου σπόρου. Πᾶσα πρὸς τοῦτο προκαταβολὴ τῆς Κυβερνήσεως ἀνταμείβεται ἀφθόνως.

Δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, πόσον κουκούλιον ἐξήχθη κατὰ τὸ 1857, διότι ἐν τῷ Πίνακι εὑρίσκομεν μόνην τὴν δηλουμένην εἰς δρ. 1,493,934 ἀξίαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1858 γνωρίζομεν ὅτι ἐξήχθησαν ὀκάδες 120,120 ἀξίας δρ. 1,783,257.

Τὰ μέγιστα εὐχαριστούμενοι διὰ τὴν ἐξαγωγὴν κουκουλίων καὶ ἐλπίζοντες εἰς τὴν ταχεῖαν δεκαπλασίασιν τοῦ ποσοῦ τούτου ἐξαγωγῆς, δὲν ἐννοοῦμεν νὰ δείξωμεν, ὅτι περὶ μικροῦ ἔχομεν τὰ μεταξοκλωστικὰ καταστήματα, ἐξ ὧν τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ εἶναι ἤδη ἄξια νὰ παραβληθοῦν πρὸς τὰ εὐρωπαϊκά, καὶ ἐβραβεύθησαν ἐν ταῖς ἐκθέσεσιν. Δὲν συμπεριζόμεθα ὅμως τὴν γνώμην τῶν φρονούντων, ὅτι πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν τῶν καταστημάτων εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐπιβληθῇ βαρὺ τέλος ἐξαγωγῆς τῶν κουκουλίων. Αὐτὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν ἔγγειον φόρον τοῦ δεκάτου καὶ ἔκτοτε ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐλεύθεροι οἱ παράγοντες νὰ διαθέσουν αὐτὰ κατὰ βούλησιν καὶ νὰ ἐξάξουν ἐπὶ ἐλαχίστῳ τέλει, πρὸς μόνην ἐξέλεγξιν τοῦ ἐξαγομένου ποσοῦ. Οὐχ ἧττον ὑπόκεινται εἰς τέλος ἐξαγωγῆς λ. 70 τὴν ὀκάν, δηλ. περίπου 4, ἢ 5 τοῖς 100. Εἶναι βεβαίως παράβασις τοῦ ἐγγυηθέντος τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν πολιτῶν ἐνώπιον τοῦ νόμου συντάγματος, ὁ δι' ἐμμέσων τρόπων περιορισμὸς τῆς χρήσεως προϊόντος, ἐξ οὗ ἀμείβονται οἱ πρὸς παραγωγὴν κόποι καὶ τοῦτο πρὸς ὄφελος ἄλλου οἱουδήποτε. Οὔτε οἰωνίζομεν αἴσιον μέλλον εἰς κατάστημα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τοιαύτης καταπατήσεως τῆς ἱερωτέρας ἀρχῆς στηρίζεται. Ὅλοι οἱ λόγοι περὶ μεγάλης ὠφελείας βιομηχανικῶν καταστημάτων τοιούτου εἴδους εἶναι ἀνάξιοι ν' ἀντισταθμίσουν τὴν πολυτιμοτέραν πάσης ὠφελείας ἀρχὴν τῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν ἐνώπιον τοῦ νόμου.

Ἀλλ' ἡ νομιζομένη ὑποστήριξις καταστημάτων διὰ τοιαύτης ἀσυγγνώστου καταπιέσεως εἶναι ἡ συνήθης πλάνη τῶν φρονούντων, ὅτι διὰ τῆς προστασίας δημιουργοῦνται βιομηχανίαι καὶ οὐχὶ διὰ τῆς δεξιότητος.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι προφανές, ὅτι τὸ συμφέρον τῶν σκωληκοτρόφων συνταυτίζεται μετὰ τοῦ συμφέροντος τῶν μεταξοκλωστικῶν καταστημάτων. Διὰ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἀτελοῦς ἐξαγωγῆς αὐξάνει μεγάλως ἡ παραγωγή, διότι ἐργάζεται διὰ τὴν παγκόσμιον ἀγοράν, τῆς ὁποίας ἡ πρὸς κατανάλωσιν δύναμις εἶναι ἀνυπολόγιστος. Ἐνῷ ὅμως αὐξάνει ἡ παραγωγή, ἐντὸς τῆς χώρας λόγῳ τῆς ἀφθονίας ἐκπίπτει ἡ ἀγοραία τιμή, καὶ ἰδοὺ σύμφωνον τὸ συμφέρον τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων.

Ἀπεναντίας, ὅταν ἀπαγορεύεται ἢ περιορίζεται ἡ ἐξαγωγή, μόνοι καταναλωταὶ εἶναι τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα. Ἐννοοῦμεν κάλλιστα, ὅτι ἐπὶ ἓν ἢ δύω ἔτη τὰ καταστήματα ταῦτα θέλουν, λόγῳ μονοπωλίου, ἐπιβάλλει τιμὰς κατὰ βούλησιν εὐτελεστάτας. Ἀλλὰ τίς πλέον ὁ ἀναγκάσων τοὺς σκωληκοτρόφους νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν πρὸς χάριν τοῦ συμφέροντος ἄλλου μὴ ἀμειβομένην παραγωγήν; Καὶ ὅταν αὐτὴ ἐλαττωθῇ ἐφ' ὅσον μόνον τὰ μεταξοκλωστικὰ καταστήματα καταναλίσκουν καὶ ἐφ' ὅσον ἔτι συμφέρει ἡ προσφερομένη παρ' αὐτῶν τιμή, δὲν ἕπεται ἀναγκαίως ἡ αὔξησις τῆς τιμῆς, διὰ τὸ ἐλάχιστον ποσὸν τοῦ προϊόντος;

Οἱ φίλοι τῆς προστασίας πάσχουν ὅ,τι οἱ οὐδέποτε μανθάνοντες νὰ κολυμβοῦν, διότι ἀτόλμως πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ποδὸς βαίνουν. Ὅπως μόνος ὁ ἐλευθέρως ἐκτεινόμενος καὶ κινούμενος εὐτόλμως κολυμβᾷ, οὕτω καὶ ἡ γεωργία, αἱ τέχναι, τὸ ἐμπόριον, καὶ ἡ βιομηχανία διὰ μόνης τῆς ἐλευθερίας κινοῦνται.

Δὲν δύνανται βεβαίως νὰ προτείνουν τὰ μεταξοκλωστικὰ καταστήματα, ὅτι δὲν συμφέρει εἰς αὐτὰ ἡ τιμὴ τοῦ κουκουλίου, εἰς ἣν λαμβάνουν αὐτὸ τὰ ἐν Εὐρώπῃ καταστήματα. Τότε δὲν εἶναι πλέον καταστήματα βιομηχανικά, δίδοντα μέρισμα εἰς τοὺς μετόχους, ἀλλὰ καταστήματα ἐλέους.

Τοιαῦτα δὲν εἶναι τῳόντι τὰ ἤδη ὑπάρχοντα, διότι δι' αὐτῶν ἐξήχθησαν πέρυσιν ὀκ. 11,508 μεταξῆς, ἀξίας δρ. 518,608.

Πλὴν τῶν δερμάτων, περὶ ὧν ἐλαλήσαμεν, ἀξιομνημόνευτος εἶναι ὁ οἶνος. Καὶ εἰσήχθησαν μὲν πνευματώδη ποτὰ ὀκ. 449,728 ἀξίας δρ. 939,139, ἐξήχθησαν δὲ ὀκ. 63,290 ἀξίας δρ. 47,385 καὶ οἶνος βαρέλλ. 38,910 ἀξίας δρ. 831,749. Κατὰ ποσὸν λοιπὸν ἐξήχθη ἐπέκεινα τοῦ ἐξαπλασίου, ἐνῷ κατὰ ποιὸν καὶ ἀξίαν μόλις τὸ ἑξαπλάσιον τοῦτο φθάνει τὴν ἀξίαν τοῦ εἰσαχθέντος. Ἐντεῦθεν ἐναργῶς βλέπομεν, πόσον μέγα ἀποτέλεσμα προσδοκᾶται ἐκ τῆς δι' ἁδρῶν κεφαλαίων συστηθείσης ἐν Πάτραις οἰνουργικῆς ἑταιρίας. Ἂν ποτὲ οἱ ἡμέτεροι οἶνοι γίνουν ἄξιοι εὐγενεστέρων τραπεζῶν, καὶ χρήματα πολλὰ ἐξ αὐτῶν θέλομεν πορισθῆ, καὶ θέλουν διατηρεῖ ἀκμαῖον τὸ πῦρ τοῦ φιλελληνισμοῦ εἰς δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν φιλελλήνων, θέλει προστεθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν τιμώντων τὸν οἶνον, *ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός*.

Τὰ λοιπὰ σπουδαιότερα ἐξαγωγῆς εἴδη εἶναι τὰ ἑξῆς·

Βάλανοι	καντ.	88,088	δρ.	974,748
Ἔλαιον	ὀκ.	699,650	»	739,004
Καπνὸς	»	723,649	»	892,939
Κίτρα καὶ λεμόνια	»	——	»	522,771
Σπόγγοι	ὀκ.	56,326	»	581,551
Σῦκα	καντ.	70,646	»	1,260,037

Διὰ νὰ μὴ δώσωμεν ὑπερβολικὴν ἔκτασιν εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας περιοριζόμεθα παραθέτοντες τὸν γενικὸν πίνακα τοῦ μετὰ τῶν διαφόρων ἐπικρατειῶν ἐμπορίου, παραπέμποντες τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν μελέτην τῶν εἰδικῶν πινάκων, ὡς λίαν διδακτικῶν.

Ἐκτιμηθεῖσα ἀξία.

	Εἰσαγωγή.		Ἐξαγωγή.	
	1857.	1858.	1857.	1858.
Ἀγγλία	8,902,657	9,877,116	11,297,221	10,509,814
Ἀμερικὴ	659,345	797,087	20,009	230,473
Αὐστρία	8,729,840	7,847,509	4,653,573	3,856,765
Αἴγυπτος	196,768	438,246	280,957	155,205
Βέλγιον	24,878	579,184		
Γαλλία.	5,168,242	7,008,095	1,877,230	2,539,341
Ἑπτάνησ.	1,209,810	935,816	1,228,412	1,755,003
Νεάπολις.	672,935	1,576,749	136,706	163,813
Ὁλλανδία.	1,146,170	1,354,624		51,516
Παρ. Ἡγεμ.	212,793	410,020	705,330	201,205
Ῥωσσία	1,012,575	1,163,639	521,267	535,957
Σαρδηνία.	872,946	207,111		
Τοσκάνη.	419,729	140,090	27,800	138,258
Τουρκία.	7,721,132	7,852,219	3,397,005	4,249,871
Διάφ. μέρη.	76,516	217,836	178,137	597,677
	36,636,235	40,405,344	24,362,957	25,024,008

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑ.

—ooo—

α) Ἀνέκδοτος ἱερογλυφικὴ ἐπιγραφὴ τῆς ΚΕ ἐν Αἰγύπτῳ αἰθιοπικῆς δυναστείας.

—

Εἰς τὰ διάφορα σωζόμενα ἔτι ἀρχαῖα τῆς Αἰγύπτου μνημεῖα φαίνονται ἐπιγραφαὶ τῶν παλαιῶν τῆς χώρας δυναστειῶν ἀναφέρουσαι, ὅτι ἀπὸ τῆς ΙΒ' μέχρι τῆς Κ' ἀκόμη ἐκ Διοσπόλεως δυναστείας, ἤτοι ἀπὸ τῶν 2,000 μέχρι τῶν 1,090 περίπου π. Χρ., ἡ Αἰθιοπία, ἱερογλυφικῶς Kush, ἀπετέλει ὑποτελῆ τῆς Αἰγύπτου ἡγεμονίαν, κυβερνωμένη παρ' ἀντιβασιλέων ἐκ τῶν βασιλικῶν ἐξ αἵματος πριγκήπων, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος τοῦ στέμματος διαδόχου, φέροντος τίτλον Si suten en Kush, ἤτοι βασιλόπαιδος πρίγκηπος τῆς Αἰθιοπίας.

Πρῶτος κατακτητὴς τῆς Αἰθιοπίας ἀναφέρεται Οὐσερτάσεν ὁ Α', υἱὸς Ἀμενεμέχα τοῦ Α', θεμελιωτοῦ τῆς ΙΒ' διοσπολίτιδος δυναστείας, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ἀρχαιοτάτου τῆς Ἡλιουπόλεως ὀβελίσκου. Ἡ στρατεία τοῦ βασιλέως κατὰ τῆς Αἰθιοπίας μνημονεύεται ἐπὶ στήλης εὑρεθείσης εἰς Οὐάδι-Χάλφα τῆς Νουβίας, καὶ ὑπαρχούσης σήμερον ἐν μουσείῳ ἐν Νεαπόλει, ὡς καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τάφου τινὸς εἰς Βένι-Χάσσαν, ὅπου ὁ ἐκεῖ ταφεὶς νομάρχης Ἀμένης ἀναφέρεται λέγων, ὅτι « ὑπηρέτησε τὸν κύριόν του καὶ βασιλέα εἰς τὴν ἐκστρατείαν του κατὰ τῆς χώρας τῶν Ἀτῶν· ἐξεστράτευσεν ὡς υἱὸς νομάρχου καὶ στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ, ὡς νομάρχης τοῦ βορείου Ἑρμοπολίτου νομοῦ (ἱερογλυφ. Sah, νῦν Minich) καὶ διακεκριμένος γόνος ἀξίου πατρός, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἀνακτοβουλίου καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς αὐλῆς· διῆλθε τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ προχωρῶν ἔφθασε τὰ πέρατα τῆς οἰ-

» κουμένης . . . . ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ ἡγεμόνος » (Erpaha ἱερογλυφ.) τοῦ πρίγκηπος πρωτοτόκου » υἱοῦ τοῦ βασιλέως καὶ ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ Ἀ- » μένη τοῦ γενναίου καὶ δυνατοῦ. »

Δευτέρα ἐκστρατεία ἐγένετο διαρκούσης τῆς ΙΗ' διοσπολίτιδος δυναστείας ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀμενόφιος τοῦ Α' (1681—1668. π. Χρ.) καὶ Τωθμώσιος τοῦ Α' (1668—1647 π. Χρ.). Ἐπιγραφή τις εἰς Ἐλ-Κάβ τοῦ ναυάρχου Ἀαχμέσου, ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων, ὅτι αὐτὸς «ἐκυβέρνα τὸ πλοῖον τοῦ » βασιλέως Ἀμενόφιος τοῦ Α', ὅτε αὐτὸς ἐξεστρά- » τευσε κατὰ τῆς Αἰθιοπίας, ἵνα ἐκτείνῃ τὰ ὅρια » τῆς Αἰγύπτου. » Ἑτέρα ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα ὡσαύτως ἐκεῖ καὶ νῦν ἐν τῷ Λούβρῳ τῶν Παρισίων ὑπάρχουσα, τοῦ στρατηγοῦ Ἀαχμέσου Πανσουβένου ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ Ἀμενόφιος καθὼς καὶ ἐπὶ Τωθμώσιος μετέσχε καὶ αὐτὸς τοῦ αἰθιοπικοῦ πολέμου, καὶ ἔφερεν Αἰθίοπας αἰχμαλώτους εἰς Αἴγυπτον· ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Ἀσσουὰν ἀναμνημονεύει τὰς νίκας τοῦ Τωθμώσιος ἐπὶ τῶν Νουβίων μέχρι τῶν ὀρέων τῆς Ἀβυσσινίας.

Ἐπὶ Τωθμώσιος τοῦ Δ' (περὶ τὰ 1550 π. Χρ.) καὶ Ἀμενόφιος τοῦ Γ' (1540 π. Χρ.) ἐπανεστάτησεν ἡ Αἰθιοπία ἐπί τινα καιρόν, ἀλλ' ἡ στάσις κατεπαύθη διὰ τῶν ὅπλων· ἐπὶ τῆς νήσου Κονωσσὼ πλησίον τῶν Φιλῶν παρίσταται ὁ βασιλεὺς Τωθμῶσις ὁ Δ' ὡς δαμάτωρ τῶν μαύρων ἐθνῶν. Στήλη δὲ εὑρεθεῖσα εἰς Σάμμιναν (Semneh ἀραβιστὶ) μνημονεύει ἑτέραν ἐπανάστασιν τῶν Αἰθιόπων κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τὴν εἰσβολὴν Ἀμενόφιος τοῦ Γ' τοῦ παρ' Ἕλλησι Μέμνονος (1546—1529 π. Χρ.) ἐναντίον τῶν μαύρων ἐθνῶν ἐντὸς καὶ πέριξ τῆς Αἰθιοπίας, πλησίον δὲ τῆς νήσου Φιλῶν ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ γίνεται μνεία τῶν νικῶν τοῦ βασιλέως κατὰ τῶν Αἰθιόπων.

Ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ὥρου (1476—1464 π. Χ.) ἐπανέστησαν ἐκ νέου αἱ διάφοροι αἰθιοπικαὶ καὶ μαῦραι φυλαί· εἰς τὸ μέγα σπέος τῆς Σιλσιλίδος, παρὰ ταῖς λατομίαις, παρίσταται ὁ βασιλεὺς ὑποτάττων τοὺς Αἰθίοπας, « οἵτινες ἀπεστρέψαντο τὴν » καρδίαν αὐτῶν ἀπὸ τῆς συνέσεως, καὶ ἐκώφευσαν, » ὅτε ἐρρέθη αὐτοῖς, ἰδοὺ ὁ λέων (Ὥρος) πλησιάζει » τῆς χώρας τῶν Αἰθιόπων. » Μαῦροι αἰχμάλωτοι παρίστανται ᾄδοντες ἐν χορῷ· « Ἐπίβλεψον, βα- » σιλεῦ τῆς Αἰγύπτου, ἥλιε τῶν ἐννέα ἐθνῶν· ἐμε- » γαλύνθη τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ Αἰθιοπίᾳ· τῆς » μάχης ἡ κραυγὴ ἠκούσθη ἐν πόλεσιν ὀχυραῖς· ἡ » δύναμίς σου, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἐκράτησε τῶν ἐθνῶν· » ὁ Φαραὼ ἐγένετο εἰς ἥλιον ἡμῖν. » (Brugsch. Hist. d'Eg. p. 125).

Εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας Ῥαμεσσῆ Β' τοῦ μεγάλου Σεσώστριδος (1407—1341 π. Χρ.), ἐκ τῆς ΙΘ' διοσπολίτιδος δυναστείας, ἡ Αἰθιοπία ἐδοκίμασε καὶ πάλιν νὰ τινάξῃ τὸν ζυγὸν τῆς Αἰγύπτου ἀλλὰ ματαίως· ὁ νέος βασιλεὺς ἤρχισεν ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας τὴν στρατιωτικήν του δόξαν, ὑποτάξας τὰ διάφορα ἐν αὐτῇ στασιάσαντα ἔθνη καὶ στήσας εἰκόνας εἰς Ῥαμεσσόπολιν (Abu-simbel ἀραβιστὶ) παριστώσας διαφόρους σκηνὰς τοῦ αἰθιοπικοῦ του πολέμου.

Ἀλλ' ἐν τέλει κατὰ τὰς ἀκολούθους ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας ἡ Αἰθιοπία ἀπέστη εἰς ἀεὶ τῆς μεγάλης αἰγυπτιακῆς μοναρχίας, καὶ ἀποκατέστη εἰς κράτος αὐτόνομον ὑπὸ ἐγχωρίους βασιλεῖς (Uru καὶ Suten =μεγιστᾶνας καὶ βασιλεῖς) ἑδρεύοντας εἰς Νάπατα καὶ ἐκτείνοντας τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῆς Νουβίας, Ἀβυσσινίας, νοτείου Ἀραβίας, καὶ ἐπί τινων παρακειμένων τῇ Νουβίᾳ μαύρων φυλῶν. Ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ἀνεξαρτήτου αἰθιοπικοῦ κράτους μᾶς εἶνε ἄγνωστος, ἀλλ' ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἀπέστη ἡ Αἰθιοπία τῆς αἰγυπτιακῆς ἀρχῆς πιθανολογεῖται νὰ ᾖνε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ΚΑ' ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας, ὅτε Χερχέρης (Herheru ἱερογλυφ.) Ἀρχιερεὺς τοῦ Ἄμωνος ἐν Θήβαις ἐπὶ κεφαλῆς στάσεως τοῦ ἱερατείου (περὶ τὰ 1090 π. Χρ.), κηρύττει ἔκπτωτον τοῦ θρόνου τὸν ἀρχαῖον βασιλικὸν οἶκον τῆς Κ' δυναστείας, καὶ ἀναγορεύεται ὁ ἴδιος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου καὶ θεμελιωτὴς τῆς ΚΑ' τανίτιδος δυναστείας. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν διαρκούντων τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐμφυλίων ἐν Αἰγύπτῳ διασπαραγμῶν, τὰ μὲν πρὸς τὴν Ἀσίαν ὅμορα καὶ ὑποτελῆ κράτη ἐξέτειναν τὰ ὅριά των πρὸς ζημίαν τῆς αἰγυπτιακῆς μοναρχίας ἢ ἀπέσεισαν τὸν ἐπαχθῆ ζυγόν, τότε δὲ φαίνεται ὅτι ἔπραξαν τὸ αὐτὸ καὶ αἱ πρὸς νότον τῆς Αἰγύπτου ὑποτελεῖς αἰθιοπικαὶ χῶραι.

Εἰς μάτην ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἀκολούθου ΚΒ' βουβαστίτιδος δυναστείας Σεσόγχις ὁ Α' (Shesheng ἱερογλυφ. ὁ Σισὰκ καὶ Σουσακὶμ τῆς Βίβλου) διὰ τῆς πολεμικῆς του ἀρετῆς καὶ πολιτικῆς του συνέσεως προσεπάθησε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐκ νέου τὴν αἰγυπτιακὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν πρὶν ὑποτελῶν κρατῶν· ἡ ἀπανταχοῦ ἀκολουθοῦσα τὰ ὅπλα του νίκη καὶ δόξα δὲν ἐξήρκεσε νὰ θέσῃ ῥᾴγμα εἰς τῆς μοναρχίας τὴν παρακμήν· ἡ ἐφήμερος ἐπικράτησίς του ἐπὶ τῶν ὁμόρων κρατῶν τῆς Αἰθιοπίας καὶ Παλαιστίνης, ἐφάνη ὅτε (976 π. Χρ.) ἐπεμβαίνων ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ του Ἱεροβοὰμ εἰσέβαλε κατὰ τοῦ Ῥοβοὰμ εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Ἰούδα καὶ Ἰσραήλ, καὶ ὅτε μεταξὺ τῶν στρατευμάτων του ἐκτὸς τῶν Αἰγυπτίων παρηκολούθουν Λιβυκά, Τρωγλοδυτικὰ καὶ Αἰθιοπικὰ σώματα. (Παραλ. Δευτ. ΙΒ'. 2.—ἱερογλυφ, ἐπιγρ. εἰς Χαρνάκ.)

Διαρκούσης τῆς ἀκολούθου ΚΓ' τανίτιδος δυναστείας ἡ παρακμὴ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους προέβαινεν εἰς τὰ χείρω· καὶ ἤγγιζε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου διὰ τὴν σαθρὰν τῶν Φαραὼ βασιλείαν.

Τῆς ἐπελθούσης ΚΔ' σαΐτιδος δυναστείας ὁ μόνος καὶ ἀτυχὴς βασιλεὺς ὑπῆρξε Βόκχορις (ἱερογλυφ. Bekenranef) ὁ ἐπικληθεὶς σοφός, υἱὸς τοῦ Τενεφάχθου (Τεχνάτιδος κατὰ Πλούταρχον), ἀνὴρ μεγάλων πολιτικῶν ἀρετῶν, ἀγχίνους (Διοδωρ. Σικ. I. 65) καὶ δραστήριος, παρέχων μικρὰς ἐλπίδας πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ πρὶν αἰγυπτιακοῦ μεγαλείου· ἀλλ' αὐτὸς ἀτομικῶς ὑπερέχων τοὺς προκατόχους του καὶ ἄξιος ὢν καλλιτέρων καιρῶν, ἵστατο ἐπὶ

ὑπεσκαμμένου ἐδάφους καὶ θρόνου ἑτοιμορρόπου, βασιζομένου ἐπὶ κοινωνίας σαθρᾶς γεμούσης διαιρέσεων καὶ ταραχῶν, καὶ φερούσης τὰ πρόδρομα σημεῖα τῆς προσεχοῦς πτώσεως τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἔθνους.

Ὁ τότε βασιλεύων τῆς Αἰθιοπίας Σαβακὼ ὁ Α' (καθ' Ἡρόδ. Σαβάκων κατὰ Διόδωρ., ἱερογλυφ. Shebec) ἀνίσταται κατὰ τῆς Αἰγύπτου, καὶ εἰσβάλλων εἰς τὴν χώραν μετὰ μεγάλου στρατοῦ, κυριεύει τὰς πόλεις καὶ συλλαμβάνει τὸν ἀτυχῆ βασιλέα Βόκχοριν, ὃν καίει ζῶντα (κατὰ Μανέθωνα), καὶ θέτων τὸ διάδημα τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του (739 π. Χρ.) κηρύττει τὴν χώραν ἐξάρτημα τοῦ στέμματος τῆς Αἰθιοπίας, ἀναγορεύεται βασιλεὺς τῆς ἄνω καὶ καὶ κάτω χώρας, καὶ θεμελιόνει τὴν ΚΕ' ἐν Αἰγύπτῳ αἰθιοπικὴν δυναστείαν.

Ὑπὸ τὸν Σαβακὼν καὶ τοὺς διαδόχους του ἡ Αἴγυπτος ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπαρχία τῆς μεγάλης αἰθιοπικῆς μοναρχίας, ἢ μᾶλλον βασιλεία ὑποτελὴς προσφέρουσα φόρον καὶ παρέχουσα στρατὸν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ αἰθιοπικοῦ κράτους πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς κυριαρχίας τῶν βασιλέων του εἰς τὰς παρακειμένας ἀφρικανικὰς καὶ ἀσιατικὰς χώρας· ὁ Σαβακὼ κατ' ἀρχὰς ἵνα θεραπεύσῃ διὰ τῆς αὐστηρότητός του τὴν τότε παραλυσίαν τῶν ἠθῶν καὶ νὰ ἰσοπεδώσῃ διὰ τοῦ τρόμου τὸ στασιαστικὸν καὶ φιλοτάραχον τῆς τότε παρακμασάσης αἰγυπτιακῆς κοινωνίας, ἐφάνη σκληρὸς πρὸς τὸ ὑποταχθὲν αἰγυπτιακὸν ἔθνος καὶ ὠμότατος πρὸς τὸν πεσόντα εἰς χεῖράς του βασιλέα, εἰς τὸ μετέπειτα ὅμως ἐφάνη ἠπιώτατος, εὐσεβὴς πρὸς τὰ θεῖα, χρηστότατος καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ὑπηκόους του βασιλεύς, καταργήσας τὴν κεφαλικὴν ποινήν, πληρώσας τὴν Αἴγυπτον καὶ Αἰθιοπίαν μεγάλων καὶ ὠφελίμων δημοσίων ἔργων, μνημείων, ὁδῶν, διωρύγων, ναῶν, καὶ ἀνακαινίσας ἢ ἐπισκευάσας ἔργα παλαιά (Διόδωρ. I. 65.—Ἡρόδ. II. 137.).

Τὸ παράδειγμά του ἠκολούθησαν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αἰθίοπες βασιλεῖς, καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Σαβακὼ καὶ τῶν διαδόχων του ἐλαμπρύνθησαν εἰς ἐπιγραφὰς διαφόρων μνημείων εἰς Αἰθιοπίαν καὶ Αἴγυπτον· εἰς τὴν τελευταίαν ὅμως χώραν αἱ ἐπελθοῦσαι ἐγχώριοι αἰγυπτιακαὶ δυναστεῖαι ἐφρόντισαν ἐπιμελῶς εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ν' ἀποξύσωσιν ἐκ τῶν βασιλικῶν θυρεῶν τὰ ὀνόματα τῶν αἰθιόπων βασιλέων, καὶ ἐν παλιμψέστῳ νὰ ἀναγράψωσι τὰ ἰδικά των, μὲ βάσκανον ὄμμα βλέπουσαι τὰ ἔργα τῶν ἀλλοφύλων, ἢ τοῦ ἐθνισμοῦ των σφόδρα ζηλωταὶ μὴ ὑπομένουσαι νὰ διαιωνίζηται ἡ μνήμη τῆς δουλείας τῆς πατρίδος, εἰς τὰς ἐπὶ τῶν μνημείων ἐπιγραφὰς τῶν ξένων κατακτητῶν. Ἐντεῦθεν ἡ σπάνις ἐν Αἰγύπτῳ αἰθιοπικῶν ἐπιγραφῶν· καὶ ἡ ἀπόξεσις τῶν ὀνομάτων ἐκ τῶν ὀλίγων ἔτι σωζομένων· ἀλλὰ μάταιαι ἀπέβησαν αἱ πατριωτικαὶ τῶν Αἰγυπτίων προσπάθειαι νὰ ψεύσωσι καὶ ἀρνηθῶσι τὴν εἰς τοὺς τότε χρόνους ὄχι κολακευτικὴν πρὸς αὐτοὺς ἱστορίαν.

Εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῶν Θηβῶν (Tape καὶ Tepe ἱερογλυφ.) ὅπου ἦτο ἡ κυρίως πόλις ἤτοι τὸ ἄστυ, εἰς τὴν νῦν καλουμένην θέσιν El-qussor (παρὰ τῶν Γάλλων Louqsor) ἤτοι Ἀνάκτορα, σώζεται σειρὰ ὁλόκληρος ναῶν μεγάλων καὶ περικαλλῶν, τῶν ὁποίων τὸ νότειον καὶ παλαιότερον μέρος ἱδρύσατο Ἀμένοφις ὁ Γ' (Amenhotep III. ἱερογλυφ.) τῆς ΙΗ' δυναστείας, ἐξέτεινε δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἐπεραίωσε Ῥαμεσσῆς ὁ Β' καὶ μέγας, ἐπικαλούμενος Σέσωστρις (Ramessu II, Sesu-Ra ἱερογλ.) ἐκ τῆς ΙΘ' δυναστείας· ἐνταῦθα φαίνονται ἐπισκευαὶ γενόμεναι παρὰ τοῦ αἰθίοπος βασιλέως Σαβακὼ τοῦ Α', καὶ κτίσμα νέον ὁ μέγας πυλών, ἐν ᾧ οἱ ἑκατέρωθεν τοῖχοι καὶ τὰ κοσμήματα ἀνεκαινίσθησαν ἐξ ὁλοκλήρου, ἀντὶ δὲ τῶν πρὶν παλαιῶν Ῥαμεσσῆ τοῦ Σεσώστριδος ἀναγλύφων ἐτέθησαν νέα, παριστῶντα τὸν Σαβακὼν θυσιάζοντα πρὸς τοὺς θεοὺς τῶν Θηβῶν καὶ τοῦ περὶ Θήβας νομοῦ· τὸ βασιλικὸν ὄνομα εἶνε ἀπεξεσμένον ἐκ τῶν θυρεῶν, ἀλλὰ τὰ ἀνάγλυφα μένουσιν εἰς αἰώνιον μαρτύριον, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν οἱ βασιλικοὶ τίτλοι « βασιλεὺς ἥλιος, εὐεργέτης τῶν ἀφωσιωμένων, υἱὸς » ἡλίου, τοῦ Ἄμωνος ὁ ἀγαπητὸς [Σαβακώς] . . . » Ὁ βασιλικὸς τίτλος ἐπαναλαμβάνεται ἐπὶ τῆς πύλης ἀνακτόρου τινὸς εἰς τὴν νῦν καλουμένην θέσιν Καρνάκ, καὶ ὁ Rosselini ἐδημοσίευσεν ἐπιγραφὴν ἐπὶ ἀγάλματός τινος τοῦ Σαβακώ, ὅπου ἀναφέρονται τὸ ὄνομα καὶ οἱ τίτλοι αὐτοῦ μὲ τὴν προσθήκην « ὁ νικητὴς τῶν ἐννέα ἐθνῶν. »

Σαβακὼν τὸν Α' διεδέχθη (727. π. Χρ.) ἐπὶ τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας Σαβακὼς ὁ Β' ἢ Σαβαρακᾶς, (Shabarakâ ἱερογλυφ. —Σεβεχών, Σεύεχος, Σὼ καὶ Σανὰ τῆς Βίβλου, καὶ Σηγὼρ κατὰ τοὺς Ο'.—). Ὁ τότε βασιλεὺς ἐπὶ Ἰσραὴλ Ὡσηέ, ὑποτελὴς τοῦ μεγάλου βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων Σαλμανασσάρ, συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τοῦ Σαβακὼ καὶ ἠρνήσατο τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀντιθρονίας εἰς τὸν κυριάρχην του, καθυστερῶν τὸν ὡρισμένον τῆς ὑποτελείας του φόρον, ὡς εἶχον πράξει καὶ οἱ βασιλίσκοι τῆς Τύρου, Αἰμὰθ καὶ Ἀρράδ· ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ ἐξ Αἰγύπτου περιμενομένη βοήθεια δὲν ἐφάνη, ἐπέπεσεν ὁ Σαλμανασσὰρ κατὰ τοῦ μικροῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ, ἀνέβη εἰς Σαμάρειαν, ἐξεπολιόρκησεν αὐτήν, καὶ ἐξηνδραπόδισε τοὺς κατοίκους μετοικίσας αὐτοὺς εἰς Χάλαν πλησίον τῆς Νινευὶ καὶ εἰς τὰ ὄρη τῆς Μηδίας, κηρύξας τὴν χώραν ὡς καὶ τὰ ἄλλα μικρὰ βασίλεια τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης ἐπαρχίας τῆς μεγάλης τῶν Ἀσσυρίων αὐτοκρατορίας (Βασ. Δ. ιζ'.).

Ἡ παρὰ τὰς συνθήκας καθυστερήσασα ἐξ Αἰγύπτου βοήθεια, εἰς καιρὸν μάλιστα καθ' ὃν ὁ μέγας τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς καταστρέφων τὰ διάφορα μικρὰ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης κράτη, ἐπλησίαζεν ἀπειλητικῶς κατὰ τῆς Αἰγύπτου, δεικνύει ἐναργῶς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς τελευταίας χώρας ἀκαταστασίαν, ἥτις διοικουμένη ὑπὸ ἐγχωρίων ἀντιβασιλέων δὲν συνέπραττεν εἰς τὴν ὑψηλὴν τῶν βασιλέων της ἐν Αἰθιοπίᾳ πολιτικήν, καὶ αἱ ἀπὸ Ναπάτων διδόμεναι διαταγαὶ δὲν ἐξετελοῦντο ἀμέσως οὔτε

ἀπὸ τὸν ἐν Μέμφιδι ἀντιβασιλέα, οὔτε ἀπὸ τὸν ἐν Αἰγύπτῳ στρατόν. (Πρβλ. Ἡρόδ. Ii. 141.)

Ἡ τοιαύτη μεταξὺ τοῦ κυριάρχου θρόνου καὶ τῆς ὑποτελοῦς βασιλείας Αἰγύπτου σχέσις ἤνοιγε τὰς θύρας εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς τελευταίας πρὶν λάβωσιν ἔτι καιρὸν οἱ αἰθίοπες βασιλεῖς νὰ κινήσωσιν αἰθιοπικὰ σώματα πρὸς διαφύλαξιν τῶν ὁρίων τῆς μοναρχίας. Ὁ Σαλμανασσὰρ ὠφελούμενος τῆς περιστάσεως, ἀφ' οὗ κατεδάμασε τοὺς ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ ἐπαναστατήσαντας βασιλεῖς, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ συνθηκολογήσαντος ποτὲ μετ' αὐτῶν καὶ αὐτοὺς ὑποκινήσαντος βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας, ἀποθανὼν δὲ ἐντῷ μεταξὺ ἄφησε τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὸν διάδοχόν του Σάργονα (Ἀρνὰ κατὰ τοὺς Ο'.), ὅστις πέμψας τὸν στρατηγόν του Θαρθὰν ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων ἐπὶ τρία ὁλόκληρα ἔτη (716—713 π. Χρ.), ἄγων εἰς αἰχμαλωσίαν τοὺς πίπτοντας εἰς χεῖρας του Αἰγυπτίους. (Ἡσαΐας κ'.)

Ἀλλὰ καὶ ὁ Σάργων ἀπέθανεν ἐν μέσῳ τοῦ πολεμικοῦ του σταδίου καὶ διεδέχθη αὐτὸν Σενναχηρὶμ (Σαναχάριβος καθ' Ἡρόδ.) εἰς τὴν μεγάλην ἀσσυριακὴν μοναρχίαν καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ αἰγυπτιακοῦ πολέμου (713 π. Χρ.), ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἡνωμένου κράτους τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας ἀνέβη ὁ Ταχαρακᾶς (Taharakâ ἱερογλυφ.—Tirhakà καὶ Θαρακὰ τῆς Βίβλου), τρίτος βασιλεὺς τῆς ἐν Αἰγύπτῳ αἰθιοπικῆς δυναστείας. (713 π. Χρ.)

Σενναχηρὶμ ὁ ἐπικαλούμενος « βασιλέων δαμάτωρ » κατὰ τὰς ἐν Νινευὶ σφηνοειδεῖς ἐπιγραφάς, « ὁ ὑποτάξας πάντας τῆς Ἀσίας τοὺς βασιλεῖς ἀπὸ » τοῦ ἄνω δρυμοῦ ἐκ δυσμῶν (=τοῦ Διβάνου) μέ» χρι τοῦ κάτω ὠκεανοῦ πρὸ ἀνατολὰς (=τῶν ἰν» δικῶν θαλασσῶν) » ἀκολουθῶν τὰς κατακτήσεις τῶν προκατόχων του, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν, Φοινίκην καὶ Κιλικίαν (σφην. ἐπιγρ.—Εὐσεβ. Χρον.) καὶ ἑνώσας τὰς χώρας ταύτας μὲ τὸ στέμμα τῆς Ἀσσυρίας, δεχθεὶς πρὸς τούτοις τὴν προσφερθεῖσαν ὑποταγὴν τῶν διαφόρων τῆς παραλίας ἡγεμόνων, προεχώρει μετὰ μεγάλου στρατοῦ κατὰ τῆς Αἰγύπτου, διαβαίνων ἀκωλύτως τὴν Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν τὰς πρὸ πολλοῦ Ἀσσυριακὰς ἐπαρχίας· ἀλλὰ φθάσας εἰς τὴν χώραν τοῦ Βενιαμὶν καὶ Ἰούδα, πρὶν ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον του παραλίως εἰς τὰ πρόσω κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὰ νῶτά του ἐξ ἑνός, καὶ ἵνα τιμωρήσῃ τὸν παλίμβουλον τοῦ Ἰούδα βασιλέα Ἑζεκίαν, ὅστις κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀσσυριακοῦ θρόνου διαδοχὴν ἠρνήθη τὴν ὑποτέλειάν του εἰς τὸν Σεναχηρὶμ καὶ ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις συμμαχίας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας Ταχαρακᾶ, προσέβαλε τὰς πόλεις Ἰούδα τὰς ὀχυρὰς καὶ ἐξεπολιόρκησεν αὐτάς. Περίτρομος ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα Ἑζεκίας ἔπεμψε πρέσβεις ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων εἰς Λαχεὶς τὴν ὁποίαν οὗτος ἐπολιόρκει, προσφέρων τὴν ὑποταγήν του· ὁ Σενναχηρὶμ εὐαρεστηθεὶς ἐδέχθη αὐτὴν ἀλλ' ἐπέθηκε νέον φόρον ὑποτελείας βαρὺν, τὸν ὁποῖον καὶ ἔδωκεν ὁ Ἑζεκίας δημεύσας τὰ κτήματα τοῦ ναοῦ καὶ παραδώσας τοὺς ἰδίους τοῦ οἴκου του θησαυρούς. (Βασιλ. Δ. ιή.)

Κυριεύσας ὁ Σενναχηρὶμ τὴν Λαχεὶς καὶ κινούμενος κατὰ τῆς ὀχυρᾶς πόλεως Λοβνᾶ, μανθάνει ὅτι στρατὸς τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας Ταχαρακᾶ πλησιάζει εἰς Λαχεὶς κατὰ τῶν Ἀσσυρίων καὶ πρὸς βοήθειαν τοῦ βασιλέως Ἰούδα καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Παλαιστίνης ἡγεμόνων· εἰς τοιαύτην περίστασιν φοβούμενος προδοσίαν ἐκ μέρους τοῦ Ἑζεκίου πέμπει κατὰ Ἱερουσαλὴμ τὸν στρατηγὸν Ῥαψάκην μετὰ δυνάμεως πολλῆς ἵνα ζητήσωσι, καὶ ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως ἐκβιάσωσι τὴν παράδοσιν τῆς πρωτευούσης (Βασιλ. Δ. ιθ'.— Παραλ. Β. λϛ'.— Ἡσαΐ. λέ.) ἐνῷ αὐτὸς ὁ ἴδιος Σενναχηρὶμ ἀντιπαρατάσσεται κατὰ τοῦ αἰθιοπικοῦ στρατοῦ (Merucha κατὰ τὰς σφηνοειδεῖς ἐπιγραφὰς ἤτοι τῶν ἐκ Μερόης) πλησίον τῆς Λαχείης (Lachish σφηνογρ.), καταστρέφει αὐτὸν καὶ φονεύει τὸν Αἰγύπτιον στρατηγόν. (Σφηνογρ. ἐν Νινευὶ ἐπιγραφ.)

Ὁ Ἑζεκίας μὴ γνωρίζων τὴν καταστροφὴν τοῦ σώματος τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν συμμάχων του ἀντέχει ἐπὶ τῆς ὀχυρᾶς πόλεως Ἱερουσαλὴμ κατὰ τοῦ Ἀσσυρίου στρατηγοῦ, ὁ δὲ Σενναχηρὶμ προχωρεῖ εἰς ἀπάντησιν τοῦ μεγάλου σώματος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ ποτὲ ἱερέως καὶ νῦν ἀντιβασιλέως ἐν Μέμφιδι Σεθὼ, ἐστρατοπεδευμένου ὄντος ἐν Πηλουσίῳ. (Βασιλ. Δ. ιθ'.— Παραλ. Β. λϛ'.— Ἡρόδ. Ii. 141.).

Ὁ στρατὸς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἵστατο ὁ Σεθὼς δὲν ἦτο ἐκ τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων· ὁ ἐγχώριος αἰγυπτιακὸς δυςηρεστημένος κατὰ τοῦ ἀντιβασιλέως, ὅστις καθ' ὑψηλοτέραν ἴσως ἐξ Αἰθιοπίας διαταγὴν τοῦ εἶχεν ἀφαιρέσει τὰ ἐξ ἐθνικῶν κτημάτων κληροδοτήματα, ἐνόμιζε πρόσφορον τὴν περίστασιν τῆς ἐπιθέσεως τῶν Ἀσσυρίων ἵνα ἐκβιάσῃ παρὰ τῆς κυβερνήσεως παραχωρήσεις τινάς. Ὁ Σεθὼς μὴ θέλων νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς αἰτήσεις τοῦ στρατοῦ ἄνευ προηγηθείσης ἀδείας τοῦ κυριάρχου του ἐν Αἰθιοπίᾳ, ἐξ ἄλλου δὲ μὴ ἔχων νὰ χάσῃ καιρὸν διὰ τὸν ἐπικείμενον κατὰ τὰ ἀνατολικὰ μεθόρια κίνδυνον, παρέλαβε σώματα πολυάριθμα ἐθελοντῶν, ἀνθρώπων ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν Πηλουσίῳ. (Ἡρόδ. Ii. 141.).

Ὁ Σενναχηρὶμ ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ εἰς μάχην ἀποφασιστικὴν ἔμπροσθεν τοῦ Πηλουσίου νὰ κερδήσῃ ἢ νὰ χάσῃ τὴν οἰκουμενικὴν κοσμοκρατορίαν· ἀλλ' εἰς τὴν περὶς Ἱερουσαλὴμ στηθεῖσαν τῶν Ἀσσυρίων παρεμβολὴν ἐξερράγη λοιμὸς ἐπιφέρων θραῦσιν πολλὴν (Βασιλ. Δ. ιή.—Παραλ. Β. ϛλ'.), καὶ δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι ὁ λοιμὸς ἐξηπλώθη καὶ ἐπὶ τοῦ μεγάλου στρατιωτικοῦ σώματος ἔμπροσθεν τοῦ Πηλουσίου, ἂν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι μόνου τοῦ περιστατικοῦ ἐποιήσαντο εἰς τὸ μετέπειτα μνείαν, ὅτι διὰ νυκτὸς ἐπιχυθεῖσα ἀγέλη μυῶν κατέφθειρε τὰ ὅπλα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ οὗτοι εὑρεθέντες γυμνοὶ παρασκευῶν καὶ ὅπλων ἐτράπησαν εἰς φυγήν. (Ἡρόδ. Ii. 141.)

Ἀλλ' οὔτε ὁ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἀσσυριακοῖς στρατοπέδοις λοιμός, οὔτε τῶν αἰγυπτίων μυῶν οἱ ὀδόντες ἦσαν τὰ ἀληθῆ αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Σενναχηρὶμ παρητήθη τῆς ἐπιθέσεώς του κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας καὶ ἐξεκένωσε τὰς ὀχυρὰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης καὶ τὴν χώραν πᾶσαν ἔνθεν τοῦ Διβάνου, σπεύδων μὲ βῆμα ταχὺ πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους του Νινευί, καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Ἰουδαίους (Δημήτρ. παρὰ Κλήμ. Ἀλεξ.)· ἀπόδειξις ἐναργής, ὅτι δὲν ἐτράπη εἰς φυγὴν ἡττηθείς, ἀλλ' ἁπλῶς παρητήθη τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν συμμάχων, βιασθεὶς ὑπὸ ἀπροσδοκήτων συμβεβηκότων. Ἡ κυρία ἀφορμὴ τῆς ἐπιστροφῆς του ἦτο ἀγγελία τις τὴν ὁποίαν ἤκουσε καὶ ἀπεστράφη εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ (Βασιλ. Δ. ιθ', 7.—Ἡσαΐας λζ'. 7.) ἤτοι ἡ προχωροῦσα τῶν Μήδων ἐπανάστασις εἰς τὰ βόρεια τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ἀναγόρευσις τοῦ Δηϊόκου βασιλέως τῶν Μήδων, καὶ ἡ ἐπανάστασις τῶν Βαβυλωνίων ὑπὸ τὸν Μαρωδὰχ Βαλαδὰν, κηρυχθέντα βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος καὶ συμμαχήσαντα μετέπειτα μετὰ τοῦ Ἑζεκίου. (Ἰώσηπ. Ἀρχ. Θ'. 4. —Σφηνοειδ. ἐπιγραφ.—Βασιλ. Δ. κ'. 12.).

Ὁ Ταχαρακᾶς ἐν τούτοις ἀκολουθῶν μετὰ δυνάμεως πολλῆς αἰθιοπικοῦ στρατεύματος ἐπιλέκτων τὸν προαποσταλέντα Σεθών, ἀφ' οὗ ἐν πρώτοις εἰρηνοποίησε τὴν στασιάζουσαν Αἴγυπτον εἰςέβαλεν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σενναχηρὶμ κενωθείσας ἐπαρχίας, κατέσχε στρατιωτικῶς τὰς παραλίους τῶν Φιλισταίων πόλεις ἐγκαταστήσας αὐταῖς αἰθιοπικὰς καὶ αἰγυπτιακὰς φρουράς, καὶ ἐκυρίευσε τὴν Φοινίκην. (ἱερογλυφ. ἐπιγραφ.). Εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως Θηβῶν εἰς τὴν θέσιν τὸ πάλαι μὲν Πάσημιν (Παα-ζαμ ἱερογλυφ.) νῦν δὲ Medinet-Abu καλουμένην, ἐξαπλοῦται σειρὰ ναῶν καὶ ἀνακτόρων· ἐκεῖ ὁ πρῶπος πυλὼν πρὸς ἀνατολὰς φέρει ἐγγεγλυμμένας παραστάσεις τῶν νικῶν τοῦ αἰθίοπος Φαραὼ Ταχαρακᾶ, ὅπου ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τὸ μὲν ὄνομα τοῦ νικητοῦ βασιλέως εἶνε ὑπὸ μεταγενεστέρου τινὸς ἐπίτηδες ἀπεξεσμένον, ἀλλὰ μένουσιν οἱ τίτλοι, μεταξὺ δὲ τῶν καταριθμουμένων κατακεκτημένων χωρῶν ἀναφέρονται καὶ παρίστανται Kem καὶ Desher ἤτοι ἡ Αἴγυπτος καὶ Φοινίκη, ἀπόδειξις λυπηρὰ τῆς τότε καταστάσεως τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοὺς αἰθίοπας βασιλεῖς, οἵτινες πάντοτε ἐθεώρουν καὶ μετεχειρίζοντο τὴν Αἴγυπτον ὡς κατακτηθεῖσαν χώραν καὶ ἐπέγραφον τὸ ὄνειδος ἐπὶ τῶν ἰδίων ναῶν της.

Ἀπὸ τῆς Φοινίκης, ἐπιβιβάσας τὸν στρατόν του ἐπὶ τοῦ στόλου αὐτῆς, ἐτράπη εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς ὁ Ταχαρακᾶς καὶ ἐξησφάλισε τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῶν Λιβύων καὶ Μαξύων (Lebu καὶ Mashawasha ἱερογλυφ.), καὶ οὕτως ἀπαρτίζων καὶ κρατύνων τὴν ἐκτεταμένην τον μοναρχίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς βασιλείας του Νάπατα ἐπὶ τοῦ Νείλου πλησίον τῆς νῦν θέσεως Méraui (Lepsius Briefe. S. 240), καὶ διῆλθε τὰς λοιπὰς τῆς μακρᾶς βασιλείας του ἡμέρας καλλύνων καὶ λαμπρύνων τὴν Αἰθιοπίαν καὶ Αἴγυπτον διὰ μνημείων, προστατεύων τὰς τέχνας καὶ διαιωνίζων τὸ ὄνομά του εἰς ἐπιγραφάς, κατὰ τὰς ὁποίας φαίνεται ὅτι ἐβασίλευσεν 20 ἔτη (713—693. π. Χρ.). Ἐκ τῆς βασιλίσσης συζύγου του Ἀμένθης ἢ Ἀμενδεκάχης (Amendekahe ἱερογλυφ.) ἀπέκτησε δύο θυγατέρας, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν εἰς Νάπατα ἐπιγραφῶν· τίς ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξε τοῦ θρόνου ἡ διάδοχος ἐπὶ τῆς ὅλης αἰθιοπικῆς μοναρχίας ἢ τοὐλάχιστον ἐφ' ἑνὸς τῶν ἡνωμένων τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας κρατῶν; ἆρά γε καὶ μετὰ θάνατον τοῦ Ταχαρακᾶ ἐξηκολούθησαν τὰ δύω κράτη νὰ ἦνε ἡνωμένα; ἢ διὰ τίνος μέσου ἐπῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου ἡ Κϛ' ἐγχώριος σαΐτις δυναστεία;

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἐξιστορῶν τὴν αἰθιοπικὴν δυναστείαν ὁλόκληρον εἰκονικῶς εἰς τὸ ἄτομον μόνον Σαβακὼ τοῦ Α', ἀναφέρει, ὅτι ἡ αἰθιοπικὴ ἀρχὴ στερουμένη τῆς ὑποστηρίξεως καὶ συμπράξεως τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἱερατείου, ἐτέθη εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν ἢ νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἱερεῖς ἢ νὰ παραιτηθῇ τῶν δικαιωμάτων της ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τέλος ἐξελέξατο τὸ τελευταῖον ἀποδοῦσα τὴν βασιλείαν τοῖς ἐγχωρίοις καὶ ἐπανελθοῦσα εἰς Αἰθιοπίαν. (Διόδ. Σικ. I. 65.). Τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν ὑποδεικνύει καὶ ἡ προγενεστέρα τοῦ Ἡροδότου διήγησις διὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς αἰθιοπικῆς δυναστείας. (Ἡρόδ. Ii. 139.) Ὁ Διόδωρος ἀναφέρει πρὸς τούτοις ὅτι τὴν ἀποχωρήσασαν αἰθιοπικὴν δυναστείαν ἠκολούθησε διετὴς ἀναρχία, ὀχλαγωγίαι, ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ταραχαί, ἀμφότεροι δὲ οἱ ἱστορικοὶ Ἡρόδοτος καὶ Διόδωρος ὁμιλοῦσι περὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἐγκατασταθείσης δωδεκαρχίας ἐκ τῶν μεγίστων ἐν τῇ χώρᾳ ἡγεμόνων (Ἡρόδ. Ii. 147.—Διόδ. I. 66.), διαρκεσάσης δεκαπέντε ὁλόκληρα ἔτη, μέχρις οὗ Ψαμμήτιχος εἷς τῶν δωδεκαρχῶν καθαιρέσας τοὺς συμβασιλεύοντας ἡγεμόνας ἐκράτησε τῆς Αἰγύπτου πάσης, κύριος τῆς ὅλης γινόμενος βασιλείας (Ἡρόδ. Ii. 153.— Διόδ. I. 67.), καὶ θεμελιῶν τὴν Κϛ' ἐν Αἰγύπτῳ σαΐτιδα δυναστείαν.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν βασιλέων ἀναγραφὴν τοῦ Μανέθωνος, ὡς σώζεται παρὰ Ἰουλίῳ τῷ Ἀφρικανῷ, ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Κϛ' δυναστείας ὀνομάζεται Στεφινάτις καὶ ὄχι Ψαμμήτιχος, προκάτοχος δὲ ἐκ τῆς αἰθιοπικῆς δυνατείας, μετὰ τὸν Ταχαρακᾶν, ἀναφέρεται παρ' Εὐσεβίῳ « Ἀμμέρις Αἰθίωψ ».

Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω συγκεχυμέναι διηγήσεις καὶ ἀντιφάσεις τῶν διαφόρων ἱστορικῶν ἀνασκευάζονται καὶ ἐξηγοῦνται σήμερον σαφέστατα καὶ λεπτομερῶς, χάρις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σωζομένων ἔτι ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν· τοῦ κυρίου de Rougé αἱ ἱερογλυφικαὶ μελέται (Notices sur quelques textes hiéroglyphiques récemment publiées par Mr. Greene.—Athenæum Français Nº 50, 1855,), αἱ κατὰ τὸ 1853 ἀνακαλυφθεῖσαι ἐπιγραφαὶ παρὰ τοῦ κυρίου Brugsch εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Μέμφιδος καὶ τῶν Θηβῶν, καὶ ἡ πέρισυ (1858) εἰς Θήβας κατὰ τὴν θέσιν El-qussor ἀνακαλυφθεῖσα

καὶ *σήμερον κατὰ πρῶτον παρ' ἐμοῦ δημοσιευομένη ἐπὶ ἀγάλματος ἐπιγραφή*, ὁμοῦ μετ' ἄλλης τινος ἐπιγραφῆς ἐπὶ σαρκοφάγου ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ, συμπληροῦσι τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας τῆς ΚΕ' αἰθιοπικῆς μετὰ τῆς Κς' σαΐτιδος ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας.

Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν φαίνεται νῦν, ὅτι ἡ πρώτη τοῦ Ταχαρακᾶ θυγάτηρ, τοῦ στέμματος ἡγεμονὶς καὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰθιοπίας καὶ Αἰγύπτου διάδοχος ΑΜΕΝΙΡΙΤΤΙΣ, ἡ ἐπικαλουμένη « Θεοῦ ἀστὴρ » (neter su-t ἱερογλ.) καὶ « χεὶρ Θεοῦ » neter ded-t ἱερογλ.) διεδέχθη τὸν πατέρα της Ταχαρακᾶν (693. π. Χρ.) εἰς τὴν ἐκτεταμένην του μοναρχίαν, ὑπανδρευθεῖσα τῷ Πάγχῃ (Panchj ἱερογλ.) ἡγεμόνι αἰθίοπι, καὶ λαβοῦσα αὐτὸν σύνθρονον μὲ τίτλον βασιλέως. Αὐτή ἐστιν ἡ παρ' Εὐσεβίῳ Ἀμμέρις Αἰθίωψ τετάρτη ἀπὸ Σαβακὼ τοῦ Α', καὶ τελευταία τῆς αἰθιοπικῆς δυναστείας βασιλίς. Τὸ ὄνομά της φαίνεται ἐγγεγλυμμένον ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμωνος ἐν Θήβαις παρὰ τὴν θέσιν Καρνάκ, καὶ εἰς ἄλλας ἐπιγραφὰς ἐκδοθείσας παρὰ τοῦ Greene. Τὸ ἄγαλμά της ὕψους δύω περίπου μέτρων ἐξ ἀλαβάστρου εὑρεθὲν πέρισυν εἰς El-qussor (Louqsor) τῶν Θηβῶν, τὴν παριστᾷ ἐπὶ θρόνου καθημένην καὶ φέρει πέντε ἐπιγραφάς· μίαν ἐπὶ τῶν ποδῶν εἰς τρεῖς στήλας καθέτους· ἄλλην ἐπὶ τοῦ βάθρου εἰς τέσσαρας ὁριζοντίους γραμμὰς ἐκ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά· ἑτέρας τρεῖς ἐπιγραφὰς καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ῥάχεως καθέτους· ἀναγινωσκομένας τὴν μίαν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὰς ἑτέρας δύω τὸ ἀνάπαλιν. (Ὅρα εἰς τὸ τέλος τῆς διατριβῆς.)

Τὸ ἄγαλμα λαμπροτάτης ἐργασίας καὶ τέχνης εἶνε ἀριστούργημα καθ' ἑαυτό, καὶ σώζεται ἀκέραιον καὶ κάλλιστα τετηρημένον, νῦν κτῆμα τῆς Α. Υ. τοῦ Ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Σαΐδ-Πασσᾶ· ἀντίγραφον δὲ τῶν ἐπιγραφῶν μοι ἐδόθη διὰ τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ Koenig-Bey (Secrétaire des Commandements de S. A. le Vice-Roi), τῶν ὁποίων ὁμοιόγραφον δημοσιεύω σήμερον μετὰ τῆς παρούσης μου συντόμου πραγματείας, τ' ἀκόλουθα δὲ εἰσὶν ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις.

α.) Ἐπὶ τῶν ποδῶν τοῦ ἀγάλματος.

« Τοῦ Ὁσίριδος κυρίου τῆς ζωῆς, θεοῦ μεγάλου, » προστάτου, ἡ ἀγαπητή. — Θεοῦ σύζυγος (ΜΗΤΗΡ ΔΙΑΔΗΜΑΤΩΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩΝ) ἡ ζῶσα. — » Θεοῦ χεὶρ (ΑΜΕΝΙΡΙΤΤΙΣ) ἡ αἰωνία.»

β.) Ἐπὶ τοῦ βάθρου.

« Βασιλικὸν ἀφιέρωμα τῷ Ἄμωνι Ἡλίῳ, κυρίῳ τῶν » δύω κόσμων, τῷ ἐν Θήβαις, [καὶ] Μὼνθ Ἡλίῳ, » κυρίῳ τοῦ περὶ Θήβας νομοῦ, κυβερνήτῃ Ἡλίῳ, » κυρίῳ εὐχαρίστῳ, παρὰ τῆς ἱερείας τοῦ Θεοῦ » τοῦ ζῶντος, ἀντὶ τῶν δωρημάτων τῶν οὐρανόθεν καταπεμφθέντων τῇ αἰγυπτίᾳ χώρᾳ, διὰ τὴν » προσκυνήτριαν ἡγεμονίδα τῶν φοινίκων, κυρίαν » τῶν συκομορεῶν, προφιλῆ θυγατέρα δεσποίνην » τῆς ἄνω καὶ κάτω χώρας, βασίλισσαν εὐεργέτιν, » τοῦ (/////////) τὴν ζῶσαν τὴν αἰωνίαν βασιλικὴν » θυγατέρα, τοῦ (/////////) τοῦ δεδικαιωμένου τὴν » σύζυγον (ΑΜΕΝΙΡΙΤΤΙΝ) τὴν ζῶσαν.»

γ.) Ἐπὶ τῆς ῥάχεως.

» 1) - - - - - Ἡλίῳ τῷ κυρίῳ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, » τοῦ Σέβεχ τοῦ ἐν τῷ Ἀρσινοήτῃ νομῷ ἡ ἀγαπητή, αὐτοῦ τοῦ ἀναθέντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπὶ » τὴν ἐπιφανῆ κυρίαν· ἱδρύσατο αὐτὸ αὐτὴ Ἄμωνι » Ἡλίῳ τῷ μεγάλῳ, διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς » αὐτήν, ἡ τοῦ θεοῦ σύζυγος, θεοῦ ἀστήρ, ἡ βασίλισσα ἡ μεγάλη, τοῦ (/////////) ἡ ζῶσα, ἡ » αἰωνία βασιλικὴ θυγάτηρ, τοῦ (/////////) τοῦ » δεδικαιωμένου· [ἡ σύζυγος], θεοῦ χεὶρ, τοῦ Ἄμωνος θυγάτηρ καὶ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἡ ἀγαπητὴ αὐτοῦ (ΑΜΕΝΙΡΙΤΤΙΣ), τοῦ Ὁσίριδος κυρίου τῆς ζωῆς ἡ ἀγαπητή, ἡ ζῶσα, τὸ στερέωμα » τῶν διαδημάτων, ἡ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἡ βασιλεύουσα, ἡ αἰωνία.

» 2) - - - - - [προσηνέχθη] αὐτῷ δώρημα ἐκ βασιλικῶν ἀναθημάτων ἄρτου, γάλακτος, βοῶν, χηνῶν, παρὰ τῆς Θεοῦ συζύγου, Θεοῦ χειρὸς (ΑΜΕΝΙΡΙΤΤΙΔΟΣ) τῆς ζώσης, κατὰ τὴν ἑορτὴν τὴν » γενομένην τῷ Ἡλίῳ ἐνώπιον τοῦ Ὁσίριδος κυρίου » τῆς ζωῆς, ἀναθήματα γενόμενα ἐκ τῆς βασιλικῆς καθέδρας διὰ τὸν κύριον Ἥλιον τῆς ζωῆς, » τὸν τὴν ᾠδὴν ἀγαπῶντα.— Τὸν θρόνον αὐτοῦ ἱδρύσατο αὐτὸς εἰς χαρὰν τῆς καρδίας τοῦ πλη» ρώματος τῶν δικαίων, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἡ καρδία » τῆς κυρίας Θεοῦ συζύγου, Μὼνθ τοῦ ἡλίου αὐτῆς, » τὸν φόρον τοῦ Ἀρσινοήτου νομοῦ ἐποιήσατο δω» ρεὰν διὰ τὴν πεῖναν καὶ ὑδάτων ἔλλειψιν καὶ » ξήρανσιν τῶν ὀχετῶν.

» 3) - - - - - ὁ ἁγιαζόμενος ἐν ἁγισμῷ ἀρεστὸς » οὐκ [ἔστι], ἄνευ προσφορᾶς θυμιάματος [καὶ] » σπονδῆς, καθὼς ταῦτα τὰ διὰ τὸν Θεὸν ἀφιερώ» ματα ἄρτου [καὶ] οἴνου, γενόμενα ἐνώπιον τοῦ Ὁ» σίριδος, κυρίου τῆς ζωῆς, ἀφιερώματα βασιλικά, » ἅτινα ἀπετέθησαν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ τοῦ μεγά» λου, γενόμενα ἐκ τῆς βασιλικῆς καθέδρας διὰ » τὸν κύριον ἥλιον τῆς ζωῆς, τὸν τὴν ᾠδὴν ἀγα» πῶντα, [ἀλλὰ] βδελυρὸς ἐν τῇ πονηρίᾳ αὐτοῦ, » δόλιος καὶ βέβηλος. Καὶ ἐγένετο ποιοῦσα ὡς ἐ» ποιήσατο, ἐποίησε βασιλικὰ μνημεῖα ἡ ποιήσασα » ἔργα ἀγαθὰ τῇ ψυχῇ αὐτῆς, ἃ ἐπιφαίνονται ἐν » τῇ ἑορτῇ τῇ ἐπωνύμῳ, εἰς χαρὰν αὐτῆς αἰωνίαν.

Τὰς ἐπιγραφὰς αὐτὰς μετέφρασα ὅσον ἔνεστι κατὰ λέξιν καὶ κατὰ γράμμα· δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι οἱ ἐν Εὐρώπῃ Αἰγυπτολόγοι θὰ πράξωσιν ἐντὸς ὀλίγου τὸ αὐτό, καὶ ἴσως τότε εὑρεθῶσι διαφοραί τινες εἰς ὀλιγίστας λέξεις δυσκόλου ἀναγνώσεως, τῶν ὁποίων γέμει ἡ τρίτη τῶν ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἐπιγραφῶν. Ἐκ τοῦ ὅλου γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ ἄγαλμα τῆς βασιλίσσης Ἀμενιρίττιδος ἱδρύθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἄμωνος ἐν Θήβαις, ζώσης καὶ βασιλευούσης ἔτι αὐτῆς, κατά τινα ἑορτὴν τοῦ προστάτου θεοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔστειλεν ἀναθήματα ἐκ τῆς βασιλικῆς καθέδρας, καὶ διέτεμε χάριτας εἰς τὰς ἐπαρχίας, χαρίζουσα τὸν ὡρισμένον φόρον τοῦ Ἀρσινοήτου νομοῦ, διὰ τὴν προηγηθεῖσαν πεῖναν τῆς χώρας, ἐξ αἰτίας ἐλλείψεως τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ξηράνσεως τῶν διωρύγων.

Τὸ ὄνομα τῆς βασιλίσσης, ἂν καὶ αἰθιοπίδος, ἐτηρήθη μετὰ τοῦ ἀγάλματος εἰς τὰς ἐπελθούσας γενεάς, εἰς ἐνθύμησιν τῆς ἐλευθερίου της κυβερνήσεως, καὶ διότι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, ἂν καὶ τελευταία τῆς αἰθιοπικῆς δυναστείας, κατέστη ἡ προμήτωρ τῆς ἐπελθούσης ἐγχωρίου εἰκοστῆς ἕκτης σαΐτιδος δυναστείας· ἀλλὰ τὰ ὀνόματα τοῦ πατρός της βασιλέως Ταχαρακᾶ καὶ τοῦ συζύγου της συνθρόνου καὶ τιτουλαρίου βασιλέως Πάγχη εἶνε ἀπεξεσμένα ἐντελῶς ἐκ τῶν θυρεῶν παρὰ ζηλωτῶν καὶ πατριωτῶν Αἰγυπτίων, ἵνα μὴ ὑπομιμνήσκωσιν εἰς τοὺς ἐν πατραγαθίαις μᾶλλον τὰς ἀξιώσεις των στηρίζοντας Αἰγυπτίους τῆς νέας ἐποχῆς, ὅτι ποτὲ ὑπῆρξαν δοῦλοι τῶν Αἰθιόπων.

Ἡ βασίλισσα Ἀμενιρίττις ἀποθανοῦσα (687. π. Χρ.) ἄφησε μόνην θυγατέρα καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου της τὴν Σεφινάπιδα (Στεφινάτις παρὰ Ἰουλίῳ Ἀφρικανῷ, Shepenap ἱερογλυφ.) φέρουσαν τίτλον ὡς ἡ μήτηρ της « Θεοῦ ἀστὴρ » (neter sut ἱερογλυφ.), ἥτις ὑπανδρευθεῖσα τῷ ἐγχωρίῳ ἡγεμόνι καὶ δωδεκάρχῃ, ἤτοι νομάρχῃ ἀντιβασιλεῖ ἑνὸς τῶν δώδεκα τῆς κάτω Αἰγύπτου νομῶν, Ψαμμητίχῳ τῷ Α' ἐκ Σάϊος, ἐγένετο μήτηρ τῆς Κς' σαΐτιδος δυναστείας, τῆς ὁποίας διαρκούσης, πᾶσαι αἱ ἐκ βασιλικοῦ αἵματος ἡγεμονίδες ἔφερον τὸν τίτλον « θεοῦ ἀστήρ. » — Ἀλλ' ἐν ᾧ τὰ μνημεῖα καὶ οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσι τὴν Σεφινάπιδα καὶ τὸν σύζυγόν της Ψαμμήτιχον ὡς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, ἐν Αἰθιοπίᾳ φαίνονται ἄλλοι σύγχρονοι βασιλεῖς, ὡς Ἀμωνασώ, Πάγχης ὁ Β', καὶ Ἀσφάλτης. Ἐκ τούτου γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ Αἴγυπτος ἐχωρίσθη καὶ ἀπεσπάσθη τῆς Αἰθιοπίας, λόγῳ διαφορᾶς εἰς τὸν ἐπὶ τῆς διαδοχῆς θεμελιώδη νόμον εἰς ἑκάτερον τῶν πρὶν ἡνωμένων κρατῶν· ἐν Αἰγύπτῳ ἐξηκολούθει μετὰ δεκαεπταετῆ ἐμφύλιον πόλεμον νὰ ἐπικρατῇ τὸ ἐκ θηλεογονίας εἰς θήλεα ἀνῆκον τοῦ θρόνου δικαίωμα, ἐν ᾧ ἐν Αἰθιοπίᾳ ἀνῆκεν εἰς τὰ ἄρρενα μόνον.

Μετὰ τὸν χωρισμὸν καὶ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Σεφινάπιδος καὶ Ψαμμητίχου τοῦ Α' (670 π. Χρ.), υἱοῦ Νεκώ τινος ἡγεμόνος νομάρχου, θανατωθέντος παρὰ τοῦ βασιλέως Σαβακὼ τοῦ Β' (Ἡρόδ. Β. 152) ἀνέλαβεν ἡ Αἴγυπτος τὴν πρώτην αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ Μάρτιον 1859.

(Ἕπεται ἡ συνέχεια.)

ΝΕΡΟΙΤΣΟΣ.

Ἀνέκδοτος ἱερογλυφικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἀγάλματος τῆς βασιλίσσης Ἀμενιρίττιδος.

Ἐκ τῆς ΚΕ' ἐν Αἰγύπτῳ αἰθιοπικῆς δυναστείας.

α') Ἐπὶ τῶν ποδῶν τοῦ ἀγάλματος ἐξ ἀλαβάστρου.

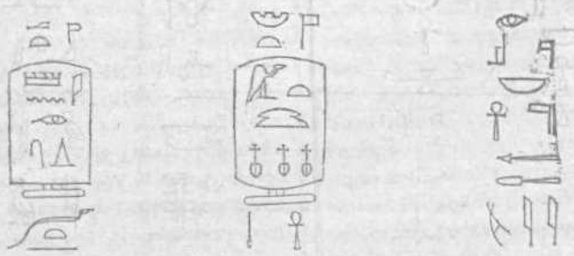

β') Ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐκ μέλανος γρανίτου λίθου.

γ') Ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἀγάλματος, ὅπου τὸ ἄνω μέρος εἶνε τετριμμένον κατά τι.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΩΣΙΣ

ΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1453.

Κατὰ τὰς ἀρχικὰς πηγὰς συγγραφεῖσα ὑπὸ

Α. Δ. ΜΟΡΔΜΑΝΝΟΥ.

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 219, 220, 221, 222, 223 καὶ 224.)

—ooo—

« Ὅτε ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ] ἐγένετο ἀπόλυτος κυριάρχης, ἐξησφάλισε τὰ ὅρια τῆς ἐπικρατείας

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Πανδώρας Τόμ. Γ', φυλλάδ 226.

Ἀρχαῖα ὀνόματα.

1.
2. Ἀνάκτορα Ἐβδόμου.
3. Πύλη Πολυανδρίου, ἢ καὶ Μυριανδρίου.
4. Χαρσία πύλη, ἢ καὶ τῆς Χαρσίας.
5. Πύλη τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ.
6.
7. Πύλη Πηγῆς, ἢ καὶ Σπουδρίας.
8. Πύλη ἐμβραχδίσια.
9.
10. Χρυσῆ πύλη.
11. Κυνηγίων.
12. Ἀργαία πύλη.
13. Πύλη Ὑψηλίου.
14. Πύλη τοῦ Ἁγ. Δημητρίου.
15. Λιμὴν Εὐδοσίας.
16.
17. Πύλη Κωνσταντίου.
18. Σιδηρᾶ πύλη.
19. Ἐλίσσων πύλη (Ὁδηγήρια ἢ Βυζαντινή).
20. Ἀμφίστιτες Μεγαλοπηγήσεις.
21. Πύλη νυμφίου, ἢ καὶ ὠρεία.
22.
23.
24. Πλατεῖα πύλη.
25.
26.
27.
28.
29.
30. Πύλη Πετρίου.
31.
32.
33. Ξυλόπορτα (ἐμβραχδίσια).
34. Κυνηγοῦ πύλη.
35. Ναὸς Ἁγ. Σοφίας.
36. Ἱππόδρομος (Circus maximus).
37. Ναὸς Ἁγ. Ἀποστόλων.
38.
39. Κυνηγίων.
40.
41. Γαλατᾶς.
42.
43.
44. Ἀστυλεμόνων.
45. Χρυσόπολις.
46. Χαλκηδών.

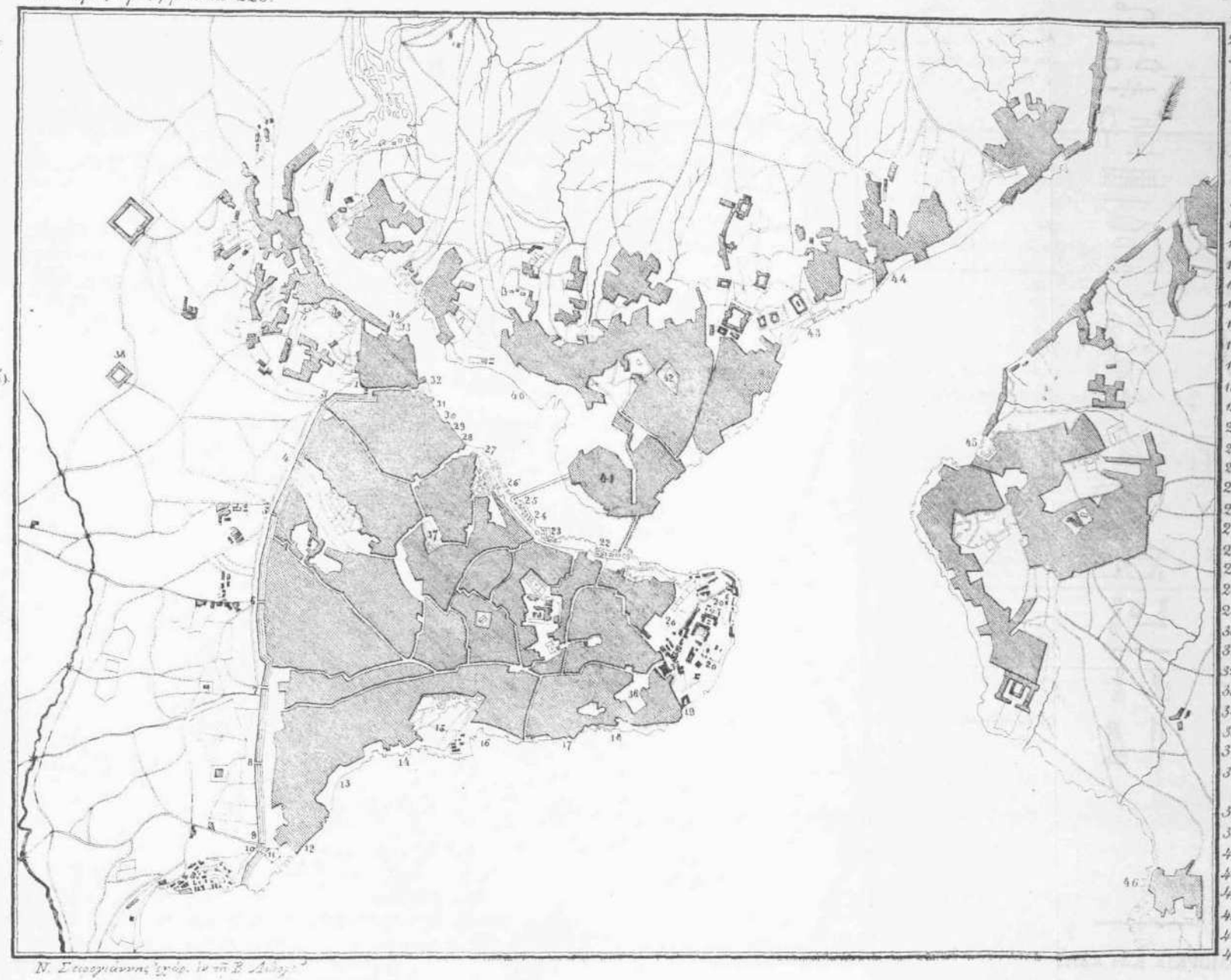

Ν. Σεισμανὸς γρ. ἐν τῇ Β. Δίδῳ.

Τὰ νῦν ὀνόματα.

1. Ἐγρὶ καπού (πλαγία πύλη).
2. Τσιφοῦρ σεραΐ (ἀνάκτορα τοῦ αὐτοκράτορος).
3. Ἐδιρνὲ καπουσί (πύλη Ἀδριανουπόλεως).
4. Σουλοῦ κουλέ (ὕδατος πύργος).
5. Τέκ καπουσί (Ἡπιβόλων πύλη).
6. Γενὶ καπουσί (νέα πύλη) ἢ καὶ Μεβλανὶ καπουσί πύλη τῶν περιστρεφομένων δερβίσων).
7. Σπουδρὶ καπουσί (Σπουδρίας πύλη).
8.
9. Γεδὶ κουλὲ καπουσί (Ἑπτὰ πύργων πύλη).
10. Ἐμβραχδίσια πύλη.
11. Γεδὶ κουλὲ (ἑπτὰ πύργων).
12. Καρλὶ καπὶ (ῥοῶν πύλη).
13. Σαρατιὰ καπουσί (Ὑψηλίου πύλη).
14. Δουὶ πόρτα καπουσί (πύλη Δουὶ πόρτα).
15. Βλάγκα μπουρνοὶ (κῆπος Βλάγκας).
16. Γενὶ καπού (νέα πύλη).
17. Κοὺρ καπού (Κωνσταντίου πύλη).
18. Τεκελεδὲ καπού (σιδηρᾶ πύλη, ἢ καὶ τῶν Σερβίων).
19. Ἀγὶρ καπουσί (πύλη ἐχιδνῶν).
20. Σεραὶ Χουμαγιοὺν (Ἀνάκτορα αὐτοκρατορικά).
21. Μπεγρὲ καπουσί (κύκνων πύλη).
22. Μπαλοὺκ τσαρσὶ καπουσί (ἰχθυοπωλείου πύλη).
23. Ζιντὰν καπουσί (φυλακῶν πύλη).
24. Ὀδοὺν καπουσί (ξυλίνη πύλη).
25. Ἀγιάσμα καπουσί (ἁγιάσματος πύλη).
26. Οὖν καμπανὲ καπουσί (ἀλεκτρυόνων πύλη).
27. Τζουμαλὶ καπουσί (πύλη τοῦ Τζουμὰ Ἀλί).
28. Ἁγία καπουσί (ἁγία πύλη).
29. Γενὶ καπού (νέα πύλη).
30. Πετρὶ καπουσί (Πετρίου πύλη).
31. Φανὰρ καπουσί (φαναρίου πύλη).
32. Μεβλὰ καπουσί (Μεβλεύρων πύλη).
33. Ἐμβραχδίσια πύλη.
34. Λίβὰν σεραὶ καπουσί (ὑπηρετικοῦ πύλη).
35. Ἁγία Σοφία (Ἁγίας Σοφίας ναός).
36. Ἄτ μεϊδὰν (ἱππόδρομος).
37. Σουλτὰν Μεχμὲτ Φατὶχ Τζαμοὶ (τέμενος Μεχμὲτ τοῦ κατακτητοῦ).
38. Μάλ τεπὲ (Ὑπαγρὶν λόφος — Στρατηγεῖον Μεχμὲτ τοῦ Β').
39. Ἀβὰν Ἐγιὰν ἰσκελεσί (περάσιον Εὐξείνου).
40. Τερσανὲ (ναυσταθμός).
41. Γαλατᾶς.
42. Μπεσικτὰς (Σεκουρδόρμιον).
43. Δολμὰ βαχτὲ (γραικὸς κῆπος).
44. Ἀστυγᾶς.
45. Σκούταρι. 46. Καδικοί.

αὐτοῦ, ἐκυρίευσε πολλὰ φρούρια καὶ ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου δύω πύργους δι' ὧν ἐκώλυε τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσκομιδὴν σιτηρῶν, ὥστε οἱ ἄπιστοι ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσι μετ' αὐτοῦ εἰρήνην. Οἱ ὅροι τῆς εἰρήνης ἦσαν οἱ αὐτοὶ οἱ καὶ παρὰ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζίτου Ἰλδερὶμ τεθέντες, εἰς μὲν τοὺς Μουσουλμάνους παρέχοντες τὸ δικαίωμα τοῦ συλλέγειν τὴν δεκάτην τῶν κήπων καὶ ἀμπέλων, εἰς δὲ τοὺς ἀπίστους ἀπαγορεύοντες τὸ ἀποκόπτειν πρὸ τῆς ἀποτίσεως τοῦ φόρου μίαν κἂν σταφυλήν. Μετὰ παρέλευσιν δύω ἐτῶν ἐν ᾧ οἱ ἄπιστοι ἔτρωγον ἐν τῇ ἀμπέλῳ τοῦ Ῥουμελὶ Χισσαρὶ, ἀνεφύη ἔρις μεταξὺ τῶν κηπουρῶν καὶ τοῦ δεκατευτοῦ καθ' ἣν εἷς ἢ δύω ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν. Τὸ δὲ συμβεβηκὸς τοῦτο δι' οὗ προσεβάλλετο ἡ εἰρήνη ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Σουλτάνον Μωάμεθ Χάν. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ ψυχὴ ἐθεώρησε τὴν διατάραξιν ταύτην τῆς εἰρήνης ὡς θείαν εὐεργεσίαν, καὶ ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ στρατὸν ὅσον δὲν ἠδύνατο νὰ βαστάσῃ ἡ γῆ. Κατὰ τὰς εἰδήσεις τῶν Ῥωμαίων ἱστορικῶν ἐκίνησεν ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ τὸ ἔτος 857 τῆς Ἐγείρας (1453. μ. Χ.) ἐκ τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ στρατοῦ ἀπείρου ὡς ἡ θάλασσα, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔστησε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ πρὸ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Μυριάδες στρατιωτῶν ἐξ Ἀνατολῆς διαπεραιωθέντων εἰς Καλλίπολιν μετέβησαν ἐπίσης εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐγγὺς τοῦ Ἐπταπυργίου. Στρατιῶται ἐκ τῶν πόλεων Τοκά, Σίβας, Κεμὰχ, Ἐρζερούμ, Τζανίκ, Ῥαϊβούρτ καὶ Τραπεζοῦντος, ἃς ὁ Μωάμεθ ἐκυρίευσεν ἄλλοτε παρὰ τοῦ Οὐζοὺν Χασσὰν, περάσαντες τὸν Βόσπορον ἐστρατοπέδευσαν ἐν Ὀκ Μεϊδανί. Τὰ ἰσλαμικὰ στρατεύματα ἐπολιόρκησαν τὰ χερσαῖα τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατεγίνοντο εἰς τὴν κατασκευὴν τάφρων, ὑπονόμων, σπαλιόνων· πλὴν τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρη ἦσαν ἐλεύθερα, ὅπερ ἐλύπει τὸν πολιορκητήν.

»Ὁ Σουλτάνος εἶχε περὶ ἑαυτὸν 77 θεοσεβεῖς (δερβίσας) μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ Ἀκ Σχεμσεδδίν, ὁ Καρὰ Σχεμσεδδίν, ὁ Μολλὰ Κιουρανί, ὁ Ἐμὶρ Βοχαρί, ὁ Μολλὰ Φεναρί, ὁ Τζεβὲ Ἀλί, ὁ Ἀνσὰρ Δεδέ, ὁ Μολλὰ Βουλάχ, ὁ Ἀγιὰ Δεδέ, ὁ Χορὸς Δεδέ, ὁ Τασλὶ Δεδέ, ὁ Σεϊχ Ζιντανὶ καὶ ἄλλοι πολλοὶ οἵτινες προσῆλθον ἵνα συμπράξωσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν. Συναθροισθέντες δὲ πάντες οἱ Οὐλαμάδες καὶ οἱ εὐσεβεῖς ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ ἀνήγγειλον διὰ κηρύκων καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον ὅτι ἕκαστος ἔπρεπε νὰ νιφθῇ ἐκ νέου καὶ νὰ ποιήσῃ προσευχὴν δύω ἐδαφίων — Ῥικ' ατ (α) — καὶ προσευχὴν ὑπὲρ τοῦ Σουλτάνου. Εἶτα τρὶς ἀλλαλάξαντες πρὶν ἢ ἀρχίσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν προσβολὴν τῆς πόλεως ἔπεμψαν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κορανίου τὸν Μαχμοὺτ Πασᾶν πρέσβυν πρὸς τὸν Τεκφοὺρ (β) τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ ἄπιστοι πεποιθότες εἰς τὴν δύναμιν τῶν τειχῶν καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν δὲν ἐδέχθησαν τοὺς προταθέντας ὅρους, ἀλλ' ἀπέπεμψαν τὸν πρέσβυν. Οἱ στρατιῶται τοῦ Ἰσλὰμ ἤρξαντο τότε τοῦ πολέμου καὶ ἐποίησαν ἔφοδον ἐναντίον τοῦ φρουρίου, ὅπου δὲ ἦν δυνατὸν περιεκύκλουν τὰ τείχη προσπαθοῦντες νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐντὸς αὐτῶν. Καὶ καθ' ἑκάστην μὲν πρωΐαν καὶ ἑσπέραν ἐπανελάμβανον τοῦτο· οἱ ἄπιστοι ὅμως εἶχον συναθροίσει 200,000 εἰδωλολάτρας οἵτινες ἔπραττον μύρια ἔργα διαβόλου περιζώννυντες διὰ πυρὸς τὴν περιφέρειαν τῶν τειχῶν. Εἰ καὶ εἶχον συγκεντρώσει τὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς τὰ χερσαῖα τείχη, οὐχ ἧττον ὅμως ἔστησαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ σεραγίου 500 τηλεβόλα, πλησίον τοῦ Κουρσουνλὺ Μαγζὶ (α) 500, καὶ ἐπὶ τοῦ πύργου τῆς Κόρης 200, ὥστε οὐδὲ πτηνὸν ἠδύνατο νὰ πλησιάσῃ κατὰ θάλασσαν, διὸ καὶ οἱ Μουσουλμάνοι οὐδόλως ἐφρόντιζον περὶ τῶν παραθαλασσίων μερῶν. Τοὐναντίον ἐφώρμουν κατὰ τοῦ φρουρίου τὸ ὁποῖον ἐκρήμνισαν κατὰ διαφόρους θέσεις. Οἱ Μουσουλμάνοι ἐλάμβανον ἡμέραν καὶ νύκτα βοηθείας καὶ τρόφιμα ἐκ τῶν τεσσάρων μερῶν τοῦ κόσμου, ἐνῷ οἱ ἄπιστοι οὐδὲ κόκκον σίτου οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπικουρίαν ἠδυνήθησαν νὰ προμηθευθῶσι· ἐμάχοντο ὅμως ὅλαις δυνάμεσιν ἔχοντες παρ' ἑαυτοῖς θεόπνευστόν τινα Γαουδοὺδ Σουλτὰν τοὔνομα, ὅστις ἐδέετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ φρουρίου. Ἡ προσευχὴ αὐτοῦ εἰσηκούσθη καὶ οὕτω ἡ ἐκπόρθησις καθίστατο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ δυσκολωτέρα. Τοῦθ' ἕνεκα προσεκάλεσεν ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ πάντας τοὺς Σεϊχας καὶ εἶπεν αὐτοῖς· « Τί γενήσεται λοιπόν; τὸ φρούριον ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καθίσταται ἰσχυρότερον καὶ ἡ ἐκπόρθησις αὐτοῦ δυσκολωτέρα. — Παδισάχ μου, ἀπήντησεν ὁ Ἀκ Σχεμσεδδίν, μὴ λυπεῖσαι, θέλεις κυριεύσει αὐτὸ ὅπως σοὶ προανήγγειλον· ἀλλὰ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ θεοπνεύστου μαθητοῦ τοῦ Σεϊχ Μαζοὺδ, τοῦ καλουμένου Γαουδούδ, ὅστις εὑρίσκεται ἐν αὐτῷ τὸ φρούριον εἶναι ἀπόρθητον· οὗτος ὅμως θέλει ἀποθάνει μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας. » Ἀφοῦ τοιουτοτρόπως ὡρίσθη ἡ ὥρα καὶ ἡ στιγμὴ τῆς ἁλώσεως τοῦ φρουρίου, ἀναθαρρήσαντες ἤρξαντο πάλιν τῆς πολιορκίας. Ὁ κατακτητὴς προσέταξε τὸν Τιμοὺρ Πασᾶν μετὰ 2,000 ἀνδρῶν νὰ ναυπηγήσῃ ἐν Κεὰτ Χανὲ πεντήκοντα πλοῖα. Ὁ Κοτζὰ Μουσταφᾶς Πασᾶς εἶχεν ἤδη προηγουμένως ναυπηγήσει μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἐξ Ἀραβιστὰν ἐν Λεβὲν Τζιφλίκ, ὅπερ κεῖται ἐπὶ τῆς ὀπισθίου πευρᾶς τοῦ Ὀκ Μεϊδανί, 50 πλοῖα καὶ 50 ἱππαγωγοὺς λέμβους. Τελειωθείσης δὲ τῆς κατασκευῆς τῶν πλοίων ἐν Κεὰτ

(α) Ἡ προσευχὴ τῶν Μωαμεθανῶν σύγκειται ἐκ πλειόνων Ῥικ' ατ. Τὸ Ῥικ' ατ σύγκειται ἐξ ὡρισμένου ἀριθμοῦ προσκυνήσεων, γονυκλισιῶν καὶ ἀνορθώσεων,

(β) Οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορες ὡς καὶ οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκαλοῦντο τουρκιστὶ Τεκὶρ (κατὰ τὴν χυδαίαν προφορὰν Τεκφούρ). Ἡ λέξις αὕτη παράγεται ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς γενικῆς δοτικῆς ἢ αἰτιατικῆς τοῦ κύριος Κύρ.

(*) Τὸ Κουρσουνλὺ Μαγζὶ κεῖται ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Γαλατᾶ, ἐκτὸς τῶν τειχῶν, ὅπου νῦν τὰ γραφεῖα τοῦ Ναυτοδικείου καὶ τῆς ἀστυνομίας τῶν ἀλλοδαπῶν. Πύργος δὲ τῆς Κόρης (Κὶζ Κουλεσὶ) ὀνομάζεται ὁ ἔμπροσθεν τῆς Χρυσοπόλεως ἐν τῷ Βοσπόρῳ σκόπελος ὃν οἱ Εὐρωπαῖοι καλοῦσι πύργον τοῦ Λεάνδρου.

δων ἐκλεκτῶν πολεμιστῶν εἰς τὸ Ὀκ Μεϊδανί, καὶ προσέταξε νὰ δέσωσι τὰ πλοῖα ἐπὶ φαλάγγων καὶ νὰ σύρωσιν αὐτὰ οἱ ἐργάται. Ὅτε δὲ ταῦτα συρόμενα ἔφθασαν μέχρι τῆς πεδιάδος τοῦ Ὀκ Μεϊδανί ἀπέστειλεν ὁ θεὸς ἄνεμον οὔριον· ἐν τῷ ἅμα ἀνεπετάσθησαν τὰ ἱστία, καὶ ἐν ᾧ οἱ Μουσουλμάνοι οἱ ὑπὲρ πίστεως μαχόμενοι ἐκαννονοβόλουν καὶ ἐπυροβόλουν χαίροντες καὶ ἀλλαλάζοντες *Ἀλλάχ! Ἀλλάχ!* μετεβλήθη τὸ Ὀκ Μεϊδανὶ εἰς θάλασσαν. Οἱ ἄπιστοι ἰδόντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πλοῖα ταῦτα συνεταράχθησαν καὶ ἐβόων, ἀλλοίμονον, τί θὰ γίνωμεν! Οἱ πιστοὶ Μουσουλμάνοι ἔφεραν τὰ πλοῖα ἐκ τῆς ἀποβάθρας τοῦ Σὰχ Κουλὲ εἰς τὸν κόλπον τοῦ κήπου τοῦ ναυστάθμου. Μέχρι τοῦδε διασώζονται ἐν τῷ Ὀκ Μεϊδανὶ τὰ ἴχνη τοῦ συμβεβηκότος τούτου. Εἶτα ἐπέβησαν σύμπαντες οἱ στρατιῶται ἐπὶ τῶν πλοίων, ὅτε δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Τιμουρὰσχ Πασᾶ ἐν Κεάτ Χανὲ ναυπηγηθέντα πλοῖα ἔφθασαν εἰς τὸ Ἐγιοὺπ καὶ ἀνεπέτασαν τὰ ἱστία, οἱ ἐπ' αὐτῶν πιστοὶ καννονοβολοῦντες καὶ πυροβολοῦντες ἠνώθησαν μετὰ τοῦ στόλου τοῦ Ὀκ Μεϊδανί.

»Ἡ ἐμφάνισις τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἐπικουρίας ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τὰ πολιορκοῦντα τὴν πόλιν στρατεύματα, ἅτινα ἐκίνησαν γενικὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ φρουρίου. Οἱ ἄπιστοι ἰδόντες ὅτι καὶ τὰ πλοῖα ἦσαν πλήρη στρατιωτῶν καὶ ὅτι ἐπεραιώθησαν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ἀπώλεσαν τὸ λογικὸν αὐτῶν καὶ ἤρξαντο νὰ κλονίζωνται. Ἐν συντόμῳ ὅταν οἱ εἰδωλολάτραι ἐν τῷ φρουρίῳ οὐδεμίαν εἶχον πλέον ἐλπίδα σωτηρίας ἤρχισαν νὰ μεμψιμοιρῶσι κατὰ τοῦ τυφλοῦ τὴν καρδίαν Τεκφοὺρ λέγοντες· « Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπαπειλεῖται ὁ ὄλεθρος ἡμῶν ἐκ λιμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῶν βροχῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου στενοχωροῦσιν ἡμᾶς οἱ Τοῦρκοι· » καὶ ἐδραπέτευον κρυφίως διὰ τῶν ῥηγμάτων τοῦ τείχους πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους. Τοῦτο ἰδόντα τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰσλὰμ ἐνεθάρρυνον τοὺς λειποτάκτας παρέχοντες αὐτοῖς προστασίαν.

»Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφθασαν ὁ Καραμὰν Ὀγλοῦ, ὁ Κερεμιὰν Ὀγλοῦ καὶ ὁ Ἀϊδὶν Βέη Ὀγλοῦ μετὰ ἐπικουρίας 7000 ἀνδρῶν, καὶ ἐνίσχυσαν τὰς δυνάμεις τῶν Μουσουλμάνων. Διαπεραιωθέντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τῶν πλοίων περιέζωσεν ὁ μὲν Τιμουρτὰς Πασᾶς τὰ μέρη τῶν τειχῶν ἀπὸ τοῦ Ἐβοὺ Ἐγιοὺπ Ἀνσαρὶ καὶ ἐκεῖθεν, ὁ δὲ Μολλὰ Βουλὰτ τὰ ἐκεῖθεν τῆς πύλης τοῦ Βαλάτ· ἦν δὲ οὗτος ἀνὴρ εὐγενοῦς χαρακτῆρος, καὶ ἐκ τῶν σοφωτέρων, γινώσκων ἐκ στήθους τὸ Κοράνιον. Ὁ σεβασμιώτατος Μολλὰ Φεναρὶ κατέλαβε τὴν θέσιν περὶ τὴν πύλην τοῦ Φανάρ, ὅπου οἱ ἄπιστοι ἔκτισαν ἐν μιᾷ νυκτὶ πύργον, ὁποῖον οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς δὲν ἤθελον φέρει εἰς πέρας οὔτε ἐντὸς ἑνὸς ἔτους. Ἐντεῦθεν ἐδραπέτευσεν ἐκ τοῦ φρουρίου μοναχός τις Πέτρος τὸ ὄνομα μετὰ 300 ἄλλων ἐπίσης μοναχῶν, καὶ ἀπεδέχθη τὸν ἰσλαμισμόν. Ὁ μοναχὸς οὗτος ἐκλήθη Μεχεμέτ, αὐτὸς δὲ καὶ πάντες μετ' αὐτοῦ ἀποδεχθέντες τὸν ἰσλαμισμὸν ἐτάχθησαν κατὰ τὸ μέρος τοῦτο. Κυριεύσας κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ τὸν νεόδμητον ἐκεῖνον πύργον, ἔλαβε πρὸς ἀνταμοιβὴν μίαν ἐπαρχίαν, καὶ ἡ ἐκεῖ κειμένη πύλη ἐπεκλήθη Πετρὶ Καπουσί. Ὁ Ἀγιὰδ Δεδὲ κατέλαβε μετὰ 300 δερβισῶν ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ Νακσχεβεντὶ τὰ περὶ τὴν πύλην Ἁγιᾶς καὶ ἐκεῖθεν μέρη· πεσὼν δὲ ἐνταῦθα ἐτάφη ἔνδοθεν τῆς πύλης τοῦ φρουρίου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Σιρκεδτζὶ Τεκκισὶ (ὀξοπώλου) ὅπερ ἦν ἀρχαῖον δικαστήριον. Ὁ Θεὸς εἴη αὐτῷ ἵλεως! Ὁ ἀξιοσέβαστος Τζὲββ Ἀλὶ περιέζωσε τὰ ἐκεῖθεν τῆς πύλης Τζοὺββ Ἀλί· ἦν δὲ οὗτος Σεῖχ τοῦ Σουλτάνου Κυλαοὺν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἦλθεν εἰς Προῦσσαν ἵνα παρευρεθῇ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν Προύσσῃ εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τοῦ σεβασμιωτάτου Ζαινεδδὶν χαρί· ἐκαλεῖτο δὲ Τζὲββ Ἀλὶ διότι ἔφερε σάκκον (Τζὲπ) κατεσκευασμένον ἐξ ἑνὸς ἐριππίου. Ὅτε ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Σουλτάνου πρὸς πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν ἀρχιαρτοποιὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐντὸς ἑνὸς μόνου κλιβάνου κατεσκεύαζεν ἄρτον διὰ πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων· καὶ σύμπαντες μὲν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἔτρωγον ἄρτον καλλίστης ποιότητος, πλὴν οὐδεὶς ἐγίνωσκε τὸ μυστήριον. Ὅτε δὲ τὰ πλοῖα κατῆλθον ἐκ τοῦ Ὀκ Μεϊδανί, αὐτὸς οὐδενὸς τούτων ἐπέβη, ἀλλὰ διεπεραιώθη μετὰ 300 ἄλλων δερβισῶν ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ Ζαινεδδὶν Χαρὶ ἐξαπλώσαντες ἐπὶ τῆς θαλάσσης τὰς δορὰς αὐτῶν καὶ κράζοντες· « ἷς ἐστιν ὁ θεός. » Οἱ ἄπιστοι ἰδόντες τοῦτο ἐκ τοῦ φρουρίου ἐξεπλάγησαν. Ὁ σεβάσμιος Τζὲββ Ἀλὶ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ διαπεραιωθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔτυραν ἐκ τῆς θαλάσσης τὰς δορὰς καὶ κατέλαβον τὰ περὶ τὴν πύλην Τζοὺββ Ἀλὶ κείμενα μέρη. Ἕνεκα τῆς ἀνδρείας ἣν ἔδειξεν ἐτάφη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ τεμένους τῶν ῥόδων, ὅπου μετὰ τὴν ἅλωσιν ἀπῆλθον πάντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ὁ Χορὸς Δεδὲ κατέλαβε τὴν ἀποθήκην τῶν ἁλρίτων, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐπεκλήθη καὶ ἡ πύλη Χορὸς Καπουσὶ (πύλη τῶν ἀλεκτρυόνων). Ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ μνημείου ἐκτὸς τῆς πύλης πρὸς ἀριστερὰν ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένος εἷς ἀλεκτρυών, διὸ καὶ καλεῖται αὕτη Χορασλοὺ Καπού. Ὁ Χορὸς Δεδὲ ἦτο εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐμοῦ πάππου καλουμένου Τοὺρ Τουρκὰν Χότζα Ἀχμὲτ Γεσσεβί, καὶ ἦλθεν εἰ καὶ γέρων καὶ ἀσθενὴς ἐκ τοῦ Χορασὰν μετὰ τοῦ Χατζὶ Βεκτὰς Βελί. Ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ Μωάμεθ, ἀνέκραζεν ὡς ἀλέκτωρ εἴκοσι καὶ τετράκις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐντὸς 24 ὡρῶν, καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς πιστοὺς στρατιώτας λέγων· « Ἐγέρθητε ὀκνηροί. » Τούτου ἕνεκα ἐκλήθη Χορὸς Δεδὲ (ὅπερ ἐστὶ πάππος ἀλέκτωρ). Ὁ μακαρίτης πάππος μου εὐνόει αὐτὸν τὰ μάλιστα, διὸ καὶ ᾠκοδόμησε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τῆς ἀποθήκης τῶν ἁλρίτων κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν σκυτοτόμων, τέμενος γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Βαδβὰρ Τζαμὶ Μαχαλεσί. Ὅτε μετὰ ταῦτα ὁ Χορὸς Δεδὲ ἀπέθανεν ἔμπροσθεν τῆς πύλης τῶν ἀλεκτρυόνων, ἔθαψεν αὐτὸν ὁ ἐμὸς πάππος ἐκτὸς τῆς

ἀποθήκης τῶν ἁλρίτων ἐν τῇ λεωφόρῳ ἐπί τινος δώματος, καὶ ἔκτισε πλησίον νιπτήριον οἶκον μετὰ τῶν ἀναγκαίων στροφίγγων ὕδατος, εἰς ὃν ὡς ἱερὸν εἰσέρχονται πάντες πρὸς προσκύνησιν.

»Τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Ἀγιάσμα Καπουσὶ μέρη κατέλαβεν ὁ Ἀλὶ Βὰδ Βέης τυφλός, καταγόμενος ἐκ τῆς χώρας τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Λευκοῦ προβάτου, Οὐζοῦν Χασσάν. Οὗτος κατεσκεύασεν ἐκεῖ ἀναβρυτήριον πρὸς νύψιμον, δι' ὃ ἡ πύλη αὕτη καλεῖται Ἀγιάσμα Καπουσί. Ἐν τῷ αἰγιαλῷ ὑπάρχει πηγὴ ὕδατος.

»Ὁ Χαταβλοῦ Σουλτὰν Δεδέ, γνωστὸς ἐν τῷ Καισαριὲ (Καισσαρείᾳ) ὑπὸ τὸ ὄνομα υἱὸς τῶν ξυλοπώλων, ἀνάπηρος μὲν πλὴν δικαιότατος, κατέλαβε τὸ μέρος ὅπου κεῖται τὸ Ὁδοὺν Καπουσσὶ (Ξυλίνη πύλη, μετὰ 2,000 ἀνδρῶν, ἐξ οὗ καὶ αὕτη καλεῖται νῦν ἔτι Ξυλίνη πύλη.

»Ὁ Σεῖχ Ζινδανὶ Ἀβδ οὐλ Ῥεοὺφ Σαμδανὶ ἦν ἡγεμὼν τῶν εὐγενῶν ἀπογόνων τοῦ Προφήτου, κατήγετο δὲ ἐκ τοῦ Βαβὰ Τζαφὲρ Σεῖχ Ζινδανί, ὅστις ἐπὶ τοῦ Χαροὺν Ἐλ Ῥεσχὶδ ἐλθὼν πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ προπάτωρ αὐτοῦ ἦν τεθαμμένος παρὰ τὸ Ζινδὰν Καπουσὶ (πύλην τοῦ δεσμωτηρίου), ἐφώρμησε μετὰ 3,000 εὐγενῶν ἀπογόνων τοῦ προφήτου ἐναντίον αὐτῆς, καὶ μὴ φεισθεὶς τῆς ζωῆς μηδενὸς εἰσήλασεν ἐν τῇ πόλει. Καὶ ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸν τάφον τοῦ προπάτορος αὐτοῦ προσευχηθεὶς ἔθεσε τὴν κιτρίνην τιάραν ἣν ἔφερε, ἔνθα ἔκειτο ἡ κεφαλὴ τοῦ Βαβὰ Τζαφὲρ Σουλτάνου. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως διετέλεσεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ φύλαξ τῶν μνημάτων καὶ ἔκτισε μοναστήριον. Μετήλλαξε δὲ τὸν βίον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζίτου, ὅστις εἰς ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπηλευθέρωσε πάντας τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἀνήγειρεν ἐν τῇ λεωφόρῳ ἀντικρὺ τῆς φυλακῆς μνημεῖον λαμπρὸν ἐν ᾧ κατέθεσε τὸ λείψανον αὐτοῦ. Νῦν ἔτι οἱ φύλακες τῶν μνημάτων κατάγονται ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Σεῖχ Ζινδανί.

»Ὁ Κιαμπιὰρ Βέης ἐκ τῶν Κερεμιὰν Ὄγλοῦ τῆς Κιουταγίας ἦλθε μετὰ 3,000 ἐνδόξων ἡρώων, καὶ περιέζωσε τὰ μέρη τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Σεχὶδ Καπουσὶ (πύλης τῶν μαρτύρων). Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις αὕτη ἦν πλησίον τῆς Ἁγίας Σοφίας, μέγας ἀριθμὸς ἀπίστων προσέβαλεν αὐτόν, ἠνέωξε τὴν θύραν, καὶ ἐφορμήσας συνῆψε μάχην καθ' ἣν ἔπεσαν μάρτυρες μαχόμενοι πάντες οἱ πιστοὶ στρατιῶται. Ἔκτοτε καλεῖται ἡ πύλη αὕτη τῶν Μαρτύρων. Οὐδεὶς ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῶν πυλῶν τοῦ νῦν Σεραγίου. Πλὴν ὁ Καραμὰν Ὀγλοῦ ἐτάχθη κατὰ τῆς πύλης τοῦ Ἐπταπυργίου, ὁ Τεκκὲ Βεγὶ Ὀγλοῦ κατὰ τῆς Σηλυβρίας, ὁ Ἀϊδὶν Βεγὶ Ὀγλοῦ κατὰ τῆς νέας πύλης, ὁ Σαρουχὰν Βεγὶ Ὀγλοῦ κατὰ τῆς πύλης τῶν τηλεβόλων, ὃν μαρτυρήσαντα ὑπὲρ τῆς πίστεως διεδέχθη ὁ Μεντεσσὲ Βεγί, ὁ Ἰσφενδιὰρ Ὀγλοῦ κατὰ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ ὁ Χαμὶδ Βεγὶ Ὀγλοῦ κατὰ τῆς Χαρσίας πύλης. Τὰ παραθαλάσσια τείχη ὅμως ἀπὸ τοῦ Ἐπταπυργίου μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Σεραγίου ἔμειναν ἀπολιόρκητα.

»Ὁ ἐναντίον τοῦ Ἐπταπυργίου ταχθεὶς στρατηγὸς Σχαὶρ Ἀχμὲτ Πασᾶς ἐπολέμησε γενναίως, καὶ μὴ ἀποδειλιάσας ἐνώπιον τῶν τηλεβόλων καὶ πυροβόλων τῶν ἀπίστων κατέστρεψε κατὰ διαφόρους θέσεις τὸν πύργον. Ὁ στρατηγὸς Χαϊδὰρ Πασᾶς προσβάλλων τὴν Σηλυβρίας πύλην ἐπέκειτο διηνεκῶς αὐτοῖς, ὥστε οὐδεμίαν χρῆσιν τῶν τηλεβόλων ἢ πυροβόλων ἠδύναντο νὰ ποιήσωσιν. Ὁ στρατηγὸς Μαχμοὺτ Πασᾶς, ὅστις ἐτάχθη ἐναντίον τῆς νέας πύλης, κατεκρήμνισε τὰ τείχη καὶ τρὶς ἐφώρμησε κατ' αὐτῶν· οὐδὲν ὅμως κατώρθωσεν. Ὁ στρατηγὸς Νισσαντζὶ Πασᾶς, ὅστις προσέβαλε τὴν πύλην τῶν τηλεβόλων, δὲν ἀφῆκε τοῖς ἀπίστοις καιρὸν οὐδ' ἅπαξ νὰ πυροβολήσωσιν. Ὁ στρατηγὸς Τζὲμ Σὰχ Σαδὶ Πασᾶς, ὅστις ἐτάχθη ἐναντίον τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡνώθη μετὰ τοῦ Ἰσφενδιὰρ Ὀγλού. Κατὰ τὰς ἱερὰς παραδόσεις οἱ ἐπιφανεῖς οὗτοι ἥρωες βουλόμενοι νὰ ἀναδείξωσιν ἑαυτοὺς κατακτητάς, προσέβαλον ἐκ συμφώνου, καὶ κατεκρήμνισαν τὰ περὶ τὴν πύλην τῆς Ἀδριανουπόλεως τείχη κατὰ ἑπτὰ διαφόρους θέσεις, τῶν ὁποίων ἴχνη διασώζονται μέχρι τῆς σήμερον. Ὁ στρατηγὸς Χερσὲκ Ὀγλοῦ Ἀχμὲτ Πασᾶς ἐτάχθη ἐναντίον τῆς πύλης Ἐγρὶ Καποὺ (Χαρσίας), ἣν ἐξ ἐφόδου ἐκυρίευσε διασκορπίσας τὸ κέντρον τῶν ἀπίστων.

»Ἡ πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξηκολούθει πρὸ 20 ἤδη ἡμερῶν, πλὴν οὐδεμία πρόοδος κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Δι' ὃ οἱ πιστοὶ στρατιῶται, οἱ 77 θεόπνευστοι, 3,000 Μολλάδων ἐκ τῶν τεσσάρων ὀρθοδόξων αἱρέσεων καὶ πλῆθος Σεῖχων ἐκ τῶν δερβισῶν προσηυχήθησαν δεόμενοι τοῦ θεοῦ ἐκ βάθους καρδίας ὑπὲρ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως. Ἐν τῷ ἅμα σκότος περιεκάλυψε τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἤρξατο νὰ βροντᾷ καὶ νὰ ἀστράπτῃ, καὶ πῦρ ἀναφανὲν εἰς Ἀτ Μεϊδάν, κατέστρεψε τὰς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομάς, καὶ ἐξεσφενδόνισε ἄλλας μὲν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἄλλας δὲ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Οἱ ἄπιστοι συνεταράχθησαν τὰ μέγιστα καὶ 3,000 ἐξ αὐτῶν περίφοβοι γενόμενοι ἐδραπέτευσαν ἐκ τοῦ φρουρίου. Τούτων τινὲς μὲν ἀπεδέχθησαν τὸν ἰσλαμισμόν, ἄλλοι δὲ μετήλλαξαν τὸν βίον. Οἱ ἄπιστοι ὅμως δὲν ἀπώλεσαν τὸ θάρρος αὐτῶν, ἀλλ' ἀνορθώσαντες τὰ κρημνισθέντα μέρη τῶν τειχῶν ἐξηκολούθουν μαχόμενοι· πλὴν ἕνεκα τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ὑπερτιμήσεως περιέπιπτον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν εἰς μείζονα ἀμηχανίαν.

»Τὴν 30 ἡμέραν μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς πολιορκίας θεὶς ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Χὰν τὴν αὐτοκρατορικὴν τιάραν ἐπὶ τῆς μακαρίας αὐτοῦ κεφαλῆς, καὶ ὑποδεθεὶς τὰ κυανόχροα αὐτοῦ σανδάλια, ἐπέβη ὡς τις πενθῶν ἡμιόνου καὶ ἐπεθεώρησε στολὴν φέρων Οὐλαμᾶ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπένειμε πολλὰς εἰς τοὺς στρατιώτας χάριτας, ἀναπτερῶν τὸ παλεμικὸν αὐτῶν φρόνημα. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθη εἰς Κεὰτ Χανὲ καὶ Λεβὲνδ Τζιφτλιγὶ ὅπου εἶχον ναυπηγηθῇ 40 τρίκροτα, ἅτινα ἐσύρθησαν διὰ φαλάγγων εἰς τὸ Ὀκ Μεϊδὰν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς ἀνεβά-

θρας τοῦ Σὰχ Κουλί. Ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων ἐπέβησαν κατὰ προσταγὴν αὐτοῦ γενναῖοι ἐρυθροὶ στρατιῶται ἐκ τοῦ ἐν Ἀραβίᾳ Ἰράκ. Ἐν ᾧ δὲ διεπεραιοῦτο πρὸς τὴν ὄχθην ἐφ' ἧς κεῖται ἡ Κωνσταντινούπολις ἐφάνησαν ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ Σεραγίου 10 τριήρεις κομίζουσαι πολεμεφόδια, αἵτινες ἀνυψώσασαι τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ εἰσῆλθον ἐν τῷ λιμένι ὅπου ἠγκυροβόλησαν. Ἐνῷ δὲ οἱ ἐν αὐτοῖς ἔμπλεοι χαρᾶς ἐπυροβόλουν καὶ ἐκαννονοβόλουν, ἐφώρμησαν ἐναντίον αὐτῶν ἐκ τοῦ λιμένος 200 τριήρεις φέρουσαι στρατιώτας τοῦ Ἰσλὰμ, καὶ ἐπέπεσαν ὡς μέλισσαι ἐπὶ μέλιτος κατὰ τῆς πρωτίστης νηός. Οἱ ἐναντίοι οὐδεμίαν ἀντέταξαν ἀντίστασιν νομίζοντες ὅτι προσήρχοντο οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως πρὸς ὑποδεξίωσιν αὐτῶν· ὅτε ὅμως ἤκουσαν αὐτοὺς κράζοντας *Ἀλλάχ! Ἀλλάχ*, καὶ εἶδον αἰχμαλωτίζοντας τοὺς ἀνθισταμένους ἐκ τῶν ἀπίστων καὶ λεηλατοῦντας τὸ φορτίον, ἐνόησαν τὴν ἀπάτην, πλὴν οὐδὲ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἠδύναντο πλέον νὰ κινήσωσι. Τὰ τηλεβόλα καὶ πυροβόλα αὐτῶν ἐξεκενώθησαν καὶ πάντες ἀπήχθησαν δέσμιοι. Οἱ ἐν τῇ πόλει ἄπιστοι ἰδόντες τοῦτο, ἀνέσπων τὰς τρίχας τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ ἤρξαντο νὰ καννονοβολῶσιν ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Σεραγίου, ἐκ τοῦ Κουρσουνλοῦ Μαγαζὶ καὶ ἐκ τοῦ πύργου τῆς κόρης, οὐδεμίαν ὅμως ἐκ τούτου ἔπαθον βλάβην τὰ πλοῖα, εὑρισκόμενα ἐντὸς τοῦ ἐνδοτέρου λιμένος. Οἱ ἡμέτεροι ἀνυψώσαντες τὰς σημαίας τῶν ἁλωθέντων 10 πλοίων καὶ 10 πλοιαρίων ἔσυρον ταῦτα ὑπὸ τὸν κρότον τῶν πυροβόλων καὶ τηλεβόλων ἔμπροσθεν τοῦ ναυπηγείου. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἀπίστους δειλίαν· τοὐναντίον οἱ Μουσουλμάνοι στρατιῶται ἔμπλεοι χαρᾶς προσεδόκων τὴν ἅλωσιν τοῦ φρουρίου. Ἐκτὸς τῶν λαφύρων, ἅτινα ἀπεκόμισαν, ἠχμαλώτισαν 8,000 ἀνδρῶν ἐκ τῶν πληρωμάτων, 20 πλοιάρχους, ἕνα ἡγεμόνα, καὶ μίαν Γαλλίδα βασιλόπαιδα· ἀπηλευθέρωσαν δὲ καὶ 1000 παρθένους ὀθωμανίδας, αἵτινες κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἄκκα ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων, καὶ ἀφήρπασαν πάντα τὰ πολεμεφόδια καὶ τὰ ὅπλα. Ἡ λεία αὕτη καταγραφεῖσα ἐδόθη τῷ Ἀκ Σχεμσεδδὶν πρὸς φύλαξιν, καὶ πάντες ἐτράπησαν πάλιν ἐπὶ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως.

» Ὁ Κωνσταντῖνος ἦν ἠρραβωνισμένος μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὅστις κατὰ τὴν γέννησιν αὐτῆς ἀπέστειλε 600 πλοῖα ἵνα λεηλατήσωσι τὰ παράλια τοῦ Ἀραβιστὰν τῆς Ἄκκας, Σαΐδας, Βερούτ, Τριπόλεως, Γάζας καὶ Ῥάμλας. Τὰ λάφυρα ἃ ἐποιήσαντο ἔπεμψαν ἐπὶ 10 μεγάλων καὶ 10 μικρῶν πλοίων ὡς προῖκα πρὸς τὸν Τεκφοὺρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐλθόντα δὲ τὰ πλοῖα εἰς τὸν Ἑλλήσποντον εἶδον φρούρια κτισθέντα καὶ κατεχόμενα ὑπὸ στρατιωτῶν τοῦ Ἰσλάμ. Διὰ ὃ νοτίου ἀνέμου πνέοντος προέπεμψαν 5 κενὰ πλοῖα, τῶν ὁποίων ἕκαστον παρηκολούθουν 20 ἄλλα. Αἱ κοννονοστιχίαι τῶν φρουρίων ἐβύθισαν τὰ κενὰ πλοῖα, τὰ ἑπόμενα ὅμως αὐτοῖς οὐρίου ὄντος τοῦ ἀνέμου εἰσέπλευσαν, καὶ πρὶν ἢ γεμισθῶσι πάλιν τὰ τηλεβόλα, εὑρέθησαν 20 περίπου μίλια μακράν. Διὰ τοῦ στρατηγήματος τούτου διῆλθον διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἔρθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Χάρις τῷ Θεῷ πάντες ἐνέπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων, ἐκ δὲ τῆς εἰρημένης βασιλόπαιδος ἐγεννήθη ὁ Σουλτάνος Βαγιαζήτ. Καὶ οἱ μὲν ἱστορικοὶ διαφωνοῦσι περὶ τούτων, ἀληθῶς ὅμως δὲ συνέβη ὅ,τι ἡμεῖς διηγήθημεν. Ἀφοῦ ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ἐνεπιστεύθη τῷ Ἀκ Σχεμσεδδὶν τὴν λείαν καὶ τὴν βασιλόπαιδα, ἱππεύσας περιῆλθε τὸ φρούριον καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς στρατιώτας.

»Τέλος περὶ τὴν 50 ἡμέραν ἐπεκράτει ἐντὸς τοῦ φρουρίου ταραχὴ καὶ κίνησις. Πολλαὶ χιλιάδες ἀπίστων ἐμπηξάντες σημαίας ἐπὶ τῶν πύργων, τῶν ἐπάλξεων καὶ ἐπὶ τῶν προτειχισμάτων ἐπρότεινον νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ συνθήκῃ. Πρὸς τοῦτο ἐδόθη αὐτοῖς προθεσμία μιᾶς ἡμέρας, μεθ' ὃ πάντες διεσκορπίσθησαν κατὰ ξηρὰν ἢ κατὰ θάλασσαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως. Περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἀποθανεῖ ὁ Σουλτάνος Γαουδοὺδ ἐν τῷ φρουρίῳ, δι' ὃ οἱ ἄπιστοι ἀπολέσαντες τὰς δυνάμεις αὐτῶν παρέδωκαν τὸ φρούριον. Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ἐπορεύθη μετὰ 70 ἢ 80,000 στρατιωτῶν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κωνσταντίνου, ὅπου πολλαὶ χιλιάδες ἀπίστων συρρεύσασαι καὶ ὑπερασπιζόμεναι τὴν θέσιν ταύτην συνεκρότησαν μάχην πρὸς αὐτούς· ἁλωθέντων δὲ τῶν ἀνακτόρων ἐφονεύθη ὁ αὐτοκράτωρ. Τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἔθαψαν μετὰ ταῦτα οἱ ἄπιστοι εἰς Σουλοὺ Μοναστίρ (α). Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀνακτόροις εὑρέθησαν τοσοῦτοι θησαυροί, ὥστε μόνος ὁ Ὕψιστος δύναται ν' ἀριθμήσῃ τὸ πλῆθος αὐτῶν· ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος ἦν ὁ ἔνατος οἰκιστὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δυναστεία τῶν Ὀσμὰν κυριεύσασα τὴν πόλιν ἔρθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης.

» Ὁ ἐκπορθητὴς ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἵνα ποιήσῃ προσευχὴν ἐκ δύω ἐδαφίων (Ῥικ'ατ). Οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ περὶ αὐτὴν κατοικοῦντες ἱερεῖς, ἐκλείσθησαν ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἀντέστησαν κατὰ τῶν ἰσλαμικῶν στρατευμάτων, ῥίπτοντες ἐπ' αὐτῶν βροχὴν βομβῶν καὶ σφαιρῶν πυροβόλων. Ἡ μάχη ἐναντίον τοῦ ἐκπορθητοῦ καὶ τῶν στρατευμάτων διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, ἀλλὰ τέλος τὴν 53 ἡμέραν ἡλώθη καὶ ἡ Ἁγία Σοφία. Πρῶτος εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ καὶ φονεύσας τοὺς ἀνθισταμένους ἀπίστους ἐνέπηξε τὴν σημαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Μιχράβ καὶ ἐκάλεσε τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχήν. Οἱ λοιποὶ Μωαμεθανοὶ στρατιῶται ἐφόνευσαν διὰ τοῦ ξίφους τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰ ἔνδον τοῦ ναοῦ ἔλαβον τὴν χροιὰν τοῦ ῥόδου ἐκ τοῦ αἵματος τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Γαζὶς ἐτόξευσε κατὰ μέσον τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ βέλος τετραπτέρυγον λέγων· « Τοῦτο ἔστω τὸ σύμβολον ἐμοῦ. ». Μέχρι τῆς σήμερον διασώζεται τὸ σημεῖον τοῦ βέλους τούτου. Εἷς ἐκ τῶν Ἁγᾶ τῶν

(α) Τὸ Σουλοὺ Μοναστὶρ ἦν ἄλλοτε μονὴ τῆς Περιβλέπτου Θεοτόκου, νῦν δὲ Πατριαρχεῖον τῶν Ἀρμενίων.

Χανέ, ἐπορεύθη ὁ Σουλτάνος μετὰ πολλῶν χιλιάδων Σολὰκ ἐφόνευσε διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἄπιστόν τινα, ἐμβεβαμένην δὲ ἔχων τὴν δεξιὰν εἰς τὸ αἷμα αὐτοῦ, καὶ ἐμφανισθέντος τοῦ Σουλτάνου ἀνεπήδησε καὶ ἀπέμαξεν αὐτὴν ἐπὶ μαρμαρίνου τινος κίονος. Τὰ ἴχνη τῆς αἱματοφύρτου αὐτοῦ παλάμης σώζονται ἔτι ἔνδοθεν τῆς θύρας τοῦ τάφου, ἐν τῇ ἀντικρὺ κειμένῃ γωνίᾳ, εἰς ὕψος ἓξ ἀναστημάτων.

» Ἐν ᾧ δὲ ὁ Σουλτάνος περιήρχετο ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἐφάνη ὡς ἀστράπτον ἐπὶ τοῦ ἱδρυθέντος κίονος, καὶ πλησιάσαντες οἱ ἡμέτεροι εἶδον λευκὸν σῶμα πρὸς μεσημβρίαν ἐστραμμένον. Ἐν τῷ ἅμα παρετήρησεν ὁ Ἀκ Σχεμσεδδὶν καὶ οἱ λοιποὶ θεοσεβεῖς ἄνδρες ὅτι ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ ἦν γεγραμμένον γράμμασιν ἐρυθροῖς τὸ ὄνομα αὐτοῦ Γαουδοὺδ. « Ἰδού, Παδισὰχ ἡμῶν, ἀνεφώνησαν, τίς ἦν ἡ αἰτία δι' ἣν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον παρετάθη ἡ ἅλωσις τῆς πόλεως, ταύτην προείπομεν εἰς τὸν Παδισὰχ ἡμῶν.» Ἐν ᾧ δὲ παρεσκευάζοντο ν' ἀποπλύνωσι τὸν νεκρόν, ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα· « ὁ νεκρὸς ἐπλύνθη ἤδη ἐκ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ κίονος, θάψατε αὐτόν. » Πάντες οἱ παρόντες ἐξεπλάγησαν ἐκ τῆς φωνῆς ταύτης. Λαβόντες δὲ τὸ λείψανον οἱ Σεΐχαι ὅπως εὑρίσκετο, ἔθεσαν αὐτὸ ἐντὸς νεκρικοῦ φορείου ἵνα ἐνταφιάσωσι παρὰ τὴν πύλην τῶν Μαρτύρων. Τὸ φορεῖον ὅμως ἔσπευσε πρὸ τῶν κομιζόντων αὐτὸ καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς λέμβου, ἥτις διασχίσασα ὡς ἀστραπὴ τὴν θάλασσαν ἄνευ ἱστίων καὶ κώπης, διεπεραιώθη ἐν τῷ τόπῳ ὅστις νῦν καλεῖται *Ἀποβάθρα τοῦ Γαουδοὺδ*. Ἐξελθὸν ἐκ τῆς λέμβου ἐπορεύθη εἰς τάφον ἐγγὺς κείμενον, καὶ ἔμεινεν ἐν αὐτῷ. Οἱ σοφοὶ καὶ εὐσεβεῖς ἀκολουθοῦντες κατὰ τάξιν ἔβλεπον τὸ θέαμα τοῦτο. Ἐκ τοῦ τάφου ἀντήχησεν ἡ φωνὴ τοῦ Γαουδοὺδ ἥτις παρὰ πάντων ἠκούσθη. Ἐνταφιάσαντες δὲ οἱ σοφοὶ τὸν Σουλτάνον Γαουδοὺδ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια ὑμνοῦντες τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου. Τούτου ἕνεκα ἡ ἀποβάθρα ἐκείνη καλεῖται *Γαουδοὺδ Ἰσκελεσί*.

» Ἐν ἔτει ἐγείρας 857 ἡμέραν τετάρτην τῆς 20 Τζεμαζὶ οὐλ ἀχὺρ (ἤτοι 12 Ἰουλ.) ἡλώθη τὸ φρούριον. Οἱ ποιηταὶ ἀνεῦρον πολλὰς χρονοστιχίδας περὶ τῆς ἁλώσεως. Παραδείγματος χάριν ἐν τῷ μεγάλῳ Κορανίῳ ἐμφαίνεται διὰ τῶν λέξεων *βελδὲ ταιβὲ* (ἡ ἀγαθὴ πόλις) καὶ *ἀχερ οὐν* (οἱ τελευταῖοι) ἡ χρονολογία τῆς ἁλώσεως. Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐκυριεύθη ἡ πόλις ἐκαλεῖτο ἡμέρα τῆς ἐλεύσεως. Δόξα τῷ ὑψίστῳ Θεῷ, ἡ πόλις αὕτη ἡ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων δεσμεύουσα, ἡ ἀξιοθαύμαστος αὕτη πόλις μετὰ τῶν εὐδαιμόνων αὐτῆς κατοίκων διεγείρει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔτι πλέον τὴν ζηλοτυπίαν τῶν βασιλέων, καὶ εἶναι ἓν ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς οἰκουμένης.

» Ὅτε ὁ ἐκπορθητὴς μετὰ τὴν νίκην ἐπεσκέφθη τὴν Ἁγ. Σοφίαν, ἰδὼν τὸ μέγεθος τῶν κιόνων, τὴν στερρότητα τῶν θεμελίων καὶ τὸ ὕψος τοῦ θόλου, ἐνόησεν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦν τῳόντι ἄξιος νὰ μεταβληθῇ εἰς μεγαλοπρεπὲς ἰσλαμιτικὸν σκήνωμα. Ὅθεν προσέταξεν ἵνα ἀποπλύνωσι τὸ ἐν αὐτῇ διαχυθὲν αἷμα, νὰ θυμιάσωσι τὰς κεφαλὰς τῶν πιστῶν στρατιωτῶν διὰ τοῦ εὐώδους καπνοῦ τοῦ ἀγαλλόχου, τῆς ἀμβάρεως καὶ τοῦ ὑακίνθου, συγχρόνως δὲ νὰ μετασκευάσωσι τὸν εὐῤῥόσυνον καὶ ἀξιάγαστον τοῦτον ναὸν εἰς μωαμεθανικὸν τέμενος διὰ τῆς κατασκευῆς ἑνὸς Μίμβερ, Μαχφὶλ καὶ Μιναρέ. Τὴν πρώτην παρασκευὴν καθ' ἣν ἐγένοντο ἐν αὐτῷ προσευχαὶ ἦν καὶ αὐτὸς παρών. Ὁ Ἀκ καὶ ὁ Καρὰ Σχεμσεδδὶν ὡδήγησαν τὸν Σουλτάνον ἐν τῷ τεμένει. Ὁ Ἀκ Σχεμσεδδὶν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς μακαρίας αὐτοῦ κεφαλῆς τὴν ἰδίαν τιάραν, ἐνέπηξεν ἐπ' αὐτῆς πτερὸν ἐρωδιοῦ, καὶ ἐνεχείρισεν αὐτῷ ξίφος γυμνόν Τότε ἀνέβη αὐτὸς ὑμνῶν τὸν Ὕψιστον ἐπὶ τοῦ Μίμβερ, ἀπήγγειλε μεγαλοφώνως τὸ Χουτβὰ (προσευχὴν τῆς παρασκευῆς) καὶ εἶτα κατῆλθεν. Ὁ Ἀκ Σχεμσεδδὶν συναινέσει τοῦ Σουλτάνου ἐγένετο Ἰμάμης. Ἐκ δὲ τῶν ἐν τοῖς ὑπογείοις τῆς Ἁγ. Σοφίας κρυφθέντων ἱερέων τριακόσιοι ἀπεδέχθησαν τὸν ἰσλαμισμόν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκετο μοναχός τις τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγων, ὃν ἀπεκάλεσαν Μπαμπὰ Μεχεμέτ. Ὁ Μπαμπὰ Μεχεμὲτ ἔδειξε τῷ κατακτητῇ τὸ ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος κατασκευασθὲν εὐκτήριον, κείμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Μιχράβ, καὶ ἐν αὐτῷ ἀπήγγειλεν ὁ Σουλτάνος προσευχὴν δύο ἐδαφίων (Ῥικ'ατ). Ἐκ τῶν ὑπογείων τῆς ἐκκλησίας ἐξήγαγον ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα θυσαυροὺς καὶ νομίσματα χρυσᾶ δεκιανά. Τὰ ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θησαυροφυλακείου ληφθέντα πολύτιμα σκεύη ἐκομίσθησαν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς ὁπλοθήκης. Τὰ εἴδωλα τῆς Ἁγ. Σοφίας κεκοσμημένα διὰ πολυτίμων λίθων, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐτέθησαν ὡς σκοπὸς ἐπὶ τοῦ Ὀκ Μεϊδὰν καὶ κατετρύπησαν αὐτὰ οἱ στρατιῶται διὰ βελῶν. Ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προῆλθεν ἡ παρὰ τοῖς τοξόταις ἐν χρήσει ἔκφρασις « βέλος τῶν εἰδώλων. » Τεμάχια αὐτῶν ἐσώζοντο μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ. Ἐν συντόμῳ πάντες οἱ πιστοὶ στρατιῶται ἐῤῥίπτον βροχὴν βελῶν ἐναντίον τῶν εἰδώλων ἐν τῷ Ὀκ Μεϊδάν, εὐφραίνοντες οὕτω τὴν καρδίαν τοῦ προστάτου αὐτῶν Σαὰδ Βὶν Ἐβὺ Βακκάς. Καὶ νῦν ἔτι οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέρχονται κατὰ ἀρχαίαν συνήθειαν τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας εἰς τὸ Ὀκ Μεϊδὰν καὶ τοξεύουσι.

»Μετὰ ταῦτα εἱστίασεν ὁ Σουλτάνος τοὺς πιστοὺς ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας καὶ νύκτας· περιερχόμενος δὲ μεταξὺ αὐτῶν προσέφερεν ἑκάστῳ φαγητά. Μετὰ τὸ συμπόσιον διένειμε χάριτας καὶ δῶρα ἀνάλογα πρὸς τοὺς βαθμοὺς ἑκάστου εἰς τοὺς ἐν τῷ στρατηγείῳ παρόντας σοφοὺς καὶ μεγιστᾶνας. Ἵλεως γενέσθω αὐτῷ ὁ Θεός!

» Μετὰ τὴν εὐωχίαν συνῆλθον πάντες οἱ γραφεῖς καὶ τρεῖς Δεφτερδάραι, καὶ συνεκομίσθησαν τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν συλλεχθέντα λάφυρα καὶ ἐτέθησαν ἐπί τινος πλατείας κατὰ σωροὺς ὑψηλοὺς ὡς ὄρη. Κατὰ πρῶτον διενεμήθη χρυσὸς καὶ πολύτιμα σκεύη εἰς τοὺς χειρούργους καὶ ἰατρούς, εἶτα εἰς τοὺς σερίφας Οὐλεμάδας καὶ ὁσίους, εἶτα εἰς τοὺς Ἰμάμας, Χα-

τίδας καὶ Σεΐχας, εἶτα εἰς τοὺς Μολλὰς καὶ Καδῖς, εἶτα εἰς τοὺς ἀτάκτους, εἶτα εἰς τοὺς Λεβένδας τοῦ Ἀραβιστάν, εἶτα εἰς τοὺς Γιανιτσάρους, εἰς τοὺς Σπαχῖς, τοῦ Ζαΐμ τοὺς πυροβολιστάς, τοὺς θωρακοφόρους, τοὺς ὑπονομοποιοὺς καὶ λοιποὺς στρατιώτας, ἐν ἑνὶ λόγῳ εἰς 170,000 ἄνδρας. Ἐκτὸς τῶν θησαυρῶν ἐδόθησαν ὡς δῶρον εἰς διαφόρους 63,000 οἰκιῶν. Οὐδεὶς ἐκ τῶν βασιλέων ἐποιήσατο μέχρι τοῦδε τοιαύτην λείαν. Οἱ πιστοὶ στρατιῶται λαβόντες ἕκαστος τὴν λείαν αὐτοῦ, ἔδωκαν κατὰ τὴν θείαν ἐντολὴν τὸ πέμπτον μέρος τῷ Παδισάχ, ὅστις ἐκτὸς τούτου ἔλαβε 3,800 αἰχμαλώτους, 20 βαλάντια χρυσῶν δεκιανῶν νομισμάτων, 3000 ἀνακτόρων, 2 βεζεστένια, 7,000 ἐργοστασίων, τὴν Ἁγ. Σοφίαν καὶ 7 ἄλλας εὐμεγέθεις ἐκκλησίας. Πρὸς τούτοις ὡρίσθησαν διὰ τὸν Σουλτάνον 1000 ἄσπρα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς ἐνοίκιον τῶν νέων ἀνακτόρων. Οἱ πιστοὶ στρατιῶται ἐδωρήσαντο τῷ Παδισάχ τὴν ἐκ Γαλλίας βασιλόπαιδα δεόμενοι τοῦ ὑψίστου ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ βασιλείας αὐτοῦ. Ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἀκ Σχεμσεδδὶν ἔλεξε τάδε· «Πιστοὶ Μουσουλμάνοι στρατιῶται, μάθετε καὶ ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ νεώτερος Προφήτης, ἡ χαρὰ τῶν ὄντων, ὃν ἐγκαρδίως προσαγορεύομεν εἶπε περὶ ἡμῶν· θέλομεν κυριεύσει τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Θεὸς διαφυλάττοι τὸν ἡγεμόνα τοῦτον, ὁ Θεὸς διαφυλάττοι τὸν στρατόν! Ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς θέλει συγχωρήσει ἡμᾶς. Μὴ σπαταλᾶτε τὴν λείαν ἀλλ' οἰκοδομήσατε ἐξ αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαθοεργὰ καταστήματα. Ἀπὸ τοῦ Ὀσμὰν Γαζὶ μέχρι τῆς σήμερον ὠνομάζετο ὁ Παδισάχ, *Βέης*, ἀπὸ τοῦ νῦν καλεῖτε αὐτὸν *Σουλτάνον*, καὶ ἐπειδὴ εἱστίασεν ἡμᾶς ἐν τῷ συμποσίῳ αὐτοῦ ἐπονομάζετε αὐτὸν *Εὐεργέτην*.» Εἶτα ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σουλτάνου πτεροθύσανον ἐρωδιοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Σὺ εἶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς δυναστείας τοῦ Ὀσμάν, ὡς γενναῖος μαχητὴς ἐβάδισες τὴν πρὸς τὸν Κύριον ὁδόν.» Οἱ πιστοὶ τοῦ Ἰσλὰμ στρατιῶται ἀλαλάξαντες ἤρξαντο τῆς κατασκευῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πτωχοτροφείου.»

ΤΕΛΟΣ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΣ.

Πρὸ τριῶν ἐτῶν ἀνηγγείλαμεν τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Κ. Σ. Κρακιδᾶ παρασκευαζομένην μετάφρασιν τῆς δωδεκατόμου συγγραφῆς τοῦ Ῥώσσου Ν. Καραμζίνου, τῆς περιεχούσης τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ παρεθέσαμεν μάλιστα καὶ περικοπήν τινα ὡς δεῖγμα τῆς περὶ τὴν μετάφρασιν ἀκριβείας καὶ καλλιεπείας τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου. Ἡ μετάφρασις αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως διανεμηθέντων συγχρόνως καὶ τῶν δώδεκα τόμων. Ἐπειδὴ δὲ καιρὸν δὲν ἔχομεν νὰ ἐπεξελθωμεν αὐτοὺς ὅπως ἐπιχειρήσωμεν ἐκτενῆ καὶ διεκριβωμένην ἀνάλυσιν, ὑποσχόμεθα μὲν νὰ πράξωμεν τοῦτο ἔσον οὔπω, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος καταχωρίζοντες τὸν βίον τοῦ συγγραφέως μετὰ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς φιλολογία ἐπλουτίσθη διὰ συγγράμματος ἀξίου πολλοῦ λόγου, δι' ὃ καὶ πολλὰς ὀφείλομεν τὰς χάριτας πρὸς τὸν μεταφραστήν, τοσοῦτον μεχθέσαντα χάριν αὐτοῦ.

—o—

Νικόλαος Μιχαὴλ Καραμζῖνος, υἱὸς ἀπομάχου λοχαγοῦ, ἐγεννήθη τῇ ἀ Δεκεμβρίου 1766 ἐν τῇ κώμῃ Βογοροδίτσκῃ τοῦ νομοῦ Σιμβίρσκου.

Τὰ πρῶτα μαθήματα ἐδιδάχθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός, ὡσαύτως καὶ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἦλθεν εἰς Σιμβίρσκον ἐπίσημος ἀνήρ, ὁ Ἰωάννης Τουργένιεβ, πρύτανις μετ' ὀλίγον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας, ὅστις, ἰδὼν προσεκτικῶς τὸν νέον Νικόλαον, καὶ κατανοήσας τὴν μεγάλην αὐτοῦ διάνοιαν, προέτρεψε τὸν πατέρα ἵνα ἐκπαιδεύσῃ αὐτὸν ἐν Μόσχᾳ.

Περὶ τὸ 1778 ὁ Νικόλαος ἐσπούδαζεν ἤδη ὑπότροφος ἐν τῷ ἰδιωτικῷ σχολείῳ τοῦ καθηγητοῦ Σάδεν, ὅστις, παρατηρήσας τὴν ἀρίστην πολιτείαν αὐτοῦ καὶ σπανίαν εὐφυΐαν, προσήγαγεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἐν Μόσχᾳ ἐνδημοῦντας ἀλλοδαποὺς πρὸς ἐκμάθησιν τῆς Γαλλικῆς καὶ Γερμανικῆς γλώσσης, αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Σάδεν ἐδίδασκεν αὐτὸν τὴν Ἑλληνικὴν, Λατινικὴν, Ἀγγλικὴν καὶ Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Μετὰ δὲ τὴν ἐκμάθησιν τούτων διήκουσε μαθήματα ἐν τῷ αὐτόθι Πανεπιστημίῳ κατὰ συμβουλὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ Σάδεν, βουλευομένου ἵνα ὁ μαθητὴς αὐτοῦ περατώσῃ τὰς σπουδὰς ἐν Λειψίᾳ· ἀλλ' ἡ βουλὴ αὕτη ἐματαιώθη ὑπ' ἀγνώστων περιστάσεων.

Διαμένων ἔκτοτε ὁ Καραμζῖνος ἐν Μόσχᾳ, ἀπέλιπε τὴν στρατιωτικὴν τάξιν, ἐν ᾗ ὑπηρέτει ὡς πάντες οἱ εὐγενεῖς, ἐγένετο δὲ συνήθης πρὸς τὸν Νοβικόβ, ἄνδρα ἐπίσημον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ῥωσσικῶν γραμμάτων. Οὗτος, ἔχων ἰδίας σκέψεις περὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ εὐφυὴς νέος ἐδύνατο, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἵν' ἀναδειχθῇ ὄργανον τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, ἔπεισεν αὐτὸν ὅπως παραδοθῇ τῇ φιλολογίᾳ. Καὶ δὴ ἐνδοὺς οὗτος τῇ προτροπῇ τοῦ ἀνδρός, ἐξεδίδω ἐπὶ πέντε ἔτη ἐφημερίδα, Παιδικὴν Ἀνάγνωσιν καλουμένην, ἥτις ἐφέλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν λογίων. Ἐπισκεψάμενος δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ 1789 μέχρι τοῦ 1790 πολλὰς τῆς Εὐρώπης πόλεις, ἐπανέκαμψεν εἰς Μόσχαν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔργον τοῦ νέου, ἐπανελθόντος, ἦν ἡ συγγραφὴ καὶ ἔκδοσις περιοδικοῦ συγγράμματος, ἐπιγραφομένου Ἐφημερὶς τῆς Μόσχας, ἐν ᾗ ἐδημοσίευε τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ῥώσσου περιηγητοῦ (ὅστις ἦν αὐτὸς ὁ Καραμζῖνος) περιοδεύοντος τὴν Εὐρώπην, καὶ ἀπολόγους τινάς, ὧν ὑπερεπηνέθη ἡ Ταλαίπωρος Λίζα· εἶτα δὲ συνέγραψε περὶ τῆς Ναταλίας, θυγατρὸς εὐπατρίδου τινός, μετ' ἀναμνήσεων τῆς ἀρχαίας εὐγενείας καὶ τῶν παλαιῶν τῆς Ῥωσσίας ἐθίμων. Διὰ τῶν συγγραφῶν τούτων ἡ δόξα τοῦ Καραμζίνου ὑσημέραι ἐξετείνετο· διότι πᾶσαι αἱ ξέναι λέξεις, παλαιόντα πρὸς ἄλληλα, ἐπήνεγκον ἀληθὲς χάος, ἀφ' οὗ ἐξήγαγεν αὐτὴν ὁ ἱστορικὸς Καραμζῖνος.

ται προεμήνυον τὸν μέλλοντα ἀναμορφωτὴν τῆς γλώσσης· ἐπειδὴ ὁ Καραμζῖνος ἐμόχθει, συνέγραφε καὶ ἀδιακόπως αὐτὴν ἐπεξεργάζετο, ἕως παρέδωκε τελευταῖον τοῖς συμπολίταις τοιαύτην, ἥποία καθ' ἡμᾶς γράφεται. Ἡ Ῥωσσικὴ γλῶσσα ἐπέστη ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Πέτρου τὴν αὐτὴν τρὸς τὰ κρείττω μεταβολήν, ἣν καὶ πᾶσα ἡ Ῥωσσικὴ πολιτεία· διότι, συντριβέντων τῶν δεσμῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σλαβικῆς γλώσσης, ἀνεφάνη κοινή τις καθομιλουμένη, ἥτις παρέλαβε πλῆθος ἀλλοδαπῶν λέξεων, Λατινικῶν, Ὁλλανδικῶν, Γερμανικῶν καὶ Γαλλικῶν. Ὥστε τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα, ἡ κοινὴ καὶ περὶ τὴν μετάφρασιν διαφόρων ποιημάτων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων συγγραφέων, δημοσιεύων συγχρόνως τὸ Πάνθεον τῆς ἀλλοδαπῆς φιλολογίας.

Νικόλαος Καραμζῖνος.

Τὸ ῥηθὲν περιοδικὸν σύγγραμμα ἐξεδίδω δύο ἔτη, τὸ 1791 καὶ 1792· ἐπειδὴ δὲ τὸ κοινὸν ἐπεθύμει ἵνα ἴδῃ τὸ ἔργον αὐτὸ ἐν συνόλῳ, ὁ συγγραφεὺς ἐξέδωκεν αὐτὸ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, ὅπερ ἐπέγραψεν Αἱ Σχολαίμου.

Τὸ 1793 καὶ 1794 ἀντὶ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, ἐπαχθοῦς αὐτῷ, ὡς ἐκδιδομένου ἐμπροθέσμως, ἐξέδωκε φιλολογικὴν συλλογήν, Ἀγλαΐαν ὀνομαζομένην, ἀπαρτισασαν δύο τόμους. Ἐν τῇ συλλογῇ δὲ ταύτῃ ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον δύο ἀπολόγους, ὧν ὁ μὲν ἐν τε τῷ πεζῷ καὶ ποιητικῷ λόγῳ, ὁ δέ, ἐν τούτῳ μόνον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σκέψεις τινὰς περὶ τῶν κατ' αὐτὸν χρόνων ἐν εἴδει ἐπιστολῶν Φιλαλήθους τινὸς καὶ Μελλοδώρου, καὶ τὸν βίον τῶν Ἀθηναίων, ἀρχόμενον οὕτως, «Ἕλληνες, Ἕλληνες, καὶ τίς οὐκ ἀγαπᾷ ὑμᾶς;» Ἐν τῇ συγγραφῇ ταύτῃ μετέφερε τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ τερπνὸν τῆς Ἀττικῆς κλίμα, ἔνθα οἱ ἄνθρωποι, πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς φύσεως ἀπολαύοντες, διῆγον τὸν βίον ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1766 ἤρξατο ἐκδιδόναι τοὺς Ἀονίδας, ἤτοι συλλογὴν ποιημάτων, ἧς μετέσχον καὶ οἱ διασημότεροι τῶν τότε ποιητῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Αὐτοκράτορος Παύλου ἠσχολεῖτο

δὲ δι' αὐτοῦ ἵνα καταστήσῃ δήλας τὰς ἀρετάς, δι' ὧν οἱ ἡγεμόνες ἀξιοῦνται οὐχὶ κολακείας ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἀλλ' εὐγνώμονος ἀγάπης πέραν τοῦ τάφου, ἀποδεικνύων ὅτι τὸ ἀσφαλέστατον στήριγμα τῶν θρόνων ἐστὶν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστις τῶν ὑπηκόων. Ὁ παρηγορικὸς οὗτος, γενόμενος τῷ 1801, εἵλκυσε τὴν πρὸς τὸν συγγραφέα προσοχὴν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἀπὸ τοῦ 1802 ὁ Καραμζῖνος ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν νέας ἐφημερίδος, Εὐρωπαϊκὸς Ἀγγελιαφόρος ἐπιγραφομένης, ἥτις κατέστη ὀνομαστὴ ἐν τῇ Ῥωσσικῇ δημοσιογραφίᾳ.

Ταῦτά εἰσιν ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τὰ πρῶτα δεκαπέντε ἔτη ἔργα τοῦ Καραμζίνου. Διὰ τούτων ἐκάθηρε τὴν Ῥωσσικὴν γλῶσσαν, ἐπλούτισε τὴν φιλολογίαν, ηὔξησε τὴν πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν κλίσιν τῶν Ῥώσσων, ἤψατο πάντων τῶν ζητημάτων τοῦ κατ' αὐτὸν χρόνου, καὶ τέλος ἐνεποίησε τὴν πρὸς τὴν Ῥωσσικὴν ἀρχαιότητα ἀγάπην. Ἀλλ' οἱ μόχθοι οὗτοι ἦσαν ὀλίγοι ὡς πρὸς τὸν Καραμζῖνον, ἐκτελοῦντα ὅ,τι διενοεῖτο· ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐζήτει ἔργον τι μέγα, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀνώτερον τῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Οὕτως ἔχων, ἐβυθίσθη εἰς τὴν μελέτην τῆς Ῥωσσικῆς ἱστορίας, ἧς ἡ τότε κατάστασις ὡμοίαζε πρὸς χάος, ὡς συνομολογεῖ βεβαίως πᾶς τις ἔχων καὶ σμικρὰν αὐτῆς γνῶσιν.

Οἱ φίλοι τοῦ ἀνδρὸς ἐδήλωσαν τὴν βουλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα· ὁ δέ, ἐγκρίνας αὐτήν, ἐχορήγησεν αὐτῷ ἐτησίαν σύνταξιν· τῇ δὲ 31 Ὀκτωβρίου 1803, ἐπιτρέψας τὴν ἐλευθέραν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐπικρατείας εἴσοδον καὶ ἀναδίφησιν τῶν ἐν αὐτῷ, ἐκάλεσεν αὐτὸν Ἱστοριογράφον τῆς Ῥωσσίας.

Τότε ὁ Καραμζῖνος ἀνέλαβε τὴν ἐπιθεώρησιν, ἔρευναν καὶ σπουδὴν τῆς ἱστορικῆς ὕλης, παραδοθεὶς ἐντελῶς τῇ ἐπεξεργασίᾳ τῆς πατρίου ἱστορίας.

Τὰ πρῶτα τρία ἔτη τοσοῦτον ἠσχολεῖτο περὶ τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ φίλοι αὐτοῦ, ὥστε, περὶ οὐδενὸς ἄλλου συνδιαλεγόμενος αὐτοῖς, ἐγίνετο ἀφόρητος. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον διέτριβε περὶ αὐτό, τόσῳ ἐναργέστερον συνεώρα τὴν δεινὴν αὐτοῦ θέσιν· διότι δυσχέρειαι ἀπηντῶντο παντὶ βήματι, προσκόμματα δὲ ἀπρόβλεπτα ἐλύπουν ἀκαταπαύστως αὐτόν. Διὸ πολλάκις μετέβαλε γνώμην, συνέταμε καὶ ἐξέτεινε τὸ σκιαγράφημα αὐτοῦ· οὐχὶ δ' ἅπαξ ἔκαυσε καὶ μετέγραψε τοὺς πρώτους τόμους, καὶ πολλάκις ἀπήλπισεν· ἀλλ' ἡ ἀσάλευτος αὐτοῦ θέλησις, ἡ μεγάλη αὐτοῦ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ παρώτρυναν αὐτὸν εἰς τὰ πρόσω.

Μετὰ ἑπτὰ ἔτη, τῷ 1810, εἶδεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἱστοριογράφον ὁ Αὐτοκράτωρ ὅστις ἕως τότε ἐκ τῶν συγγραμμάτων μόνον ἐγίνωσκε τὸν ἄνδρα. Ἐπιθεωροῦσα δέ ποτε ἡ Μεγάλη Δούκισσα Αἰκατερίνα Παύλου τὴν ἐν Μόσχᾳ ὁπλοθήκην, καὶ ἀπαντήσασα τῷ Καραμζίνῳ, ἔδειξεν αὐτὸν τῷ Αὐτοκράτορι· τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος αὐτὴ ἡ Μεγάλη Δούκισσα, προστάτις τῶν Ῥώσσων συγγραφέων, περιμένουσα ἐν Τβέρῃ τὸν Αὐτοκράτορα, μετεπέμψατο τὸν Καραμζῖνον ὅπως ἀναγνῷ αὐτῇ τὴν συντασσομένην ἱστορίαν· ὁ δέ, παραστάς, ἀνέγνω, παρόντος καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τὰ περιεργότατα Κεφάλαια αὐτῆς.

Μετὰ δωδεκαετεῖς πόνους καὶ μόχθους ὁ περικλεὴς ἱστοριογράφος προσήνεγκε, τῇ 8 Δεκεμβρίου 1815, πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τοὺς ὀκτὼ τόμους τῆς Ἱστορίας τῆς Ῥωσσικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ δὲ ἀντήμειψεν αὐτὸν βασιλικῶς ἀναδείξας σύμβουλον τῆς Ἐπικρατείας, ἀπονείμας τὸν Μεγαλόσταυρον τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ χορηγήσας 60,000 ῥουβλίων πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ ποιήματος ἄνευ ἐπιθεωρήσεως τῆς λογοκρισίας.

Τὸ κοινὸν ἀνέμενε τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος τούτου μετὰ τοσούτου πόθου, ὥστε ἐντὸς δύο ἑβδομάδων ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως ἐξήντλησε τὴν πρώτην ἔκδοσιν αὐτοῦ.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΚΑΛΛΙΦΟΡΝΙΑ. Τὸ ποσὸν τοῦ ἐν Καλλιφορνίᾳ ἀνορυχθέντος χρυσοῦ φαίνεται ἐκ τοῦ ἑφεξῆς πίνακος δημοσιευθέντος εἴς τινας ἐπιστημονικὰς ἐφημερίδας τῆς Ἀγγλίας. Ὅλος ὁ χρυσὸς οὗτος ἐστάλη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, κατεγράφετο δὲ ἑκάστοτε εἰς τὰς δηλώσεις τῶν πλοιάρχων.

1850	ἀνέβη τὸ ποσὸν τοῦ ἐν Καλλιφορνίᾳ ἀνορυχθέντος καὶ ἐξαχθέντος χρυσοῦ εἰς δολλάρια (α)	63,915,379
1851	. . . .	34,492,642
1852	. . . .	45,560,569
1853	. . . .	56,560,569
1854	. . . .	51,282,595
1855	. . . .	44,625,091
1856	. . . .	48,887,543
1857	. . . .	48,976,201

Ἡ ἐφημερὶς τῆς Καλλιφορνίας (California Democrat.) ὑπολογίζει τὸ ὅλον ποσὸν τῆς γενομένης γνωστῆς ἐξαγωγῆς ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τέλους τοῦ 1857 εἰς 371,370,063 δολλάρια· ἐὰν δὲ προσθέσωμεν καὶ 10 % ἀντὶ τοῦ ἐξαχθέντος ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν τῶν ἐπανελθόντων εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας, πρὸς δὲ καὶ νομίσματα ἐκτυπωθέντα ἀξίας πεντήκοντα ἑκατομμυρίων ταλλήρων κυκλοφοροῦντα εἰς αὐτὴν τὴν Καλλιφορνίαν, τὸ ποσὸν τοῦ ἀπὸ τοῦ 1850 ἀνευρεθέντος ἐν Καλλιφορνίᾳ χρυσοῦ ἀναβαίνει εἰς 450 ἑκατομμύρια τάλληρα.

Ξ. ΔΑΝΔΕΡΕΡ.

(α) Ἕκαστον δολλάριον τιμᾶται δρ. 6.